Computer Learning in Pashto

د کمپیوټر زده کړه په پښتو ژبه

2020

1399

Ketabton.com

لیکنه او ترتیب :

استاد جعفر هاشمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

TABLE OF CONTENTS

Computer Definitionد کمپیوټر تعریف 4
Advantages of computerد کمپیوټر ګټې 4
Weakness of Computer د کمپیوټر کمزورتیاوي 6
Using of Computerد کمپیوټر استعمال 7
Computer Generationد کمپیوټر تولید 10
Types of computerد کمپیوټر ډولونه 11
Computer Function د کمپیوټر دندي 13
Computer Componentsد کمپیوټر برخې 14
Keyboard 15
Mouse 16
Joystick 17
Light pen 17
Track ball 18
Scanner 18
Digitizer 18
)Micro phone(........ 19
Barcode Reader 20
Optical mark reader OMR 20
Central Processing Unitمرکزي پروسیس کوونکی واحد 21
ALU 21
Memory or Storage Unit 21
Control Unit 22
Output Unitراکړیزې برخې 22
Monitor 23
Flite panel Display 24
Printer 25
Computer Memories د کمپیوټر ذخیرې 27
Cache Memory 27
Primary memory or RAM: 28
Secondary Memory 29
Computer Memory Unitsد کمپیوټر د میموري واحدات 30
Computer Mother Boardد کمپیوټر مادر بورډ 31

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Two Big Parts of Computerد کمپیوټر دوه لوی برخې 32
Hardware 32
Software 33
System Software او Application Software 33
System Software 33
Application Software 34
Relationship Between Hardware and Softwareد هارډویر او سافټویر اړیکه 35
Computer Number Systemد کمپیوټر د اعدادو یا شمیر جوړښت 35
Convert Decimal to binary and binary to Decimalد اعدادو بدلول 36
Computer Data and Informationد کمپیوټر ډیټا او معلومات 37
Data Processing Cycleد ډیټا د پروسیس جریان 38
Computer Networkingد کمپیوټر انټرنیټ 39
Internet and Intranetانټرنیټ او انټرانیټ 42
Computer Operating System د کمپیوټر چلوونکی سیسټم 43
دOperating System یا OS.دندې په لاندې ډول دي 44
Types of Operating Systemد چلوونکي سیسټم ډولونه 45
Microsoft Windows OS 46
Mac OS X 47
Linux 47
Mobile Operating System 48
OS Servicesد چلوونکي سیسټم خدمات 49
Threatتهدید یا خطر 51
Computer Threatsد کمپیوټر تهدید کوونکي 52
Computer Virusesد کمپیوټر وایروس 53
• Computer Related Jobsد کمپیوټر سره تړلې دندې 55
Windows 8.1 installation from CDله سي ډي څخه د وینډو انسټال 56
Windows installation from USB 64
Making Bootable USB for Windows 10-8.1-7 71
Windows 10 Installition from USB 79
Book References د کتاب ماخذونه 89

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر تعریف Computer Definition

اوس مهال په نړۍ کي ډیر زیات معلومات او داسي شیان موجود دي چي په کمپیوټر پوري تړلي دي نو له همدي امله مونږ ته اړینه ده تر څو په کمپیوټر پوهه شو او یا یي وپیژنو.

د کمپیوټر تعریف : کمپیوټر یو بریښنایز او په معلوماتو یا (Data) باندي پروسیس کوونکی ماشین دی کوم چي معلومات د (Input) په توګه اخلي او هغه ورکړل شوي معلومات له ځأن سره (Store) یا ذخیره کوي او همدارنګه (Process) یا عملیه ورباندي ترسره کوي او له (Process) وروسته یي (Output) یا (Information) ته بدلوي.

د کمپیوټر ګټي Advantages of computer

(Speed) یا سرعت : کمپیوټر یو ډیر تیز یا چټک ماشین دی دا ماشین ددي وړتیا لري تر څو په یو غټ مقدار (Data) باندي په ډیر لږ وخت کي محاسبه وکړي . کمپیوټر د خپل (Speed) یا سرعت داندازه کولو واحدات لري چي عبارت دي له مایکرو سیکنډ، نانو سیکنډ، او پیکو سیکنډ . ځخه کمپیوټر د خپل تیزوالي له امله په میلیونونه محاسبات په څو ثانیو کي ترسره کوي په داسي حال کي چي انسان ددي قیسمه عمل د ترسره کولو لپاره زیات وخت ته اړتیا لري.

(Accuracy) یا دقت : ددي تر څنګ چي کمپیوټر ډیر لوړ سرعت لري ډیر زیات دقت هم لري . هر قیسم محاسبات 100% له غلطیو څخه پاک ترسره کوي . په دي صورت کي چي ورکړل شوي (Data) یا معلومات درست یا صحیح وي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Storage Capability) د ساتلو یا ذخیره کولو قابلیت : (Memory) یا حافظه د کمپیوټر یوه مهمه ځانګړتیا ده او همدارنګه کمپیوټ له انسان څخه زیات د ذخیره کولو قابلیت لري .
کمپیوټر دا وړتیا لري تر څو زیات شمیر معلومات له ځان سره ذخیره کړي یا یې وساتي .
کمپیوټر هر ډول (Data) یا معلومات له ځان سره ذخیره کوي لکه : (Pictures) (Adios) (Videos) (Text) یا لیکنه او داسي نور..

(Diligence) یا زیارکښ : کمپیوټر هیڅ ډول ستړیا نه لري او همدارنګه کمپیوټر کولی شي یو کار په جاري ډول ترسره کړي په غیر له کومي غلطۍ او ستړیا څخه او همدارنګه کمپیوټر کولی شي یو کار په بیا بیا ځلي یا یو کار په تکراري ډول په پوره دقت او سرعت ترسره کړي .

(Versatility) یا د بدلیدلو قابلیت : کمپیوټر یو هر اړخیز ماشین دی کمپیوټر کولی شي په یو وخت کي څو وظیفي ترسره کړي مثال : لکه په یو وخت کی یو پروسیس ترسره کول او دهغي تر څنګ د تاش یا پټي (Game) یا لوبه کول.

(Reliability) یا د باور وړ : کمپیوټر یو د باور وړ ماشین دی او په دي ماشین کي عصري یا اوسني بریښنایز وسایل یا پرزي زیات ژوند یا دخرابیدلو وخت یي زیات دی . او همدارنګه کمپیوټر داسي (Design) شوی یا جوړ شوی چي ساتنه یي او په هغه کي بدلون راوستل اسانه دي .

(Automation) یا اتومات : کمپیوټر یو اتومات ماشین دی . اتوماتوالی عبارت دی له هغي وړتیا څخه تر څو ورکړل شوي دنده په اتومات ډول ترسره کړي لکه . کله چي مونږ کمپیوټر ته یو پروګرام داخل کړو یا یي (Input) کړو هغه پروګرام پرته زمونږ له لاسوهني د کمپیوټر په (Memory) کي ذخیره کیږي او بیا پروګرام او (Instruction) یا لاربنووني د ورکړل شوي پروګرام (Execution) یا چلیدل کنټرولوي .

له ځان سره حساب وکړۍ مخکې له دي څخه چي الله (ج) درسره حساب وکړي

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Reduction in paper Works and Cost) یا په پاڼو باندي کار او د هغي مصارف راکمول : په یو دفتر کي کمپیوټر ددي لپاره استعمالیږي تر څو په پاڼو یا ورقو باندي د لیکلو کار راکم او روانه پروسه چټکه شي . او همدارنګه مونږ وخت په وخت کولی شو په کمپیوټر باندي لیکل شوي پایل کي په اسانی سره تغیر راولو او په پایل کي موجوده (Data) یا معلومات (Edit) یا سم کړو په داسي حال کي چي په پاڼه باندي لیکل شوي پایل کي د تغیر راوستلو لپاره په بله پاڼه د نوي پایل د لیکلو ضرورت وي .

د کمپیوټر کمزورتیاوي *Weakness of Computer*

کمپیوټر یو ماشین دی او نه شي کولی چي هر ډول کار ترسره کړي لکه د انسان په شان. کمپیوټر ته باید (Instruction) یا لارښووني ورکړل شي تر څو یو کار ترسره کړي او نه شي کولی چي پرته له (Program) یا لارښوونو کومه دنده ترسره کړي .

(Dependency) یا تکیه کول : کمپیوټر د انسان د انسترکشن یا لارښوونو په واسطه عمل ترسره کوي نو له همدي امله دا په انسان پوري تړلی یا په انسان باندي تکیه کوونکی ماشین دی .

(Environment) یا چاپیریال : ددي ماشین د استعمالولو چاپیریال باید له دوړو یا (Dust) څخه پاک وي .

(Felling) احساس یا حس کول : کمپیوټر احساس نه لري او نه شي کولی چي د انسان په شان د تجربي ، علم ، او ذایقي له مخي یو شی وپیژني .

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر استعمال Using of Computer

(In Business) په تجارت کي : کمپيوټر د تجارت په برخه کي د مالي محاسباتو لکه دبوديجي يا (Budgets) معلومول ، تجارتي اعلانات، د پيريدونکو يا (Customers) ډيټابس جوړول او په (Stack) يا ګودام کي د موجوده موادو ساتنه او حفاظت او داسي نورو دندو لپاره استعماليږي .

(Banking) يا بانکداري : نن ورځ بانکونه په مکمل يا (Complete) ډول په کمپيوټر پوري تړلي دي . چي د خپلو پيريدونکو لپاره لاندي اسانتياوي برابروي (Online accounting) په دي اکاونټ کي ترسره کيدونکي کارونه عبارت دي له . په اکاونټ کي دموجوده پيسو مقدار معلومول ، پيسي ذخيره کول ، پيسي حواله کول ، او همدارنګه د پيسو راکړه ورکړه ترسره کيږي . (ATM) په بانکي برخه کي دا يو اتومات ماشين دى چي له بانک سره وصل وي چي دخپلو پيريدونکو لپاره دبانک سره معامله اسانه کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Education) یا تعلیم : کمپیوټر د پوهنې په برخه کې زیاتې اسانتیاوې برابروي لکه . د شاګردانو لپاره نوم لیکنه او د هغوی لپاره حاضري برابرول ، او هغوی لپاره یو ډیټابس جوړول چې دهغوی لاس ته راوړنې په کې ذخیره یا وساتل شي او داسې نورو ډیرو برخو لپاره استعمالیږي .

(Marketing) یا بازار موندنه : کمپیوټر دبازار موندنې په برخه کې د تجارت یا بازار موندنې لپاره د اعلاناتو جوړولو او خپرولو لپاره او همدارنګه د (Online) یا انټرنیټ له لارې د اخستلو او خرڅولو لپاره او داسې نورو برخو کې استعمالیږي .

(Health care) یا دصحت ساتل : کمپیوټر د صحت په برخه کې په لاندې ځایونو کې استعمالیږي لکه . مریضانو ته د درمل یا (Drugs) ورکولو په ځای کې ، د مریضانو ریکارډ ساتلو لپاره ، د درملو د ختمیدلو یا (Expire Date) معلومولو لپاره ، د مختلفو ناروغیو څیړل او د ناروغۍ علت یا وجه معلومول ، د مختلفو ټیستونو کول او د هغې ریپوټ برابرول ، د جراحي عملیاتو ترسره کول او داسې نورو برخو لپاره استعمالیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

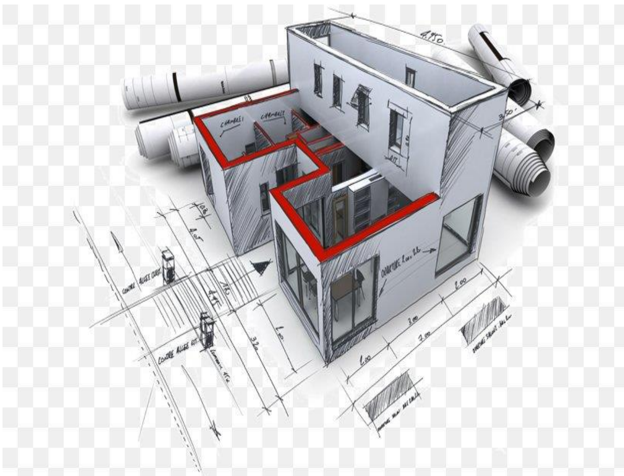

(Engineering Design) یا انجینري نقشي : په دي برخه کي کمپیوټر د ډول ډول شیانو د نقشو یا ډیزاین کولو لپاره استعمالیږي لکه د ودانیو په برخه کي د ودانیو لپاره تصویران او نقشي برابرول او د هغو (Edit) کولو او سمولو ، د مزدورانو ، سامان ، او داسي نورو شیانو یا موادو لپاره (Database) یا د معلوماتو ذخیره جوړول او داسي نورو شیانو لپاره استعمالیږي .

(Military) یا فوج : اوس مهال کمپیوټر په فوجي او دفاعي برخه کي په ډیره زیاته اندازه استعمالیږي لکه . عصري یا (Modern) ټانکونه ، مزایل او داسي نورو وسلو کنټرول یا اداره کول ، د (Drone) یا بي پیلوټه کمرو او الوتکو کنټرول ، د چاپو وهلو لپاره پلان جوړول ، د فوجیانو سره خبرو کولو ،پیغام استولو ، ویډیو کنفرانس او داسي نورو ډیرو برخو کي استعمالیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Government) یا دولت : د دولت یا هیواد په سطحه کمپیوټر په زیاتو برخو کي په کار وړل کیږي یا استعمالیږي چي ځیني یي په لاندي ډول ذکر شوي لکه . د مالیاتو یا بودیجي معلومول ، د ووټ یا رایه ورکوونکو لیست جوړول ، د برقي یا (Electronic) تذکرو او پاسپورټونو جوړول ، د هوا حالات معلومول او داسي نورو زیاتو برخو کي کمپیوټر مهم رول یا نقش لوبوي .

Computer Generation د کمپیوټر تولید

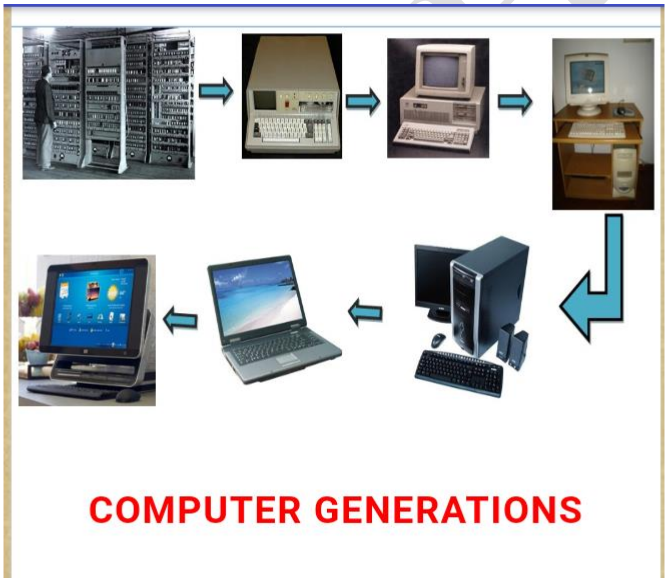

(Generation) یا نسل د کمپیوټر په اصطلاح کي په ټکنالوژۍ کي د بدلون له راتللو څخه عبارت دی . او همدارنګه له دي څخه یادونه کوي چي په مخکي یا تیر وخت کي کمپیوټر څنګه وو او څه ډول استعمالیدو په تیره زمانه کي جینریشن په (Hardware) هارډویر کي د بدلون راتلل او یا پرمختګ ورکولو څخه عبارت وو . خو په اوس وخت یا اوس مهال جینریشن کي (Hardware) او (Software) دواړه برخي چي ټول کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی دی شاملي دي . له پخوا څخه تر نن وخت پوري مونږ د کمپیوټر په برخه کي (5) جینریشن لرو چي هر جینریشن د کمپیوټر په (Processor) یا عملیه کوونکی چي د هارډویر یوه برخه ده په هغه کي د پرمتګ له امله طبقه بندي شوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په لاندي جدول کي هر يو جينريشن له خپل تاريخ او په پروسيسور کي له ځانګړي بدلون يا پرمختګ راتللو سره تشريح شوی .

Generation Number	Generation Date	Processor in use
1	1946-1959	Vacuum Tube
2	1959-1965	Transistor
3	1965-1971	Integrated circuit
4	1971-1980	VLSI micro processor
5	1980-Today	ULSI micro processor

د کمپيوټر ډولونه *Types of computer*

(Personal computer) شخصي کمپيوټر : دا کمپيوټر په يو وخت کي يو کس يا يو (User) کولی شي استعمال يي کړي چي بنه او قوي مايکرو پروسيسور لري . چي په دوه (Styles) يا شکلونو کي راځي چي عبارت دي له (PC) او (Mac) څخه دا ډول کمپيوټر چي په تجارت ، تعليم ، انټرنيټ ، ساعت تيرۍ لپاره ګيم کول ، صحت يا روغتيا او داسي نورو برخو کي استعماليږي يا کار تري اخستل کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(WorkStation) دا ډول کمپیوټر هم په یو وخت کي د یو (User) یا کس د استعمالولو وړتیا لري . خو دشخصي کمپیوټر په پرتله قوي او تیز مایکروپروسیسور لري چي د انجنیري کارونو په برخه کي تري کار اخستل کیږي .

(Mini Computer) دا ډول کمپیوټر په یو وخت کي د سلګونه (Users) یا استعمالوونکو لپاره د استعمال وړتیا لري .

(Mainframe) دا ډول کمپیوټر هم لکه د میني کمپیوټر په شان په یو وخت کي د سلګونه استعمالوونکو لپاره د استعمال وړتیا لري خو د سافټویر ټکنالوژي یي له میني کمپیوټر سره توپیر لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Supper Computer) دا يو زيات تيز او لوی کمپيوټر دی چي په سلګونه ميليونه (Instruction) يا لار ښوونې په يوه ثانه يا سيکنډ کي (Process) کولی يا چلولی شي چي د هوا حالاتو دمعلومولو لپاره ، هستوي انرژی دپلټلو لپاره او داسي نورو غټو کارونو او دندو د ترسره کولو لپاره تري کار اخستل کيږي .

Computer Function د کمپيوټر دندي

ټول **(Digital)** يا عصري کمپيوټرونه لاندي (5) دندي يا وظيفي ترسره کوي تر څو لومړني معلومات يا (Input) شوي ډيټا ګټورو معلوماتو (Information) يا (Output) ته تبديل کړي تر څو د (User) يا د کمپيوټر استعمالوونکي لپاره د پوهي او استفادي وړ وګرځي چي عبارت دي له .

- **(Input)** يا د ډيټا اخستل : دا هغه پروسه يا مرحله ده چي په دي مرحله کي (Data) يا لومړني معلومات او (Instruction) يا لارښووني کمپيوټر ته دا خيليږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

- **(Data Storage)** یا د معلوماتو ذخیره کول : په دي مرحله کي کمپیوټر هغه (Data) یا لومړني معلومات چي کمپیوټر ته د (Input) په مرحله کي ورکړل شوي له ځان سره (Store) یا ذخیره کوي تر څو پروسیس ته اماده شي .

- **(Data processing)** یا په ډیټا عملیه ترسره کول : په دي مرحله کي کمپیوټر هغه ته په ورکړل شوي ډیټا باندي ریاضیکي او منطقي عملیي ترسره کوي تر څو ورکړل شوي لومړني معلومات یا (Data) وروستیو او ګټورو معلوماتو یا (Information) ته تبدیل کړي .

- **(Output)** یا د معلوماتو را اخستل : په دي مرحله کي کمپیوټر خپل (User) یا استعمالوونکي ته تولید شوي ګټور معلومات یا (Information) د فرینټ ، سکرین ته دکتلو او یا د همداسي نورو لارو وړاندي کوي یا ورکوي .

- **(Control the work flow)** یا د ټولو کړنو کنټرول : په دي مرحله کي یا د کمپیوټر دا برخه پورته ټولو مرحلو ته لارښوونه او د هغو کنټرول ترسره کوي تر څو دغه مرحلي په سمه توګه پرته له کومي ستونزي ترسره شي .

Computer Components د کمپیوټر برخي

Input Unit ورکړیزي برخي: دا د کمپیوټر هغه برخي دي چي د هغو په واسطه (User) یا استعمالوونکی کولی شي چي کمپیوټر ته ډیټا داخل کړي او همدارنګه د کمپیوټر دا برخي د استعمالوونکي او کمپیوټر تر منځ د معلوماتو د داخلولو لپاره رابطه جوړوي ټول

(Input Devices) یا ورکړیز وسایل ورکړل شوي معلومات د کمپیوټر لپاره د پوهیدلو وړ شکل ته بدلوي . چي ځیني مهمي برخي یي په لاندي ډول ذکر شوي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Keyboard کیبورډ یوه عامه او مشهوره اینفوټ اله ده چي د هغي په واسطه مونږ کمپیوټر ته معلومات داخلولی شو. کیبورډ په معمول ډول د لیکلو لپاره استعمالیږي خو په کیبورډ کي ځیني داسي بټني شته یا موجودي دي چي د ځانګړو وظیفو د سرته رسولو لپاره استعمالیږي . اوس مهال دوه ډوله کیبورډ موجود دي (Wireless) یا بي مزیي اوبل (Wired) یا مزی لرونکي او همدارنګه کیبورډ دوه سایزه لري چي یو یي (84) بټني او بل یي (101) اویا (102) بټني لري خو په اوس وخت کي د (104) او یا د (108) بټنو درلودونکی کیبورډ هم منځ ته راغلی . چي لاندي برخي یا بټني لري.

(Typing key) یا د لیکلو بټني چي عبارت دي له (A-Z) پوري توري او له (0-9) اعداد په کي شامل دي .

(Numeric keypad) نمبر لرونکي بټني چي ددي بټنو په واسطه

مونږ کولی شو کمپیوټر ته اعداد لرونکي ډیټا داخل کړو چي دا بټني په مجموع کي یو سیټ د (17) بټنو دی چي په کالکولیټرو او نورو د حساب په ماشینونو کي هم استعمالیږي .

(Function key) وظیفوي بټني دا بټني د یوي خاصي وظیفي د سر ته رسولو لپاره استعمالیږي چي د کیبورډ په اول قط کي ځای پر ځای شوي دي چي په اوس مهال کیبورډونو کي (12) داني موجودي دي چي عبارت دي له (F1-F12) پوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Control key) کنټرولوونکي بټني چي د سکرين پر مخ د کرسر د کنټرولولو او دسکرين د کنټرول لپاره استعماليږي چي عبارت دي له په Right يا ښي طرف کي ځلور غشی لرونکي بټني او همدارنګه (Insert,Home,End,Delete,Pageup,Pagedown,Ctrl,Alt,Esc)

(Special purpose key) خاص هدف لرونکي بټني . کيبورډ د پورته ذکر شوو بټنو تر څنګ ځيني خاص هدف لرونکي بټني هم لري چي د خاص هدف لپاره استعماليږي لکه (Numlock,Capslock,Shift,Enter,PrintScreen,Tab,Spacebar)

Mouse موس يا موږک چي نوم يي له شکل څخه اخستل شوی ځکه چي موږک ته ورته شکل لري او هغه کيبل يا مزی چي د هغه په واسطه له کمپيوټر سره وصل کيږي د موږک لکۍ ته ورته دی خو اوس مهال دوه ډوله موس موجود دي چي يو يي (Wireless) يا بي مزي اوبل يي (Wired) يا مزی لرونکي دي. موس يوه اشاره کوونکي او د کمپيوټر د سکرين پر مخ د کرسر يا فواينټر د کنټرولولو لپاره يوه مشهوره وسيله ده . چي په خپل منځ کي د يو کوچني بکس او بال درلودونکي ده چي ددی په واسطه د موس حرکات حس کيږي او کله چي د موس بټن کليک شي يا ووهل شي (CPU) يا مرکزي پروسيس کوونکي واحد ته سيګنل استوي . په عمومي ډول موس دري بټني لري چي يوه يي (Right) يا ښي طرف او بله يي (Left) يا چپ طرف اوهمدارنګه ددي دواړو بټنو تر منځ يو (Wheel) يا ټاير لري . چي د چپ طرف بټن د يوي برخي د انتخابولو لپاره ، ښي طرف بټن د يو پايل سره د تړلو افشنو ليست راتللو لپاره او همدارنګه ټاير يي د يوي صفحي ښکته پورته بيولو لپاره استعماليږي .

موس ددي لپاره استعماليږي تر څو دسکرين پر مخ د فواينټر موقعيت وښايي او د هغه کنټرول ترسره کړي او همدارنګه مونږ نه شو کولی چي موس د کيبورډ په شان د ليکلو لپاره استعمال کړو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موس ګټې په لاندې ډول دي .

- استعمال يې اسان دی
- قيمت يې لږ دی مقصد ډير ګران نه دی
- د کيبورډ د (Arrow key) او ټچ په نسبت (Pointer) يا اشاره کوونکي ته ډير تيز يا په سرعت سره حرکت ورکوي.

Joystick جايستيک دا (Device) يا اله هم د موس په شان يا موس ته ورته وظيفه ترسره کوي چې په زياته اندازه د (CAD) په نوم سافټوير چې د ډيزاين لپاره تري کار اخستل کيږي استعماليږي او ددې تر څنګ د کمپيوټري ګيمونو د کولو او کنټرولولو لپاره استعماليږي. چې جوړښت يې په دې ډول دی دا يو سټيک دی چې يو بال يې په لاندې سر کې چې د بکس په منځ کې وي او بل بال يې په پاس سرکې موجود دی يا لري يې او همدارنګه څلورو خواوو ته حرکت کولی شي .

Light pen دا هم يوه اشاره کوونکې وسيله يا اله ده چې قلم ته ورته شکل لري او د سکرين پر مخ د يوې برخې د انتخابولو او د سکرين پر مخ د تصوير رسمولو لپاره استعماليږي دا يو ټيوب دی چې په خپل منځ کې يوه برقي سترګه يا لايټ لري چې د هغې په واسطه تشخيص يا ليدنه کوي. کله چې د لايټ فين څوکه د سکرين پر مخ حرکت وکړي او بټن يې کليک شي په لايټ فين کې موجوده سينسر يا حس کوونکی د سکرين هغه برخه يا (Location) معلوموي او CPU ته يې سيګنل استوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

Track ball دا یوه Input اله ده چي په زیاته
اندازه په (Note book) او (Laptop) کمپیوټرونو
کي د موس په ځای استعمالیږي. دا یو نیم دننه
شوی بال دی چي په دغه بال باندي د ګوتو د
حرکت له امله فواینټر حرکت کوي او همدارنګه
دا اله له موس څخه لږ ځای ته ضرورت لري دا
ځکه چي فواینټر ته دحرکت ورکولو لپاره د
موس په شان حرکت نه ورکول کیږي او یوازې
د بال په سر د ګوتو د کشولو یا حرکت له امله
فواینترحرکت کوي (Track ball) په مختلفو
شکلونو کي راځي لکه . بال ته ورته شکل ، بټن
او یا هم مربعي شکل لري .

Scanner سکینر دا هم یوه (Input) یا
ورکړیزه اله ده چي د فوټوکاپی د ماشین په شان
کار کوي. ددي الي استعمال ددي لپاره دی کله
چي ډیټا د پاڼي پر مخ موجوده وي او مونږ
غواړو چي د لا زیات سمبالښت لپاره یې د
کمپیوټر هارډ ډیسک ته واستوو . سکینر د
موجوده سرچیني څخه تصویر او یا نوره ډیټا
اخلي او (Binary) یا د اعدادو شکل یا (0) او (1)
ته یي بدلوي یا (Convert) کوي تر څو په هارډ ډیسک کي (Store) یا ذخیره شي .

Digitizer دا هم یو Input اله ده چي ډیټا
باینري یا د اعدادو شکل ته اړوي لکه.
(Analog) سیګنل (Digital) ته بدلول یا اړول او
داسي نور .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Micro phone) دا هم یوه (Input) یا
ورکړیزه اله ده چي (Sound) یا اواز او
خبري په باینري یا د اعدادو په شکل کي
کمپیوټر ته داخلوي .

Magnetic ink card reader MICR

دا یوه Input اله ده چي په خاصه توګه
په بانکونو کي د پیسو په چیک یا تیکټ
باندي د پروسیس کولو لپاره استعمالیږي
او همدارنګه دا ددي لپاره استعمالیږي
چي له غلطیو څخه پاکه او ډیره تیزه اله
ده.

Optical character reader OCR

دا هم یوه Input وسیله ده چي پرینټ
شوی (Text) توري یا لیکنه سکین کوي
او باینري یا د اعدادو شکل ته یي اړوي
تر څو په میموري کي ستور یا ذخیره
شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Barcode Reader دا هم یوه Input اله ده چي د بارکوډ شوي ډیټا د لوستلو یا (Read) کولو لپاره استعمالیږي. بارکوډ شوي ډیټا عبارت ده له هغه ډیټا څخه چي د سپینو یا (Lights) او تورو یا (Darks) کرښو په شکل (Save) یا ذخیره شوي وي . دا اله د بارکوډ لیبل یا تصویر سکین کوي او د تورو او اعدادو شکل ته یي اړوي چي بیا د پوهیدلو وړ ګرځي په هغه کمپیوټر کي چي (Barcode Reader) ورسره (Connect) یا وصل وي .

OMR Optical mark reader
دا هم یوه سکین کوونکي اله ده چي د قلم او یا پنسل په واسطه جوړي شوي کرښي سکین کوي. دا په خاصه توګه د امتحان په ځواب پاڼو کي د څلور ځوابه پوښتنو د انتخابولو لپاره استعمالیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

Central Processing Unit مرکزي پروسیس کوونکی واحد

CPU چي د کمپیوټر مغز یا (Brain) هم ورته ویل کیږي په ډیټا باندي هر ډول عملیي ترسره کوي او ورکړل شوي ډیټا او دهغي نتیجه یا (Result) او لاربښووني یا (Instruction) له ځان سره ذخیره کوي او همدارنګه د کمپیوټر د ټولو برخو او عملیو کنټرول کوي. (CPU) په خپله (3) برخي لري چي عبارت دي له .

(Arithmetic and Logic Unit(ALU) (Memory) او (Control Unit)

ALU دا د CPU هغه برخه ده چي په ورکړل شوي ډیټا باندي ریاضیکي او منطقي عملیي ترسره کوي.

(Arithmetic) یا ریاضیکي عملیي عبارت دي د له ضرب، تقسیم، جمعه، منفي او داسي نورو څخه

(Logic) منطقي عملیي عبارت دي له . دلوی او کوچني عددونو مقایسه ، مساوي او مختلف ، د ډیټا انتخابول او اپډیټ کول او داسي نوري عملیي

د CPU په دي برخو یا (ALU) کي ترسره کیږي .

Memory or Storage Unit د CPU دا برخه کولی شي له ځان سره (Instruction) یا لاربښووني ډیټا او د هغي نتیجه ذخیره کړي. او کله چي ضرورت شي د CPU دا برخه د کمپیوټر نورو برخو ته معلومات یا (Information) لیږي همدارنګه دي برخي ته . داخلي ، لمړنی ، اصلي میموری او یا (RAM) هم ویل کیږي . د سفید ، سایز او وړتیا له مخي دري ډوله میموري یا ذخیري لري چي عبارت دي له (Cache Memory) (primary Memory) (Secondary Memory)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(دميموري وظيفي)

- هغه ډيټا او انستركشن ذخيره كوي چي پروسيس لپاره ورته ضرورت وي.
- د پروسيس منځنۍ نتيجه يا ريزلټ له ځان سره ذخيره كوي.
- د پروسيس وروستۍ نتيجه له ځان سره ذخيره كوي مخكي له دي نه چي (Output) ته وركړل شي.
- او همدارنګه ټول (Input) او (Output) د ډيټا ليږد راليږد (CPU) ته د (RAM) له لاري ترسره كيږي .

Control Unit د CPU دا برخه د كمپيوټر د ټولو برخو (Operation) يا عمليي كنټرولوي. چي ددي برخي وظيفي په لاندي ډول ذكر شوي دي .

- د كمپيوټر د نورو برخو تر منځ د ډيټا د ليږد كنټرول دی.
- او همدارنګه دا برخه د كمپيوټر نوري برخي كنټرولوي او هغوی ته لار ښوونه كوي.

Output Unit راكړيزي برخي

Output دا هغه وسايل يا الات دي چي د دي په واسطه مونږ كولی شو له كمپيوټر څخه معلومات يا (Information) را واخلو يا يي تر لاسه كړو

دا وسايل د كمپيوټر او د هغه (User) يا استعمالوونكي تر منځ يو لينک يا رابطه ده . او همدارنګه دا وسايل د كمپيوټر له خوانه وركړل شوي معلومات د استعمالوونكي لپاره د پو هيدلو وړ شكل ته اړوي تر څو يوزر وربادي پوهه شي او ګټه تري واخلي . دلته څو مهم (Output) وسايل چي په كمپيوټر كي استعماليږي يادونه تري كوو

(Monitors ,Printers ,Graphic plotter) او داسي نور....

(c) ketabton.com: The Digital Library

Monitor یا سکرین د کتلو یا لیدلو وړ وسیلي ته ویل کیږي چي د کمپیوټر یوه ډیره مهمه اوټپوټ وسیله ده. د یو تصویر کوچنی برخي چي ډاټ یا (Pixel) ورته ویل کیږي را یو ځای شوي او یو مستطیل ډوله شکل یي جوړ کړی چي سکرین یا (Monitor) ورته ویل کیږي . همدارنګه د یو تصویر روښانتیا یا ښه ښکاره کیدل د هغه تصویر د پیکسل تعداد یا شمیر په زیاتوالي پوري اړه لري. چي هر پیکسل بیا د دري رنګونو درلودونکی دی چي له دي رنګونو څخه هر ډول رنګ منځ ته راځي چي عبارت دي له (R.G.B) یا سور ، شین ، او ابي یا اسماني.

دلته دوه ډوله سکرینونه یا (Monitors) موجود دي چي په لاندي ډول دي.

(Cathode Ray Tube(CRT) او (Flat Panel Display)

Hashamee

CRT دا سکرین د تصویر له کوچنیو برخو څخه چي پیکسل نومیږي جوړ شوی ځرنګه چي د پیکسلونو کوچنیوالی او ډیر والی د تصویر په روښانتیا کي مرسته کوي په دي سکرین کي د یو (e) توري د ښودلو لپا له یو څخه زیاتو پیکسلو ته ضرورت دی تر څو ټول توری وښايي. دا سکرین په یو وخت کي د معلوم نمبر تورو د ښودلو وړتیا لري . ځرنګه چي سکرین په (Character box) باندي ویشل کیږي . کله چي مونږ یو توری لیکو هغه د سکرین پرمخ د ځان لپاره یو لوکیشن (Fixed) کوي یا یي نیسي . زیادتره سکرینونه دا وړ تیا لري تر څو په یو وخت کي (80) توري په افقي ډول او (25) لاین توري په عمودي ډول وښايي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(CRT) مانیتور یا سکرین لاندي تاوانونه لري

- سایز یي ډیر دی یا غټ دی
- او همدارنګه ډیر برق مصرف کوي

Flite panel Display په دي ډول سکرین کي شامل وسایل یا هغه وسایل چي دا ډول سکرین لري عبارت دي له

(Calculator, Laptop computers screen,Vedio Games)

او همدارنګه دا سکرین د (CRT) په نسبت کم یا لږ سایز او لږ برق مصرفوي یا ضرورت ورته لري چي په دوه برخو ویشل شوي

(Emissive Display) دا اله بریښنایي انرژي نوري انرژی ته اړوي لکه .(LED, (TvScreen, Pc Computer Screen او داسي نور یي مثالونه دي.

(Non Emissive Display) دا سکرینونه د اپتیکل اییکټ په استعمالولو سره له نورو سرچینو څخه (Sunlight) او یا (Light) را اخلي او د تصویر شکل ته یي بدلوي لکه(LCD)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Printer **پرینټر** یوه Output وسیله ده چي د پاڼي پرمخ د معلوماتو د چاپ کولو لپاره استعماليږي. چي په مجموع کي دوه ډوله Printer یا چاپوونکي موجود دي چي عبارت دي له

Impact یا اغیزه اچوونکی او Non-Impact یا بې اغیزي

Impact printer: یا اغیزه کوونکی چاپګر د پاڼي پر مخ د تورو د چاپولو لپاره په تورو باندي Striking کوي یا لړيږي او د پاڼي پرمخ یي چاپوي. چي ځانګړتیاوي یي په لاندي ډول دي

- قیمت یي لږ یا ازان دی
- ډیر شور کوي
- د ډیر یا غټ چاپ لپاره ګټور دی ځکه چي اقتصادي دی

چي دا پرینټر یا چاپګر هم په دوه ډولو ویشل شوی دی

Character Printer یا توری چاپوونکی او Line Printer یا کرښه چاپ کوونکی

Character printer: دا پرینټر په یو وخت کي د یو توري د چاپ کولو وړتیا لري چي دا هم په دوه ډوله دی Dot Matrix او Daisy Wheel printer.

Line Printer: یا کرښه چاپ کوونکی چي له نوم څخه یي معلوميږي دا پرینټر په یو وخت کي د یو لاین د چاپ کولو وړتیا لري دا هم په دوه ډوله دي

Drum printer او Chain Printer

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

None Impact Printer: يا بي اغيزي پرنټر دا ډول پرينټر په يو وخت کې د يوې پاڼې د چاپ کولو وړتيا لري چې له دې امله ورته Page Printer هم ويل کيږي چې دا پرينټر هم په دوه ډولو ويشل شوي دي.

Laser printer او Inkjet Printer چې ددې ډول پرينټرو يا چاپګرو ځانګړتياوې يا خصوصيات په لاندې ډول ذکر شوي دي

- د اغيزه کوونکي پرينټر په نسبت تيز دی او شور هم نه کوي
- ښه کوالټي يا د چاپ کولو وړتيا لري
- او همدارنګه د مختلف ډول Fonts او د تورو سايز Support يا وړتيا لري

Laser Printer: دا پرينټر چې يو بې اغيزې پرينټر دی چې د Laser light په استعمالولو سره د پاڼې پر مخ ليکنه چاپوي چې ښه Speed يا چټکتيا او همدارنګه ښه کوالټي لري.

Inkjet printer: دا هم يو بې اغيزې پرينټر دی چې د پاڼې پرمخ د رنګ د کوچنيو څاڅکو په شيندلو سره ليکنه چاپوي چې په اوس وخت کې دا دوه ډوله پرينټر ښه کوالټي لري او همدارنګه ډير دقيق او چټک دي او د Inkjet printer په واسطه مونږه کولی شو رنګه کاپي هم چاپ کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر ذخیري   Computer Memories

د کمپیوټر میموري یا حافضه د انسان د مغزو په شان کار کوي چي Data او Instruction یا لارښووني له ځان سره ذخیره کوي.

کمپیوټر میموري په کمپیوټر کي د ذخیره کولو لپاره Space یا خالیګا ده چي په هغه کي پروسیس شوي ډیټا او همدارنګه هغه ډیټا چي پروسیس کولو ته ضرورت لري Store یا ذخیره کیږي . د کمپیوټر میموري په داخل کي په زیات شمیر کوچنیو برخو ویشل شوي چي هري برخي ته یي Cell یا حجره ویل کیږي چي هر یو Location یا Cell یو خاص ادرس لري چي له صفر څخه شروع کیږي او د میموري په Capacity یا سایز پوري اړه لري .

لکه د مثال په توګه که چیري یو کمپیوټر 64K میموري ولري 64*1024=65536

میموري Location به ولري او همدارنګه ددي میموري Location ادرس به له صفر څخه شروع یعني 0—5535 پوري حسابیږي مطلب د اصلي عدد څخه چي 65536 دی یو منفي کیږي ا بیا له صفر څخه حساب شروع کیږي تر 5535 پوري ادرس لري . چي په بنیادي ډول د کمپیوټر میموري په دري لاندي برخو ویشل شوي .

Cache Memory, Main or Primary Memory, Secondary Memory

Hashamee

5. Cache Memory :

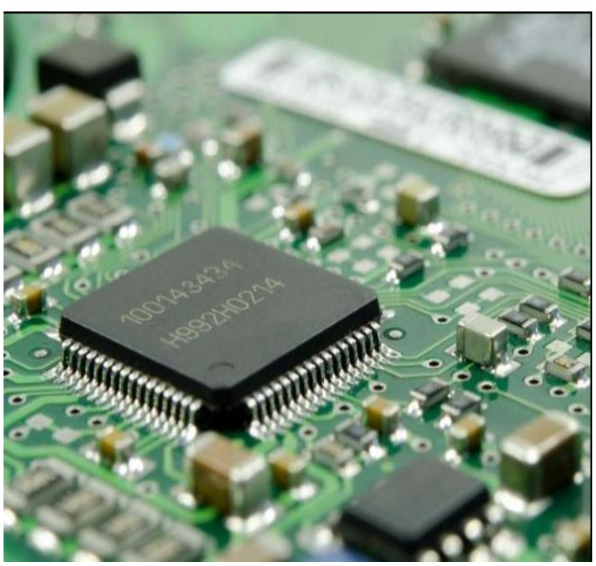

Cache Memory: دا یوه تیزه کوچنی او ډیر قیمت لرونکي Semiconductor میموري ده چي CPU ته د چټکتیا ورکولو لپاره استعمالیږي چي د Primary Memory یا RAM او CPU تر منځ د پردي په شکل موقعیت لري یا پرته ده. چي په دي میموري کي د ډیټا او یا پروګرام هغه برخه چي CPU یي بیا بیا ځلي استعمالوي ذخیره کیږي یا ساتل کیږي له ډیسک څخه ډیټا د Operating System یا ویندو په واسطه کیش میموري ته راوړل کیږي او له دي ځایه بیا CPU ته ځي یا CPU له کیش میموري څخه ډیټا Access کوي یا ترلاسه کوي یي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د Cache یا کیش میموري ګټې او تاوانونه په لاندي ډول دي.

ګټي: د CPU لپاره يې د Access Time یا د لاسرسي وخت لږ دی یا CPU لاسرسی ورته اسان دی.

او هغه ډیټا له ځان سره ساتي چې CPU يې د بیا پروسیس په وخت کې بیا ځل استعمال ته ضرورت لري.

تاوانونه: د ذخیره کولو لپاره لږ ظرفیت لري یا سایز يې کم دی.

دا یوه Volatile یا بدلیدونکي میموري ده مطلب په هغه صورت کې چې کمپیوټر بند شي دا میموري له ځان سره ستور شوي یا ذخیره شوي ډیټا له لاسه ورکوي .

او همدارنګه دا میموري ډیره ګرانه یا یا د اخستلو لپاره اوچت قیمت لري

Primary memory or RAM: دا ډول میموري یوه Internal یا داخلي او همدارنګه Read/Write میموري ده. دا میموري یا RAM هغه ډیټا او انسترکشن له ځان سره ساتي په کوم چې اوس مهال کمپیوټر پروسیس یا کار کوي . دا میموري هم لږ ظرفیت لري خو د کیش میموري په نسبت يې ظرفیت ډیر دی او همدارنګه دا میموري هم لکه د کیش میموري په شان Volatile خاصیت لري یعني په هغه صورت کې چې کمپیوټر بند شي له ځان سره ستور شوي ډیټا له لاسه ورکوي یا Lost کوي يې چې له همدې امله ورته Temporary یا لنډ مهالي میموري هم وایي. دا میموري هم یوه Semiconductor میموري ده چې سفیډ يې د کیش میموري په نسبت کم دی چې په دوه برخو ویشل شوي. RAM او ROM چې لاندي ځانګړتیاوي لري.

- دا یوه Semiconductor میموري ده
- Main or internal Memory چې اصلي یا داخلي میموري هم ورته ویل کیږي
- Volatile خاصیت لري یعني کله چې کمپیوټر بند شي ډیټا له لاسه ورکوي
- دا د کمپیوټر لپاره Working یا کاري میموري ده چې سفیډ يې له کیش میموري څخه کم او له Secondary میموري څخه زیات دی .
- او همدارنګه کمپیوټر نه شي کولی چې پرته له دي میموري څخه وچلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Secondary Memory: دا میموري چي د بهرنۍ یا External میموري په نوم هم پېژندل کیږي او همدارنګه دا میموري Non Volatile یا نه بدلیدونکی خاصیت لري یعني د کمپیوټر د بندیدو په صورت کي له ځان سره Store شوي یا ذخیره شوي ډیټا له لاسه نه ورکوي او له ځان سره یي د دایم لپاره ساتي چي له همدي امله ورته Permanent Memory یا دایمي میموري هم ویل کیږي. ددي میموري Speed یا تیزوالی د RAM په نسبت کم دی خو سایز یي له دي میموري څخه زیات دی . او همدارنګه CPU نه شي کولی چي په مستقیم ډول له دي میموري څخه ډیټا ترلاسه کړي بلکي د Input او Output په توګه له دي میموري څخه ډیټا ترلاسه کوي او ورکوي یي یعني ډیټا له Hard Disk یا Secondary میموري څخه Primary میموري یا RAM ته ځي او بیا له هغه ځایه CPU ته ځي . ددي میموري مثالونه لکه . Disk, CD Rom, DVD او داسي نور....

Hard Disk

د Secondary میموري ځانګړتیاوي په لاندي ډول ذکر شوي دي

- دا یوه External یا خارجي میموري ده
- دا ډول میموري Magnetic او Optical میموریاني دي
- دا میموري د Backup ملاتړي یا کومکي میموري په نوم هم پیژندل کیږي
- دا یوه Non Volatile یا نه بدلیدونکي میموري ده مطلب ډیټا په دایمي ډول له ځان سره ساتي
- او همدارنګه دا میموري په کمپیوټر کي د Storage یا ذخیره ګا په توګه استعمالیږي
- کیدای شي چي کمپیوټر له دي میموري څخه پرته هم وچلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر د میموري واحدات *Computer Memory Units*

د میموري یا Storage د اندازه کولو واحدات :عبارت له هغه مقدار ډیټا یا معلوماتو څخه دی چي یوه میموري یي له ځان سره Store یا ذخیره کوي. چي په لاندي ډول ذکر شوي دي .

Bit یا Binary Digit: دا د کمپیوټر میموري د اندازه کولو کوچنی واحد دی چي عبارت له (0) او (1) څخه دی چي یا به صفر وي او یا به یو وي چي ON او OFF هم ورته ویل کیږي.

Nibble : نیبل: چي څلور بیټ مساوي له یو نیبل سره دي

Byte بایټ: چي اته بیټ مساوي دي له یو بایټ سره دي او همدارنګه یو بایټ عبارت دی له یو توري څخه.

چي جدول یي په لاندي ډول دی.

8 Bits	=	1	Byte
1024 Byte	=	1	Kilo Byte (KB)
1024 KB	=	1	Mega Byte (MB)
1024 MB	=	1	Giga Byte (GB)
1024 GB	=	1	Tetra Byte (TB)
1024 TB	=	1	Peta Byte

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر مادر بورډ *Computer Mother Board*

مادر بورډ چې Main board یا عمومي بورډ هم ورته ویل کیږي چې د کمپیوټر ټولي داخلي او خارجي برخي له یو بل سره نښلوي یا وصل کوي

لکه . Hard Drive , Memory ,CPU,Sound Card, Video Card ,Optical Drive او داسي نوري برخي په مستقیم او یا غیر مستقیم ډول د کیبل له لاري له یو بل سره وصل کوي . او همدارنګه مادر بورډ ته د کمپیوټر د ملا د تیر نسبت هم کیږي یا ویل کیږي .

مادر بورډ د کمپیوټر دا ټولي برخي ددي لپاره سره وصلوي یا Connect کوي تر څو په منظم او ښه ډول یوه وظیفه ترسره کړي .

مادر بورډ د کمپیوټر د بیلا بیلو برخو یا Components د نښلولو لپاره Ports یا Slots یعني سوري او ځایونه لري .

لکه. VGA Port, Parallel port , Usb port او داسي نور چې د کیبل په ورکولو یا Plug in په واسطه Connect یا نښلول کیږي .

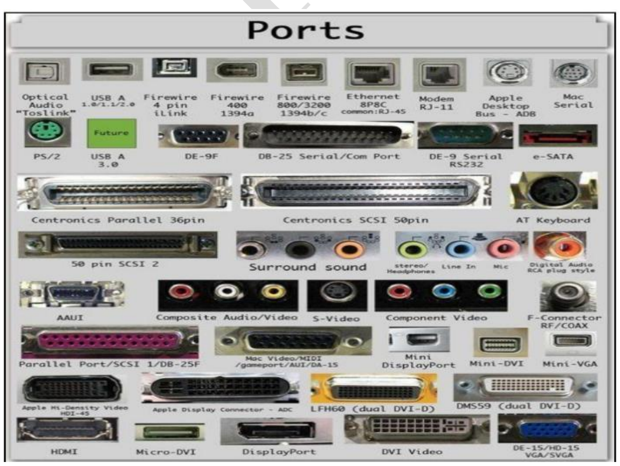

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر دوه لوی برخي Two Big Parts of Computer

د کمپیوټر دوه عمده او لوی برخي چي ټول کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی دی عبارت دي له Hardware او Software څخه چي ددي دواړو برخو له یو ځای کیدو څخه کمپیوټر منځ ته راغلی دی .

Hardware: د کمپیوټر ټولي فزیکي یا بدني برخي چي کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی هارډ ویر ورته ویل کیږي. یا په بل عبارت Hardware دکمپیوټر هغه ټولي برخي چي مونږ یي په لاس نیولی او لمس کولی شو چي دکمپیوټر لاندي برخي په کي شاملي دي .

Input Device: لکه. موس ، کیبورډ ،مایکرو فون او داسي نور......

Output Device: لکه. Monitor یا سکرین ، فرینټر ، سپیکر او داسي نور...

External Storage Device: یا خارجي ذخیري لکه. هارډ ډیسک،ډي وي ډي ،سي ډي ، یو ایس بي ، او داسي نور....

Internal Components: یا داخلي برخي لکه. CPU, Mother board, RAM او داسي نور.

Jafar

(c) ketabton.com: The Digital Library

Software: سافټویر د پروګرامونو او Instruction یا لار ښوونو مجموعه یا ټولګه ده چې د یوي خاصي وظیفي او یو خاص Problem یا مشکل د حل کولو لپاره د پروګرامرانو له خواجوړیږي لکه. MS Word, Excel, Games, Windows او داسي نور چي په دوه برخو ویشل شوي دي چي عبارت دي له.

System Software او *Application Software*

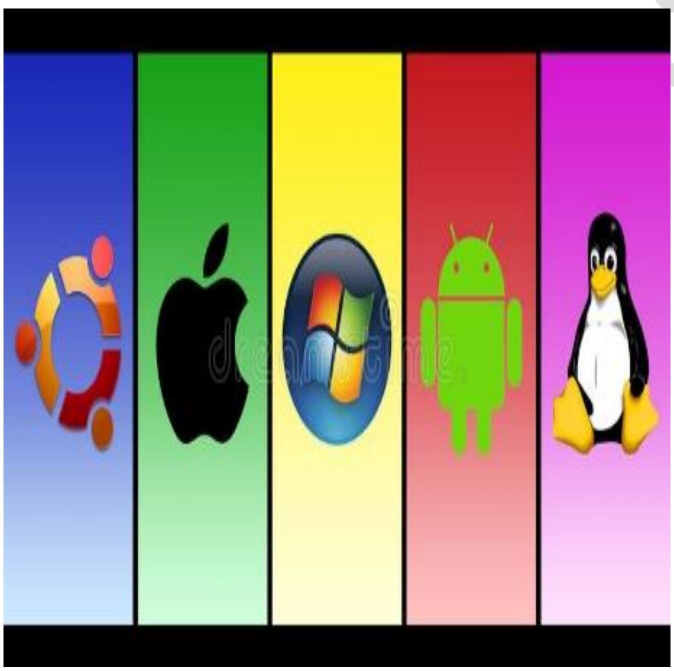

System Software: دا سافټویر د هغه پروګرامونو مجموعه ده چي ددي لپاره جوړ شوي یا جوړیږي تر څو په خپلواکه توګه یا په خپل سرکمپیوټر وچلوي او کنټرول یي کړي او همدارنګه د کمپیوټر Processing ته ورتیا او پراختیا ورکوي. په عمومي ډول System Software د کمپیوټر جوړوونکو کمپنیو له خوا تیاریږي یا جوړیږي . ددي سافټویر ټول پروګرام په Low Level Language یا ژبه کي لیکل کیږي یا جوړیږي دا ددي لپاره تر څو د هارډویر سره په اساسي ډول تماس ولري .

دا ډول سافټویر د کمپیوټر د هارډویر او User یا د کمپیوټر تر منځ Interface برابروي یا اړیکه جوړوي . د System Software مثالونه لاندي ذکر شوي

Operating System or Windows, Compiler, Interpreter, Assembler او داسي نور...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د System Software ځانګړتیاوي په لاندي ډول دي

- د System یا ماشین سره نږدي اړیکه لري
- Speed یا چټکتیا یي زیاته ده
- جوړول یي سخت کار دی
- پوهیدل ورباندي ډیر سخت دي
- ساتنه او تنظیم یي سخت کار دی
- په عمومي ډول په Low Level Language کي لیکل کیږي

Application Software: دا ډول سافتویر د یو خاص مقصد او یا یوي خاصي وظیفي د ترسره کولو لپاره جوړیږي. دا سافتویر په کمپیوټر لیب کي د Application Software د کټګوری لاندي جوړیږي . دا ډول سافتویر کیدای شي یو پروګرام وي لکه Notepad چي د ساده لیکني یا اډیټ کولو لپاره استعمالیږي . او یا هم کیدای شي چي د پروګرامونو مجموعه یا ټولګه وي چي Software Package ورته ویل کیږي چي دا پروګرامونه په شریکه یا ګډه توګه کار کوي تر څو یوه وظیفه ترسره کړي لکه Spreadsheet Package او داسي نور....

ددي ډول سافتویر مثالونه په لاندي ډول ذکر شوي دي

Payroll Software, Students Record Software, Income Tax Software, Microsoft Office Suite, MS Word, MS Excel, MS PowerPoint او داسي نور....

د Application Software ځانګړتیاوي په لاندي ډول دي

- د User یا استعمالوونکي سره نږدي اړیکه لري
- جوړول یي اسان دي ډیر سخت نه دي
- د System software په نسبت لږه چټکتیا لري
- په عمومي ډول په High Level Language کي لیکل کیږي
- پوهیدل ورباندي اسان دي
- سایز یي زیات او زیات Storage ته اړتیا لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

Relationship Between Hardware and Software د هارډویر او سافټویر اړیکه

- د کمپیوټر هارډویر او سافټویر په یو بل باندي تکیه کوي او همدارنګه دا دواړه باید په شریکه کار وکړي تر څو کمپیوټر یو ښه Output تولید کړي.
- مونږ نه شو کولی چي له سافټویر څخه د هارډویر له ملاتړ یا Support څخه پرته کار واخلو او همدارنګه مونږ نه شو کولی چي له هارډویر څخه د سافټویر له ملاتړ څخه پرته ګټه واخلو
- که چیري مونږ غواړو چي په کمپیوټر باندي یوه خاصه وظیفه ترسره کړو نو د هغه وظیفي د ترسره کولو لپاره ځانګړی سافټویر باید هارډویر ته Load یا اضافه یا انسټال شي.
- د هارډویر اخستل یو ځل لګښت ته اړتیا لري خو تر څنګ یي سافټویر جوړول یا Development ډیر سخت او جاري لګښت ته اړتیا لري
- د مختلفو وظیفو د ترسره کولو لپاره باید مختلف سافټویر هارډویر ته انسټال یا اضافه شي
- سافټویر د هارډویر او استعمالوونکي تر منځ د لینک یا رابطي په توګه کار کوي
- که چیري هارډویر ته د کمپیوټر زړه ووایو نو سافټویر ته یي روح ویلی شو مقصد دواړه په پوره ډول په یو او بل پوري تړلي دي.

Computer Number System د کمپیوټر د اعدادو یا شمیر جوړښت

کله چي مونږ یو توری یا یوه کلمه لیکو نو کمپیوټر دغه توري د اعدادو شکل ته اړوي ځکه چي کمپیوټر یوائي په اعدادو یا Binary System (0) او (1) باندي پوهیږي . چي په لاندي ډول ذکر شوي دي.

Binary Number System: په دي سیستم کي دوه اعداد استعمالیږي چي بنسټ او قاعده یي په (2) اعدادو ولاړه ده چي عبارت دي له (0) او (1) څخه.

Octal Number System: په دي سیستم کي اته عددونه استعمال شوي چي بنسټ او قاعده یي په (8) عدد ولاړه ده چي عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Decimal Number System: دا د هغه اعدادو سیستم دی چي مونږ يي په ورځني ژوند کي استعمالوو چي په دي سیستم کي لس اعداد استعمال شوي چي عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7,8,9) څخه

Hex Decimal Number System: په دي سیستم کي چي قاعده يي په (16) اعدادو ولاړه ده لس اعداد او شپږ توري په کي شامل دي

چي عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7,8,9 A,B,C,D,E,F) څخه

د اعدادو بدلول *Convert Decimal to binary and binary to Decimal*

د مثال په توګه که چيري مونږ غواړو چي (29) عدد چي يو Decimal عدد دی او غواړو چي دا عدد Binary يا د کمپيوټر لپاره د پوهيدلو وړ اعدادو (0) او (1) ته واړوو نو ددی عمل د ترسره کولو لپاره بايد لاندي مرحلي ترسره کړو.

(1) راکړل شوی عدد چي (29) دی . د باينري عدد چي قاعده يي (2) ده

يعني راکړل شوی عدد (29) په (2) تقسيموو او د هر يو Step يا مرحلي باقي مانده له ځان سره ليکو . او کله چي د ټولو عمليو په اخر کي يو عدد باقي پاتي شي د هغه باقي مانده په شمول د پورته تير شوو ټولو مرحلو باقي مانده عددونو سيټ د راکړل شوي Decimal عدد بايئري شکل دی .لکه په لاندي جدول کي چي دا عمل ترسره شوی دی

باقي مانده	نتيجه	عمليه	مرحلي
1	14	29/2	مرحله 1
0	7	14/2	مرحله 2
1	3	7/2	مرحله 3
1	1	3/2	مرحله 4
1	0	1/2	مرحله 5

په پورته باقي مانده کالم کي ټول موجوده اعدادو سټ يعني (1.0.1.1.1) د راکړل شوي Decimal عدد بايئري شکل دی. چې په پورته باقي مانده کالم کي راکړل شوی لومړی باقي مانده په ښي طرف کي اول بيا دوهم باقي مانده دوهم او همدغسي دوام ورکوو تر څو دغه سيټ ترتيب شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) او اوس غواړو چي د مثال په ډول همدغه راکړل شوی یا لاس ته راغلی باینري عدد Decimal ته واړوو ددي عمل د ترسره کولو لپاره لاندي مرحلو ته ضرورت دی . لکه څنګه چي ویل شوي په باینري سیستم کي (0) د OFF او (1) د ON په معنا دی نو له همدي ځایه لومړی د باینري عدد قاعده چي (2) دي د طاقت په شکل لیکو او بیا یي د راکړل شوي باینري شکل یا عدد په واسطه ON او OFF معلوموو او بیا یي ON برخي سره جمعه کوو تر څو د راکړل شوي باینري عدد Decimal شکل لاس ته راوړو لکه په لاندي ډول چي دا عمل ترسره شوی دی .

2^8	2^7	2^6	2^5	2^4	2^3	2^2	2^1	2^0
256	128	64	32	16	8	4	2	1
				1 ON	1 ON	1 ON	0 OFF	1 ON

$(29) = 16 + 8 + 4 + 1$

Computer Data and Information د کمپیوټر ډیټا او معلومات

Data: مونږ کولی شو ډیټا په دي ډول تعریف کړو. د حقیقتونو ، نظریو، او لاربسوونو وړاندي کول . او یا په بل عبارت لومړنیواو خامو موادو او یا معلوماتو ته چي لا پروسیس ته اړتیا لري ډیټا ویل کیږي.چي عبارت دي له توري ، اعداد ، سمبولونه ، تصویر ، اډیو ، ویډیو او داسي نور د ډیټا مثالونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Information: معلومات يوه اداره شوي او منظم شوي ډيټا ده چې د ترلاسه کوونکي لپاره په پوره معنا د پوهيدلو وړ وي. او همدارنګه Information هغه ډيټا ده چې مختلف ډول مراحل او پروسيس ورباندي ترسره شوی وي او پوره معنا لروونکي او د پوهيدلو وړ وي د User يا استعمالوونکي لپاره. لکه په لاندي مثال کي چي يادونه شوي.

4 Information	= 2+2 خام مواد يا لومړنۍ ډيټا

Data Processing Cycle د ډيټا د پروسيس جريان

کمپيوټر ته په ورکړل شوي ډيټا باندي د پروسيس سيکل عبارت دی له

Input Data + Processing = Output or Information

- د Data processing Cycle: په لومړنۍ مرحله کي چي د استعمالوونکي يا User له خوانه ډيټا کمپيوټر ته داخليږي دي مرحلي ته Input يا وراچول او ورکول ويل کيږي.
- د Data Processing Cycle: په دوهمه مرحله کي کمپيوټر په ورکړل شوي ډيټا باندي پروسيس کوي او مختلف ډول عمليې ورباندي ترسره کوي تر څو د يوزر لپاره د پوهيدلو وړ شکل يا Information ته يې واړوي چې دي مرحلي ته Processing ويل کيږي.
- د :Data processing Cycle: په دريمه مرحله کي کمپيوټر خپل توليد شوي Information يا معلومات چي د تيرو دوه مرحلو په واسطه لاس ته راغلي استعمالوونکي يا User ته يي ورکوي چي دي مرحلي ته Output ويل کيږي.

Jafar Hashamee

Data Processing Cycle

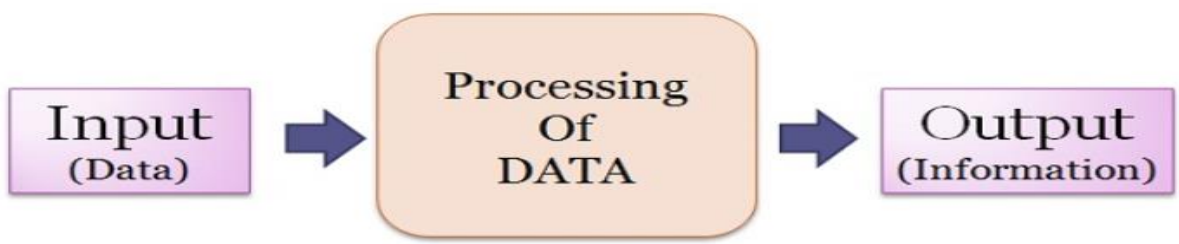

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر انټرنیټ Computer Networking

Internet: دا یوه نړیواله شبکه ده یا هغه سیسټم دی چي په کي زیات شمیر کمپیوټر له یو او بل سره وصل یا Connect کیږي تر څو معلومات او سرچیني له یو بل سره شریک یا Share کړي.

د کمپیوټر نیټورک ځانګړتیاوي په لاندي ډول دي .

- له یو کمپیوټر څخه بل کمپیوټر ته د معلوماتو او سرچینو شریکول.
- یو پایل په یوکمپیوټر کي سټور وي او د نورو کمپیوټرونو څخه هغه پایل ته لاسرسی پیدا کول.
- کله چي له یو کمپیوټر سره Scanner, Printer, Fax Machin وصل وي نو د انټرنیټ له لاري نور کمپیوټرونه هم کولی شي له دي وسایلو څخه استفاده وکړي.
- د کمپیوټر نیټورک لپاره لاندي وسایل ضروري دي.

External and Internal Network Card, Router, Distributer

Jafar Hashamee

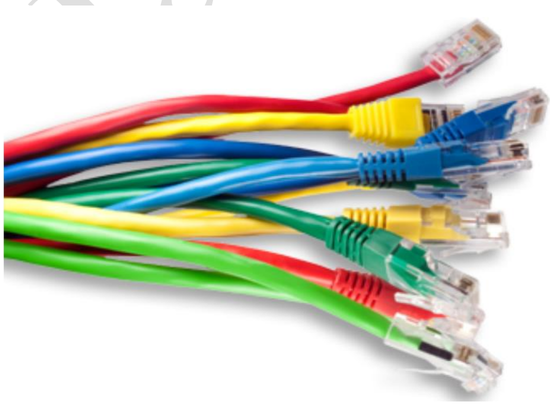

Network Cable: کیبل ددي لپاره استعمالیږي تر څو کمپیوټرونه له یوبل سره Connect یا وصل کړي چي په دي برخه کي زیا استعمالیدوونکی کیبل RJ-45 دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Distributer: کله چي مونږ یو کمپیوټر له بل سره وصل کوو د Serial port له لاري يي وصل کوو خو که کله وغواړو چي ډېر کمپیوټرونه له يو او بل سره وصل کړو نو

Serial port بيا دا کار نه شي ترسره کولی. نو ددي ستونزي د حل لپاره يوي مرکزي باډي يا Distributer ته ضرورت دی چي ددي لاري بيا کولی شو کمپیوټرونه ، سکينر،پرينټراو داسي نور وسايل وصل کړو چي دغه مرکزي باډي بيا Network Traffic کنټرولوي.

Router: دا اله د مرکزي باډي په توګه په انټرنيټ کي استعماليږي چي ددي لاري کمپیوټرونه او نور وسايل له يو او بل سره وصل کيدلی شي. همدارنګه دا اله د يادو وسايلو د وصل کولو لپاره خپل سوري لري چي Ports ورته ويل کيږي چي کمپیوټر او نور وسايل له Router سره د Network Cable په واسطه وصل کيږي . خو په اوس زمانه کي داسي روټر هم موجود دي يا راغلي دي چي کمپیوټرونه او نور وسايل پرته له کيبل څخه هم ورسره وصل کولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Network Card: دا د کمپیوټر یوه مهمه برخه ده چي پرته له دي څخه یو کمپیوټر نه شي کولی چي له انټرنیټ سره وصل شي او همدارنګه دا اله یا برخه د نیټورک برابروونکي یا Network Interface Card(NIC) په نوم هم پیژندل کیږي زیادتره کمپیوټر خپل نیټورک کارډ لري چي په دوه ډوله دي.

Internal and External Network Card یا داخلي او خارجي نیټورک کارډ

Internal Network Card: ددي نیټورک کارډ لپاره په مادربورډ کي خپل سوري یا Ports موجود دي چي د هغي لاري Insert کیږي یا داخلږي.

External Network Card: دا نیټورک کارډ په دوه ډوله دي Wireless او USB base

Wireless: دا نیټورک کارډ ددي ضرورت لري تر څو مادر بورډ ته داخل شي او همدانګه دا د انټرنیټ سره د وصل کیدلو لپاره کیبل ته اړتیا نه لري.

USB base: ددي نیټورک کارډ استعمال اسان دی او له کمپیوټر سره د Usb port له لاري وصل کیږي او کمپیوټر په اتوماد ډول دا کارډ معلوموي او د هغه لپاره ضروري Driver انسټالوي هغه ډرایور چي په اتوماد ډول د انټرنیټ Support کوي یا چلوي یې.

Jafar ashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Internet: دا یو پراخه نړیوال او معیاري سیستم دی د کمپیوټرو د وصل کولو لپاره او همدارنګه په معیاري Protocol سره چي TCP/IP دی استعمالیږي. په انټرنیټ کي هر یو کمپیوټر په خپل خاص IP ادرس سره پیژندل کیږي .IP ادرس د نمبرو یو خاص ګروپ دی چي مثال یي عبارت دی له (110.22.33.114) څخه کوم چي د کمپیوټر Location یا موقعیت معلوموي او همدارنګه کمپیوټر یو خاص (Doman Name Server (DNS استعمالوي

او دا ددي لپاره استعمالیږي تر څو Name یا نوم IP ادرس ته واړوي نو له همدي لاري User کولی شي چي یو کمپیوټر د Name یا نوم له لاري پیدا کړي. چي مثال یي دا دی

کله چي مونږ Google Search کي ولیکو(https://WWW.Totourilspoint.com)

نو DNS دا پته یو خاص IP ادرس ته بدلوي او بیا د همدي ادرس له لاري هغه کمپیوټر ته ځي په کوم کي چي دا ویب سایټ پروت دی یا موجود دی.

یادونه: انټرنیټ د هرچا لپاره په ټوله نړۍ کي د لاسرسي وړ دی.

Intranet: انټرانیټ دا یو داسي سیستم دی چي په دي کي معلوم شمیر کمپیوټرونه سره وصل وي او په انټرانیټ کي وصل شوي کمپیوټرونه بهر نړۍ ته لاسرسی نه لري یا هغه کمپیوټرونو ته لاسرسی نه لري چي د انټرانیټ څخه بهر وي.

په معمول ډول هره اداره یا Organization خپل انټرانیټ او غړي لري او همدغه غړي کولی شي چي ددي اداري په انټرانیټ کي موجوده یا وصل کمپیوټرو ته لاسرسی ولري او همدارنګه په انټرانیټ کي هم یو کمپیوټر د خپل خاص IP ادرس له مخي پیژندل کیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انټرنيټ او انټرانيټ تر منځ توپيرونه په لاندي ډول دي

- انټرنيټ په عمومي ډول د ټولي نړۍ د کمپيوټرو لپاره دی خو په مقابل کي انټرانيټ په ځو کمپيوټرو پوري تړلی او خاص وي
- انټرنيټ په پراخه او ښه ډول ويب سايټو ته لاسرسی برابروي خو انټرانيټ بيا بنديزونه لري
- انټرنيټ د انټرانيټ په پرتله لږ محفوظيت يا Security لري خو انټرانيټ بيا ډير زيات محفوظ او Secure دی.

Computer Operating System   *د کمپيوټر چلوونکی سيستم*

Operating System يا OS هغه پروګرام دی چي لاندي ځانګړتياوي لري.

- OS هغه پروګرام دی چي د Hardware او Software ترمنځ د Interface يا نښلوونکي چاپيريال په توګه کار کوي.
- دا هغه سره تړلي او خاص پروګرامونه دي چي د کمپيوټر ټولي سرچيني او عمليې کنټرولوي.
- دا هغه پروګرامونه دي چي په کمپيوټرکي د نورو پروګرامونو چليدل کنټرولوي لکه Application او نور System سافټوير کنټرولوي.
- د اپريټينګ سيستم کار دا دی تر څو کمپيوټر هوسا اوپه ګټوره توګه کار وکړي
- يوزر ته هوسا او ښه چاپيريال برابروي ترڅو له کمپيوټر څخه استفاده وکړي.
- OS د يو منځګړي په توګه د يوزر او هارډوير تر منځ فعاليت کوي او يوزر ته دا زمينه برابروي ترڅو له نورو سرچينو څخه استفاده وکړي.
- د کمپيوټر ټولي سرچيني اداره کوي او کنټرولوي.
- همدارنګه OS دا معلوموي چي څوک او له کومي سرچيني څخه استفاده کوي او همدارنګه د سرچيني غوښتونکو ته چي مختلف پروګرامونه او يوزران دي د سرچيني ورکولو اونه ورکولو پريکړه او مختلف مشکلات حل کول.
- د يوزر او پروګرام ترمنځ د سرچينو د شريکولو لپاره مناسب چاپيريال جوړول .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د Operating System یا OS دندې په لاندې ډول دي.

Memory Management: ددې معلومول چې د Primary Memory یا RAMکومه برخه استعمال شوې او د چا له خوا استعمال شوې او کومه برخه یې نه ده استعمال شوې او کله چې یو پروسیس یا پروګرام د میموري غوښتنه وکړي هغه ته میموري ورکول یا برابرول.

Processor Management: CPU ته د پروسیس ورکول او یا نه ورکول اداره کوي او کنټرولوي یې.

Device Management: د ټولو وسایلو معلومول چې Input/output کنټرول هم ورته ویل کیږي او همدارنګه دا پریکړه کول چې کوم پروسیس باید Device ترلاسه کړي څه وخت او د څومره Time یا وخت لپاره.

File Management: د سرچینو ورکول اونه ورکو او همدارنګه دا پریکړه کول چې څوک دې Resources یا سرچینې ترلاسه کړي.

Security: په کمپیوټرکې موجوده ډیټا ته د بې اجازې لاسرسې مخنیوی کول لکه د Password په واسطه او یا د نورو تخنیکونو په واسطه مخنیوی کول.

Job Accounting: د هغه وخت او سرچینې معلومول چې د کوم پروسیس او یا د کوم یوزر له خوا استعمال شوې وې.

Control Over System Performance: له سیستم څخه دخدمت د غوښتلو ریکارډ کول یا په یاد ساتل.

Interaction with Operator: د OS علم د متقابل عمل کوي چې ځواب یې د سکرین له لارې ښودل کیږي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Error Detecting Aid: د مشکلاتو یا د Error په معلوملو کي مرسته کول چې د Error Message ښودلو او نورو لارو ترسره کيږي

Coordination Between Other Software and User: د یوزر او سافټویرو ترمنځ لارښوونه یا یوزر او نورسیستم سافټویرو ته لارښوونه کول لکه. Compiler, Interpreter, Assembler او داسي نور.

Types of Operating System   *د چلوونکي سیستم ډولونه*

زیادتره خلک هغه اپریټینګ سیستمونه استعمالوي چې په نوي اخستل شوي کمپیوټر کي یي له مخکي څخه Install یا نسب وي خو مونږ کولی شو چې انستال شوی OS یا اپریټینګ سیستم

Upgrade او Change یا بدل کړو او پر ځای یي بل OS په خپل کمپیوټر کي انستال کړو.

همدارنګه د Personal Computer یا شخصي کمپیوټر لپاره دري عام OS عبارت دي له

Linux, Apple Mac OS X, Microsoft Window څخه.

عصري یا Modern اپریټینګ سیستمونه په شکلیز ډول کار کوي یا (GUI)

یعني Graphical User Interface دي . چې دا ډول OS تاسو ته دا اجازه درکوي تر څو د موس Pointer یا اشاره کوونکی په یو Icon یا شکل ودروی او کلیک ورباندي وکړی نو تاسو ته به له دي شکل سره تړلي هرڅه د سکرین پرمخ د لیکني او شکل یا تصویر سره ښکاره شي په واضح ډول سره یي بیا تاسو لیدلی شی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او همدارنګه عصري GUI اپریټینګ سیستمونه ددي لپاره جوړ شوي یا جوړیږي چي User یا استعمالوونکي ته د کمپیوټر استعمال اسانه او په ښه ډول تري استفاده وکړي.

د GUI – OS د راتلو څخه مخکي کمپیوټرونو (CMD) Command Line Interface

درلودو په دي Interface کي به User هر یو Command بیل بیل لیکلو او په مقابل کي به کمپیوټرونو د ورکړل شوي Command جواب یواځي د Text یا لیکني سره د سکرین پر مخ ښکاره کولو چي بیا له CMD څخه وروسته Microsoft کمپنی د (Windows OS) رامنځته کړو.

The Windows GUI

OS Microsoft Windows

د 1980 کال په منځ کي رامنځته شو. چي اوس مهال زیات (Microsoft OS) موجود دي

چي ددي کمپنی تر ټولو اوسنی یا Recent Version یي (Windows 10) ده چي په (2015) کال کي جوړه شوي ده او همدارنګه (Windows 8) په (2012)

(Windows 7) په (2009) او (Windows Vista) په (2007) کي رامنځته شوي

چي اوس مهال (Recent Version) یا نوی ورژن د PC یا Personal Computer یا شخصي کمپیوټر Smart Phone , Tablet او نورو لپاره (Windows 10) ده

او همدارنګه د Server Computers لپاره بیا (Windows 2019) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Mac OS X: دا Operating System هم د OS يوه سلسله ده چې د Apple کمپنۍ له خوا جوړيږي چې په ټولو نوي اختسل شوو Macintosh کمپيوټرونو کې دا OS له مخکې څخه Install يا نسب وي چې مختلف ورژن يې عبارت دي له.

The OS X GUI

Mojave. Sep 2018—yosemite.2014—Mountain Lion.2012—Lion.2011

او Snow Leopard.2009 او همدارنګه Apple کمپني هم (Mac OS X Server) د سرور کمپيوټرو لپاره وراندي کوي . چې په 2014 کال کې د Mac OS X مارکيټ يا استعمال 9.5% وو په داسي حال کې چې Microsoft Windows نيږدي 90% مارکيټ درلوده د Apple کمپنۍ د مارکيټ د کموالي يوه وجه دا وه چې ددې کمپنۍ کمپيوټرونه ډير قيمته يا ګرانبيه وو خو تر څنګ يې بيا ځيني خلک يا وګړي د Mac OS X شکل يا Graphic خوښوي چې د هر چا په ذوق يا خوښي پوري اړه لري.

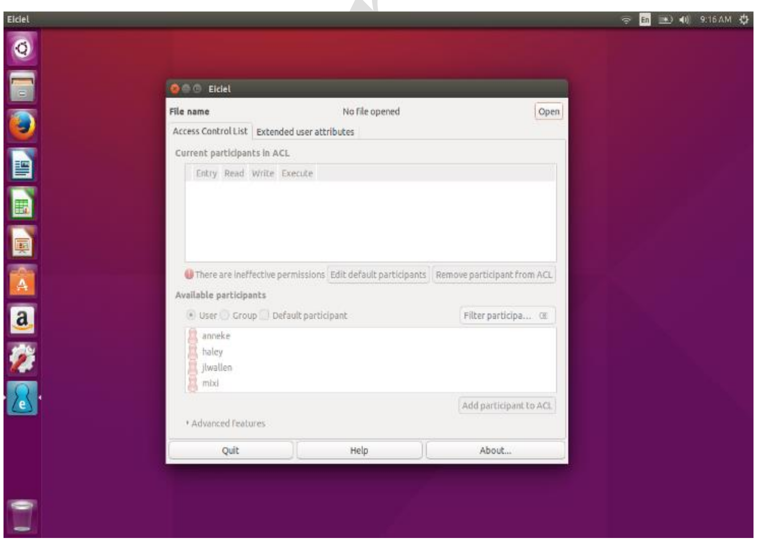

Linux: دا اپريټنګ سيستم د Open Source له کورنۍ څخه دی يعني هر څوک کولی شي په ټوله نړۍ کې دا OS په Free يا مفت ډول ترلاسه کړي.

د لينيکس کرنل په 1991 کې رامنځته شو او ددې OS مارکيټ په 2014 کال کې له 2% څخه هم کم وو خو په هر حال زيادتره Server Computer همدا يعني لينيکس OS استعمالوي ځکه چې Customize يې اسان دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Mobile Operating System: دا OS په موبایلونو لکه.

Smart Watch, Tablet, Smart phone او داسي نور Mobile Devices کي استعمالیږي

د Mobile OS مثالونه په لاندي ډول ذکر شوي دي

لکه (Google Android) (Windows Phone) (Apple iOS)

چي ددي OS په واسطه تاسو کولی شۍ په خپلو موبایلونو کي فلمونه وګورۍ،

انترنیټ وکاروی ، ګیمونه وربادي وکړۍ او همدارنګه د جنتري یا Cleanedr Manage

او داسي نور کارونه ترسره کړی . چي مشهور OS يي Windows, iOS, Android دي.

Android: دا OS د Google کمپنۍ په واسطه Design شوی یا جوړ شوی دی چي استعال يي خورا یا ډير اسان دی او هغه سیستمونه چي Android OS استعمالوي په ټوله نړۍ کي يي شمير له یو بیلیون څخه زیات دی.

iOS: دا OS یو پرمختللی ، هوښیار ، او محفوظ Mobile Operating Systemدی

چي په iPod Touch, iPad, iPhone موبایلو کي استعمالیږي.

Windows: دا یو محفوظ، ساده او اسان استعمالوونکی OS دی چي

Skype, OneDrive, Outlook په شمول مهمي نقتي لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چلوونکي سیستم خدمات   *OS Services*

یو Operating System یا OS د یو پروګرام او یوزر لپاره لاندي خدمات وړاندي کوي.

د پروګرام لپاره د چلیدلو وړ چاپیریال برابروي او همدارنګه د یوزر لپاره داسي چاپیریال برابرو تر څو په کمپیوټر کي د خپلي خوښي پروګرام په ښه او ګټوره توګه استعمال کړي یا ګټه تري واخلي چي ځیني مهم خدمات چي یو OS یي برابروي په لاندي ډول دي.

Program Execution: میموري ته د یو پروګرام Load کول، د پروګرام چلول یا Execution ، د پروګرام د چلولو کنټرول، د همهاله پروسیس یا Interrupt لپاره طریقه یا حل لار لټول، د پروسیس د پوهولو لپاره لار برابرول، د Deadlock یا ځنډ او ټکر لپاره طریقه یا لار برابرول او کنټرولول او داسي نور...

Input/output Operation: مطلب د Read/Write یا د لیکلو او لوستلو، Delete کولو یا ختمولو، او ایډیټ یا سمون راوستلو لپاره چي هر یو پایل او یا هر یو I/O وسیلي یا Device ته ضرورت شي هغو ته لاسرسی برابروي او کنټرولوي یي

File System Manipulation: پایل د یوبل سره تړلو معلوماتو مجموعي ته ویل کیږي. کمپیوټر کولی شي چي پایلونه د ډیر وخت لپاره په Secondary Storage لکه Hard Disk, CD, DVD, او داسي نورو کي ذخیره کړي. OS د پایل Management یا اداره کولو په برخه کي لاندي کارونه ترسره کوي

- مثال کله چي یو پروګرام غواړي چي یو پایل Read او یا Write کړي نو OS پروګرام ته دا اجازه ورکوي تر څو په یو پایل باندي عملیي ترسره کړي.
- او همدارنګه دا اجازت ورکوي تر څو یو پایل یوازي Read یا ولولي او یا همداسي Read او Write دواړه عمل ترسره کړي یعني هم یي ولولي او هم وکولی شي چي تغیر په کي راولي او یا یي ختم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- OS یوزر ته داسي چاپیریال برابروي تر څو یوزر وکولی شي یو پایل Create او یا Delete کړي او همدارنګه نوملړونه Create/Delete کړي.
- او همدارنګه OS یوزر ته دا اجازه ورکوي ترڅو له خپلي ډیټا څخه Backup یا دوهمه کاپي واخلي چي د ډیټا په ساتلو کي مهم رول لري.

Communication: OS مختلف ډول Process ته چي د کمپیوټر په داخل کي وي او یا مختلفو کمپیوټرونو ته چي د انټرنیټ له لاري سره وصل یا Connectوي د Communication یا خبرو اترو لار او اړیکه برابروي چي دا کار په دوه طریقو ترسره کیږي.

Share Memory یا د میموري په شریکولو سره.

Message Passing یا د پیغام په استولو سره ترسره کیږي.

Error Handling: Error یا مشکل هروخت او هر چرته پیښیدلی یا پیدا کیدلی شي لکه په Memory, Input/output Devices, CPU او داسي نورو کي. د مشکل د کنټرول لپاره یو OS لاندي کارونه ترسره کوي.

- OS په منظم ډول Possible Error یا ممکنه مشکل چیک کوي.
- OS د هر ډول سرچینو لپاره تقسیم اوقات برابروي لکه د CPU لپاره. تقسیم اوقات ددي لپاره برابروي تر څو CPU په منظم ډول استعمال شي او بنه کاروکړي یا ترسره یي کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Protection: OS هرډول بې له اجازې لاسرسی کمپیوټرته کنټرولوي او همدارنګه په سیستم کې موجوده ډیټا ته د غیر قانوني یا پرته له اجازې لاسرسي مخنیوی کوي چې دا کار لکه د یوزر لپاره Password او داسي نورو تخنیکونو له لارې ترسره کوي.

Threat تهدید یا خطر

په هر محیط کې هره پیښه چې په پټه او بدمرغۍ سره او غیرقانوني لاسرسی چې په ډیټا کې خرابتیا، افشاکول، او یا بدلون رامنځته کوي او همدارنګه په خدمتونو باندي بندیز لګول د Threat په توګه پیژندل کیږي.

د کمپیوټر Threat ډولونه په لاندې ډول دي.

فزیکي ویجاړی لکه: اور،اوبه چټلتیا او داسي نور.

طبیعي پیښې لکه: زلزله، اورغورځوونکي فعالیتونه او نور.

د خدمت له لاسه ورکول لکه: برق،Airconditio,Telecommunication او نورو تخنیکي وسایلو ناکامیدل لکه په سامان الاتو کې ستونزه په سافټویر کې ستونزه او همدارنګه د ظرفیت یا ذخیرې ډکیدل او داسي نور.

Deliberates: لکه جاسوسي او په ډیټا باندي غیرقانوني پروسیس ترسره کول او نور.

د Threat سرچیني لکه Internal او External هغه ځایونه چې Threat ورڅخه منځته راځي.

Internal یا داخلي لکه: پیریدونکي، ملګري، قراردادیان،خرڅوونکي او نور.

External یا خارجي لکه: انټرنیټي جرمونه، مسلکي هیکران، جاسوسي، زیانمنونکي فعالیتونه لکه Worm, Virus او داسي نور چې خطرناک دي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Computer Threats د کمپيوټر تهديد کوونکي

Virus Threat: دا د کمپيوټر هغه پروګرامونه دي چي د پروګرامرانو له خوا ددي لپاره جوړيږي تر څو د User له اجازي پرته د کمپيوټر نورمال حالت يا Normal Function خرابوي يا ودروي يي او له خطر سره يي مخ کوي.

Spyware: دا د کمپيوټر هغه پروګرامونه دي چي د پروګرامرانوله خوا جوړيږي او د User Online يا انټرنيتي فعاليتونه څاري او د User له رضايت يا اجازي څخه پرته د خپلي ګټي لپاره پروګرامونه انستالوي او همدارنګه شخصي معلومات يا ډيټا غلا کوي.

Hackers: د ا هغه پروګرامران دي چي نور کاروونکي په خطر کي اچوي يا يي تهديد کوي او د خپلو شخصي ګټو په خاطر د نورو کمپيوټرونو ته ننوزي ددي لپاره چي هلته موجوده معلومات غلا،خراب او يا تغير په کي راولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Phishing Threat: دا هغه غیر قانوني فعالیتونه دي د کومو له لارې چې Phishing Man یا چلبازان کوشش کوي چې د چلبازو ایمیلونو او مسیجونو د لیږلو په واسطه د یو شخص یا یوزر شخصي ډیټا غلا کړي.

Computer Viruses   د کمپیوټر وایروس

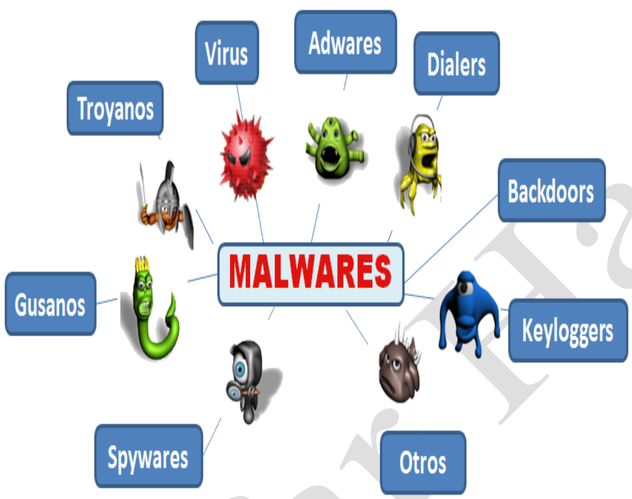

ویروس د کمپیوټر پروګرامونه یا کوډونه دي چې د پروګرامرانو له خوا جوړیږي او ددې وړتیا لري تر څو ستاسو په کمپیوټر کې موجوده ډیټا تر تاثیر لاندې راولي او خرابه یې کړي کمپیوټر وایروس هڅه کوي چې ستاسو کمپیوټرونو ته داخل شي او کله چې کمپیوټرته داخل شي پرته د یوزر له اجازې په زیات شمیر کاپي کیږي او تولو پولډرو ته ځان رسوي چې په کمپیوټر کې موجوده ډیټا تر تاثیر لاندې راولي.

او همدارنګه وایروس هغه بدنیته او زیانمن پروګرامونه دي کله چې کمپیوټر ته داخل شي نورو پروګرامونو ته سرایت کوي او بدلون ورپه کې راولي او همدارنګه خپل کوډ ورته ورداخلوي . وایروس کولی شي چې د کمپیوټر Data File او Boot Sector او داسې نورې برخې تر تاثیر لاندې راولي. چې ځینې کمپیوټر وایروس په لاندې ډول دي

Worms: دا د کمپیوټر هغه پروګرامونه دي چې په خپله حرکت کوي او په چټکۍ سره خوریږي او همدارنګه دا دي ته ضرورت نه لري چې د بل پروګرام یوه برخه شي یا ځان ورپورې ونښلوي دا په خپله زیاتیږي او سرایت کوي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Trojan Horse: دا هم د تخریبوونکو پروګرامونو یوه ټولګه یا مجموعه ده چي په کمپیوټر کي پاتي کیږي او خپل شکل ته بدلون ورکوي او په کمپیوټر کي موجوده نارمل سافتویر یا د سافتویر عادي حالت تر تاثیر لاندي راولي دا وایرس په خپله سرایت نه کوي خو دا امکان لري چي دغه وایروس په پروګرام کي پاتي شي او شکل ته یي بدلون ورکړي.

Bombs: دا هم د تروجن هارس په شان دی خو دا وایروس بیا ځیني ځانګړتیاوي لري او همدارنګه دا په خپل ټاکل شوي وخت او نیټه کي حرکت کوي او خوریږي.

کمپیوټر ته د وایروس د راتللو لاري او سرچیني

- له انټرنیټ څخه د ډاونلوډ په صورت کي.
- Removable Storage لکه USB میموري کارډ او داسي نور.
- Email Attachment له امیل سره تړلي پایلونو له لاري.
- د ناپیژانده سافتویرو او خدماتو استعمال له لاري.
- غیرمحفوظ سافتویر او یا هم د کمزوري پاسورډ له امله.

څنګه خپل کمپیوټرونه له Threat and Virus څخه وساتو

د لاندي نقاطو په عملي کولو سره خپل کمپیوټر له Threat او Virus څخه وساتی

- په خپل کمپیوټر کي له Updated Antivirus څخه استفاده وکړی.
- او همدارنګه Updated firewall په استعمالولو سره ځان وساتی.
- هر وخت له خپلي مهمي ډیټا څخه Backup یا کاپي واخلی.
- له انټرنیټ څخه د پروګرامونو د ډاونلوډولو او انستالولو په وخت کي احتیاط وکړی.
- د Updated File Encryption Program په انستالولو سره.
- د ایمیل لوستلو په وخت کي له ایمیل سره تړلي یا زمیمه شیانو ته پاملرنه کول.
- خپل ماشومان د انټرنیټ له تهدید او خطر څخه خبر کړی او هغوی ته د خوندي Browsing یا انټرنیټ څخه استفاده کولو لاري چاري ور وښایی..

(c) ketabton.com: The Digital Library

• Computer Related Jobs د کمپيوټر سره تړلي دندې

په اوس وخت يا زمانه کې هغه وظيفې چې د کمپيوټر په مرسته ترسره کيږي او يا په کمپيوټر پورې تړلې وظيفې دي او هغه خلک چې دا وظيفې ترسره کوي عبارت دي له.

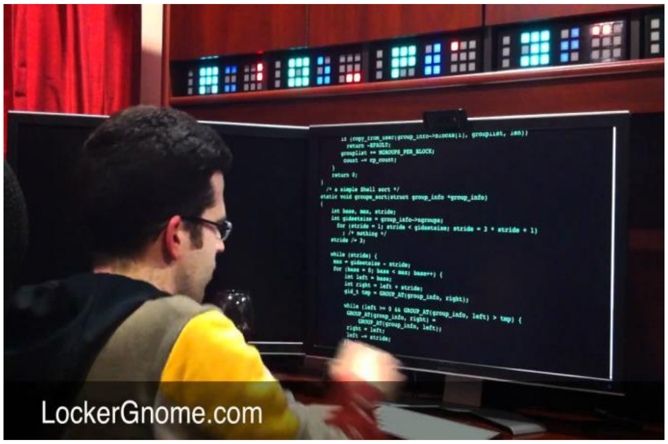

Programmer: هغه کس چې پوره تکړه وي او قانوني پوهه ولري تر څو د کمپيوټر لپاره يو پروګرام وليکي يا يې جوړ کړي د پروګرامر په توګه پيژندل کيږي.

هغه کوډ يا پروګرام چې د پروګرامر له خوا ليکل کيږي دا د Instruction يا لارښوونو مجموعه ده چې کمپيوټر ته ددي لپاره ورکول کيږي چې کمپيوټر بايد څه وکړي ، څنګه يې وکړي ، او کله يې وکړي.

System Analyst: دا هغه کس دی چې د يو سافټوير يا سيستم ډيزاين ، Development او Implementingکوي او يا په زوړ او موجوده سيستم کې نور نقاط اضافه کوي تر څو بله يا اضافه وظيفه ترسره کړي.

Database Administrator: يا په ساده ډول DBA هغه ټريننګ شوی کس دی چې د Database او Storage Management مسول وي.

Network Administrator: په يو نيټورک کې د يو کمپيوټر انسټالول، سازول،او Support کول لکه Local Area Network او Wide Area Network کې او د انټرنيټ نوري برخې په بيلا بيلو ادارو کې Manage کوي يا تنظيموي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Web Designer: هغه پوهه او معمار کس چي د يو ښه، ګټور او ارتباط لرونکي ويبسايټ د جوړولو وړتيا لري چي هغه په خپل ويبسايټ کي له Contents, Imagesاو معلومات يا Information ځای پر ځای کوي ترڅو د يو يوزر لپاره د خوښي وړ وګرځي.

Information Security Analyst: دا يوه ډيره د پام وړ دنده ده چي په دي کي د کمپيوټر Security يا امنيت يا د ټول نيټورک امنيت ساتل کيږي.

Windows 8.1 installation from CD   *له سي ډي څخه د وينډو انستال*

له سي ډي څخه کمپيوټر ته د وينډو د انسټالولو لپاره لاندي طريقي يا مرحلي بايد ترسره شي

چي په دي مرحلو کي هغه افشني يا ځايونه چي ستاسو لاسوهني يا ترتيباتو ته ضرورت لري چي په تفصيل سره تاسو ته ښودل شوي دي.

(1) د Windows CD چي د هري وينډوز وي راواخلئ که (10-8.1-7) وي د کمپيوټر په CD Drive کي يي په صحيح ډول کيږدئ چي دلته مونږ د وينډوز (8.1) انسټاليشن کوو چي په تصوير کي تاسو وينئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) کله مو چي سي ډي په CD drive کې کېښودله خپل کمپيوټر Restart کړی او کله چي لاندي پرده راښکاره شوه که چيري تاسو Dell کمپيوټر لری F12 او که Hp لری F9 او همدارنګه که د نورو کمپنيو کمپيوټرونه لری نو بيا هم په پورته دوه بټنو کي له يوي څخه استفاده وکړی چي دلته مونږ Dell کمپيوټر لرو نو د Dell کمپيوټر لپاره د کمپيوټر له Restart څخه وروسته د لاندي پردي په ښکاره کيدلو سره زر تر زره په پرلپسي ډول 3 واري F12 بټن او ورپسي Enter بټن ووهی.

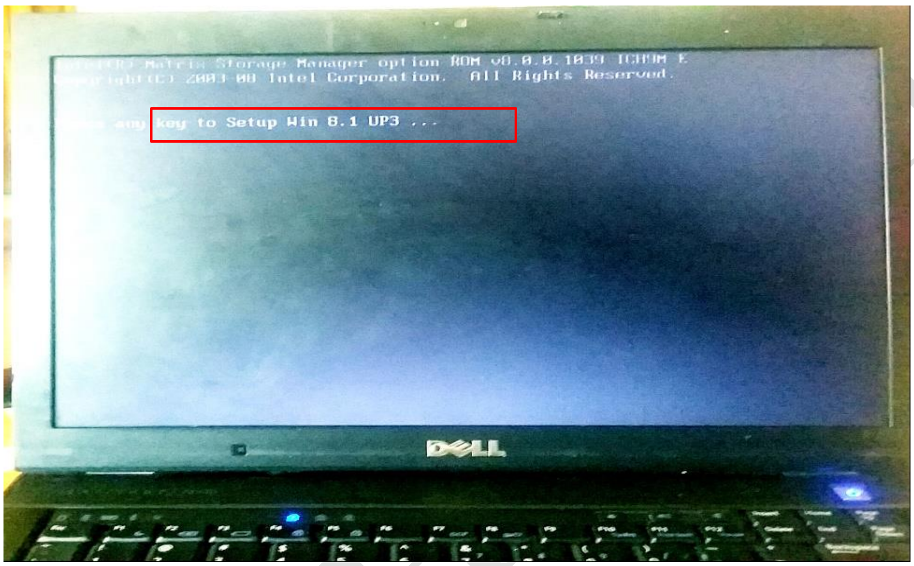

(3) او له پاس پردي څخه وروسته بيا لاندي پرده راځي چي په لاندي پرده چي په ويندوز 8.1 کي د Loading file پرده ده او تا سو بايد انتظار وکړی

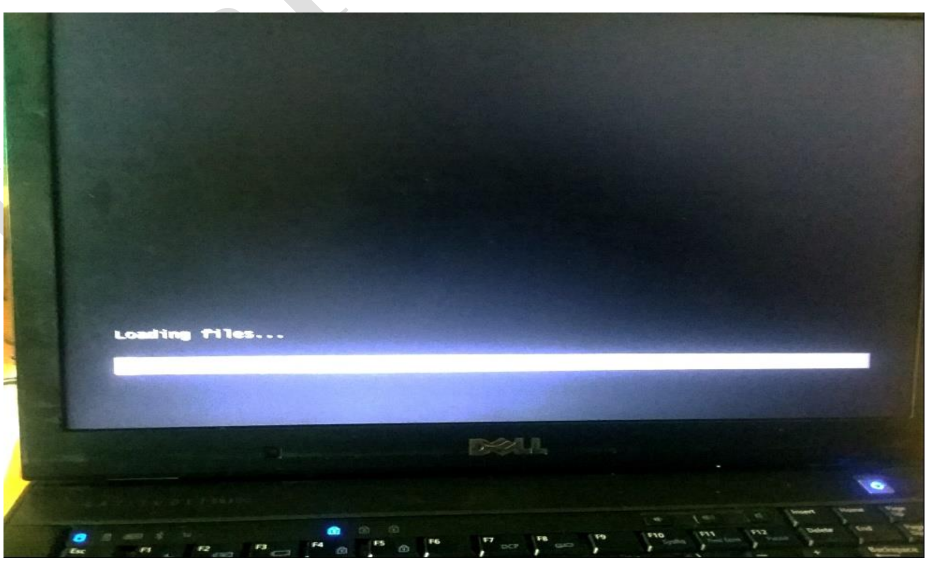

(c) ketabton.com: The Digital Library

(4) له پاس پردي ځخه وروسته په لاندي پرده کي په Next کليک وکړی.

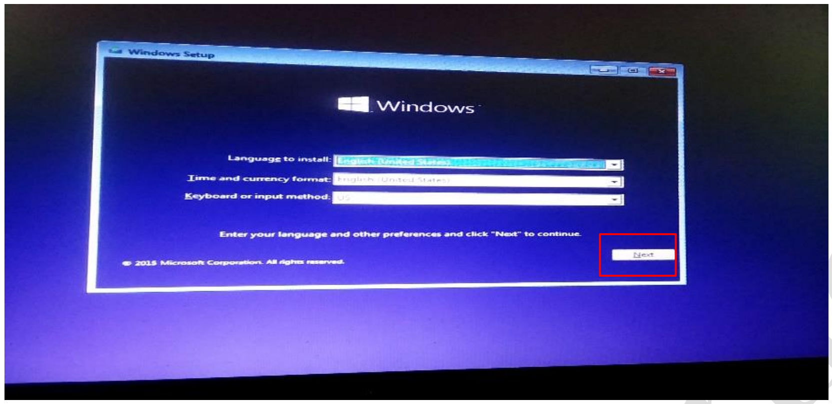

(5) له پاس پردي ځخه وروسته په لاندي پرده کي په Install Now کليک وکړی
او بيا انتظار وکړی.

(6) په لاندي پرده کي په I accept the license term تيک مارک ولګوی او
بيا وروسته په Next باندي کليک وکړی.

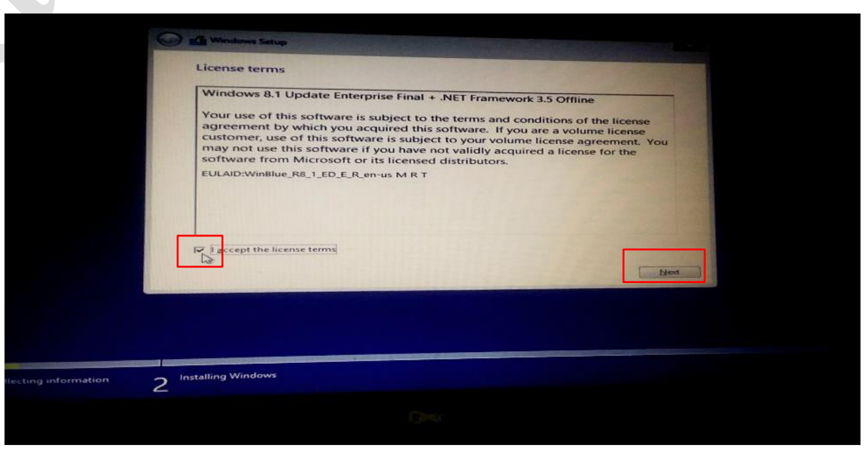

(c) ketabton.com: The Digital Library

(7) په لاندې پرده کي په دوهم کمانډ باندې کلیک وکړی.

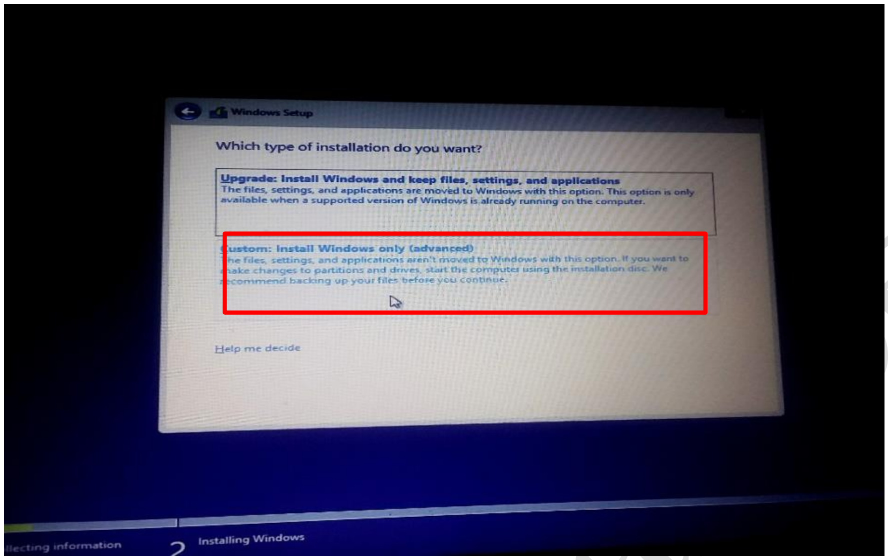

(8) د لاندي پردي په راښکاره کيدلو سره تيره يا زړه وينډوز چي په کوم Drive کي وي هغه Drive انتخاب کړی او بيا وروسته په لاندي برخه کي په Format باندې کليک وکړی او بيا يي OK کړی.

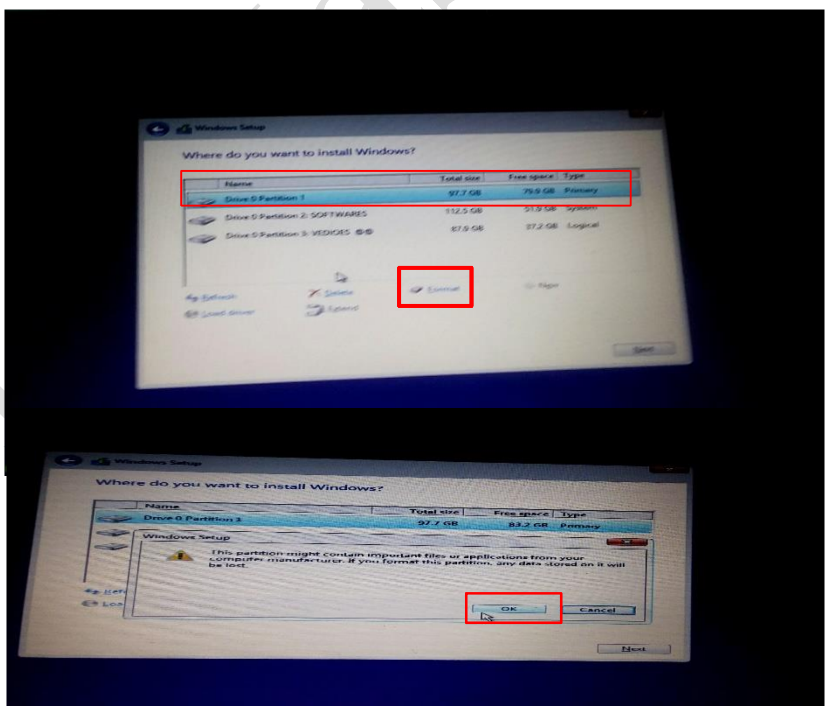

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر څو زړه وينډو له منځه لاړه شي او بيا وروسته د خپلي خوښي Drive د نوي وينډو لپاره انتخاب او په Next باندي کليک وکړی چي په لاندي ډول تاسو ته ښودل شوي دي. او وروسته بيا انتظار وکړی چي په دي مرحله کي ستاسو کمپيوټر څو واري Restart کيږي خو تاسو به لاسوهنه نه کوی او نه به خپل
کمپيوټر بندوی او په خپل
کمپيوټر کي لاسوهنه مه
کوی او خپل سر ته يي
پريږدی تر څو بلي مرحلي
ته ورسيږي چي
تاسو ته لاندي په بل ستيف
کي ښودل کيږي.

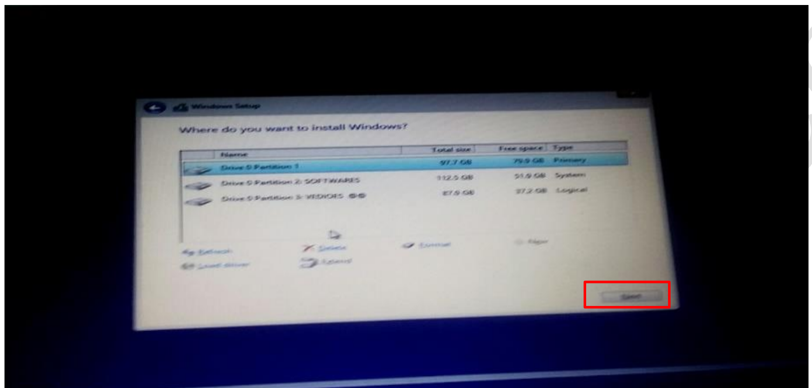

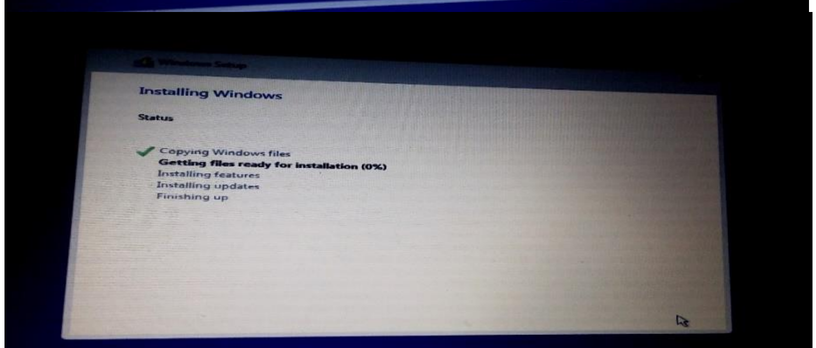

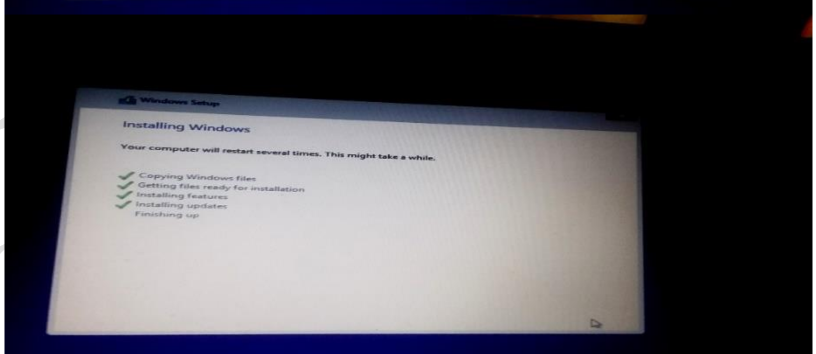

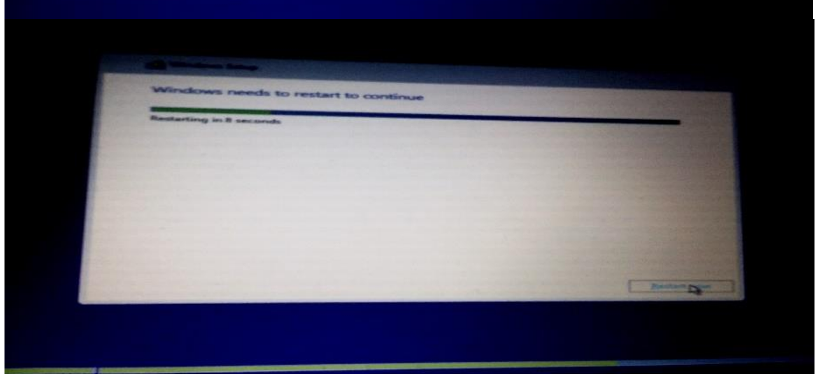

(c) ketabton.com: The Digital Library

(9) لاندي پرده چي د Personalize پرده ده په دي پرده کي تاسو کولی شی د موجوده رنګونو څخه یو انتخاب کړی او همدارنګه د PC name په برخه کي د خپل کمپیوټر نوم ولیکی او یا د خپلي خوښي یو نوم ولیکی او بیا د Next بټن کلیک کړی

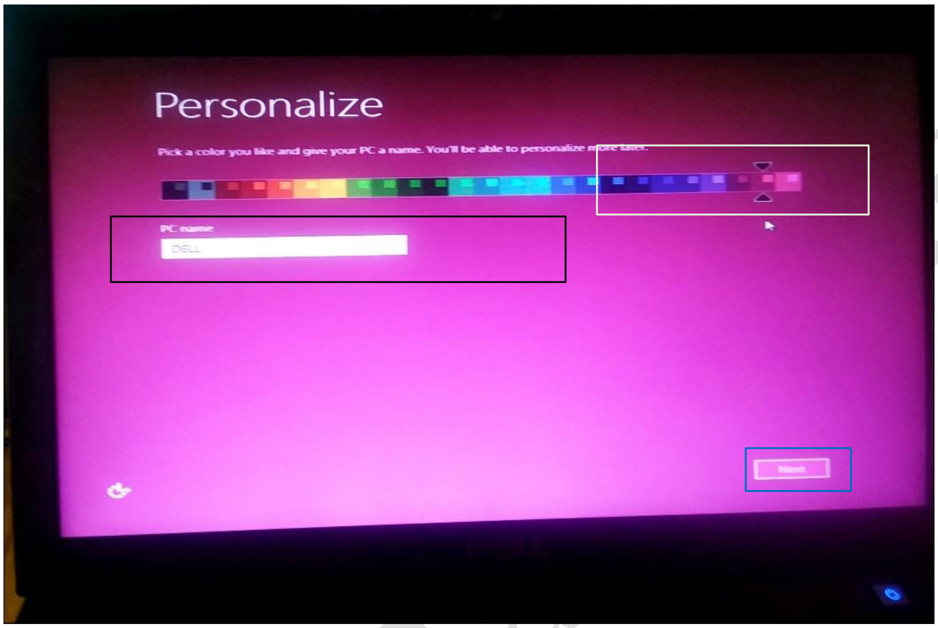

(10) په لاندي پرده کي په Use Express setting کلیک وکړی

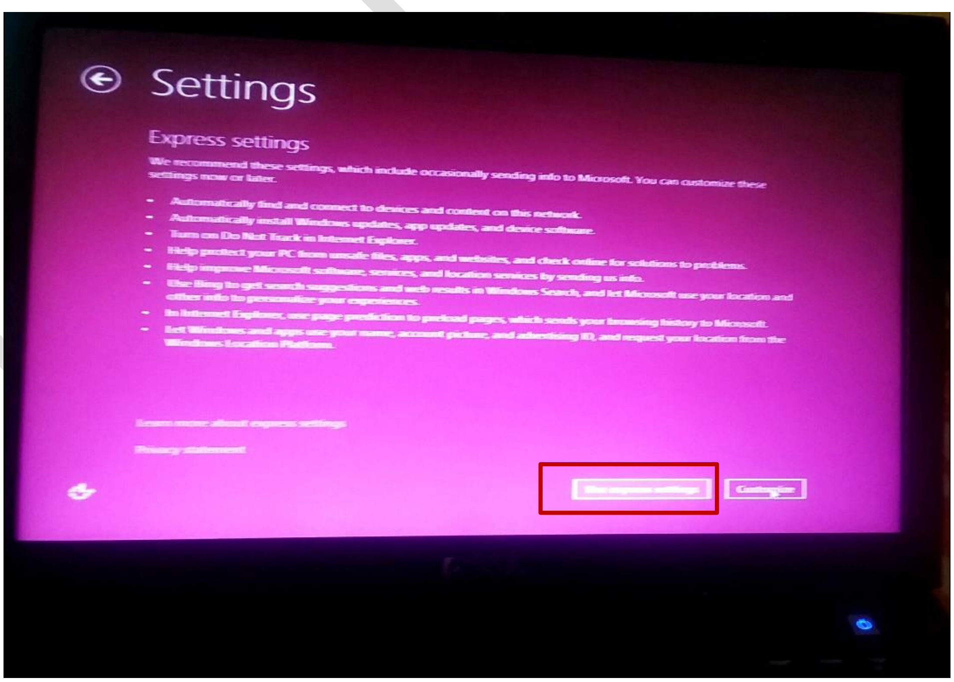

(c) ketabton.com: The Digital Library

(11) په لاندي برخه کي تاسو د User name په بکس کي خپل نوم او د Password په بکس کي پاسورډ ولیکی او د
Re Enter Password په بکس کي ورکړل شوی پاسورډ بیا داخل کړی او همدارنګه د Password Hint په بکس کي داسي نوم استعمال کړی که چیري پاسورډ ستاسو له ذهن څخه ووځي چي د دغه نوم په لیدلو سره ستاسو ذهن ته خپل هیر شوی پاسورډ راشي.
او وروسته بیا په Finish باندي کلیک وکړی

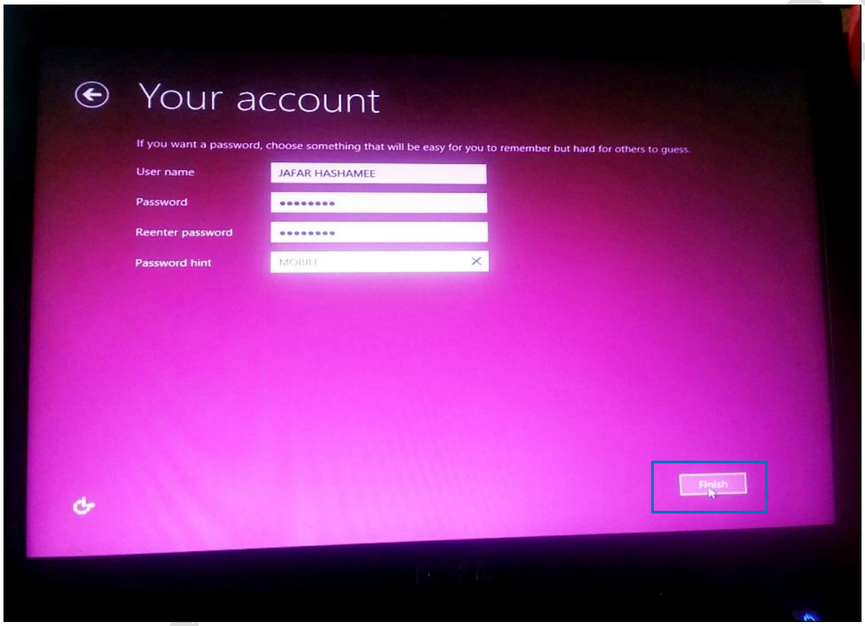

او بیا انتظار وکړی چي په دي سره به ستاسو ویندوز مکمل شي او تاسو تر هغه پوري انتظار وکړی تر څو لاندي پرده راښکاره شي.

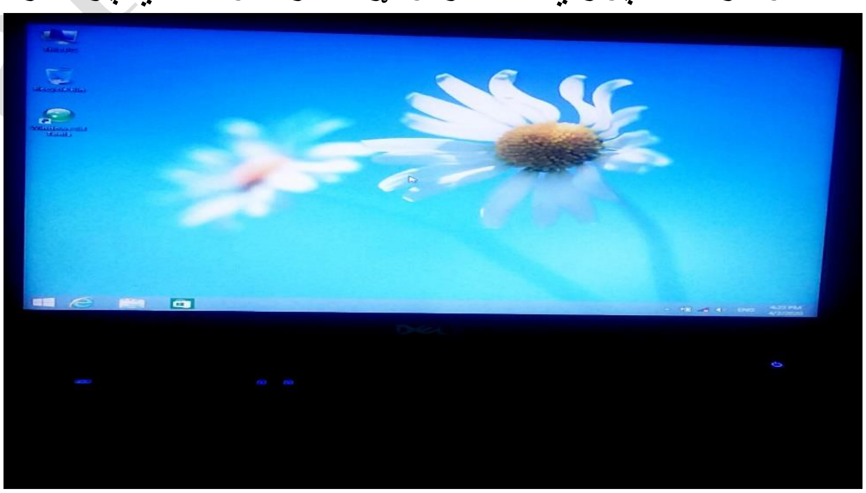

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادوونه: د پورته طريقو په ترسره کولو سره تاسو کولی شئ په خپل کمپيوټر کي وينډوز7-8.1-10 له Windows CD څخه انسټال کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Windows installation from USB

د USB له لاري کمپيوټر ته د وينډو انسټالولو لپاره بايد لومړى USB د وينډوز لپاره Boot يا جوړه شي چي د يوي Bootable USB د جوړولو لپاره لاندي دري شيانو ته ضرورت دى تر څو USB د وينډوز لپاره جوړه شي.

- USB چي سايز يې 8GB او يا له دې څخه زيات وي.
- Windows ISO File
- ISO2Disk سافټوير

Windows ISO file: دا پايل مونږ له دوه لارو څخه ترلاسه کولی شواول د انټرنيټ له لاري او دوهم کله چي مونږ غواړو چي Windows iso file په خپله جوړ کړو نو ددي کار د ترسره کولو لپاره دوه شيانو ته ضرورت دى.

- Windows CD
- Ultra ISO سافټوير

د Ultra ISO سافټوير مونږ له دوه لارو څخه ترلاسه کولی شو اول د انټرنيټ له لاري او دوهم د Windows CD له لاري چي اوس مهال دا سافټوير په هره Windows CD کي موجود وي چي د Ultra Iso premium Edition په نوم پولډر کي موجود وي چي انسټالول او استعمال يې په لاندي ډول دى.

(1) په لاندي پرده کي تاسو هغه پولډر وينی چي د Ultra ISO setup په کي موجود دى په دي پولډر باندي ډبل کليلک وکړئ چي خلاص شي.

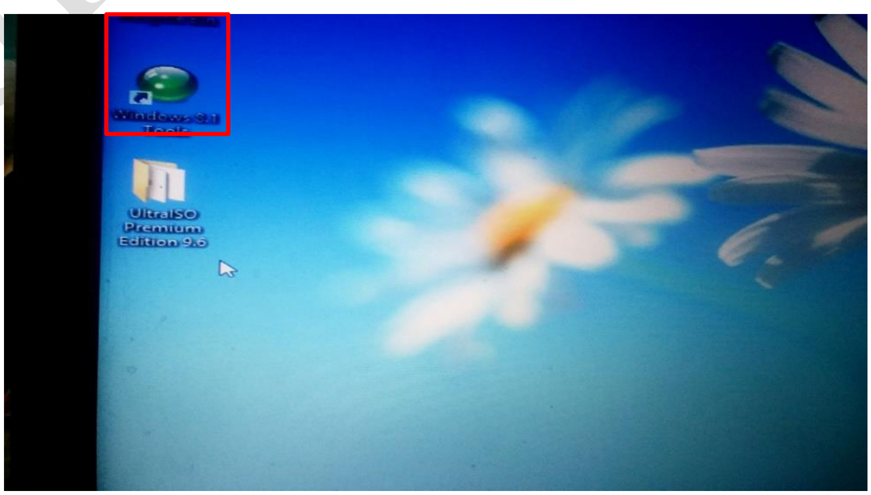

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) له پاس پردي څخه وروسته په لاندي پرده کي په Setup.exe باندي ډبل کلیک وکړی.

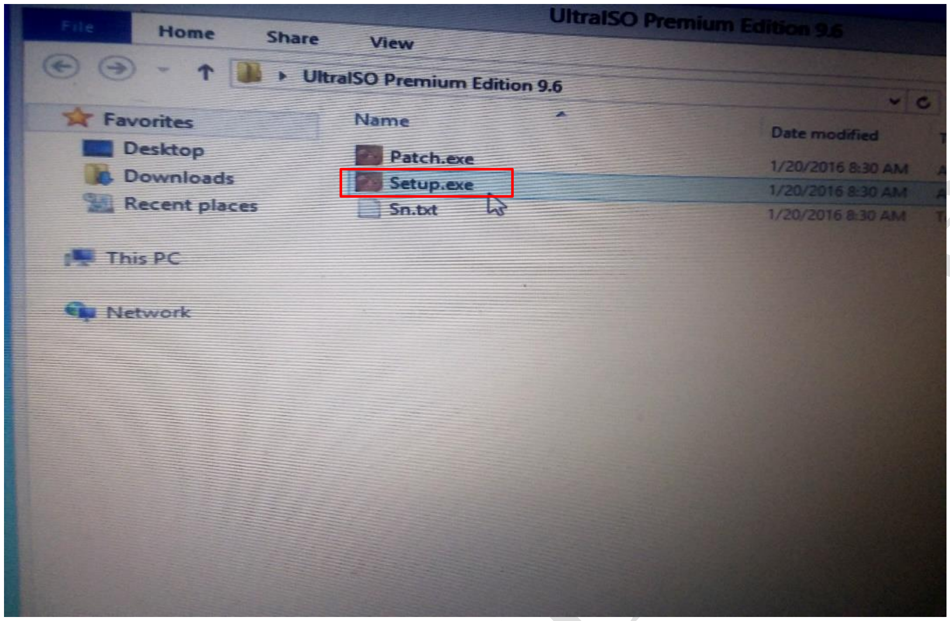

(3) په لاندي پرده کي په OK باندي کلیک وکړی

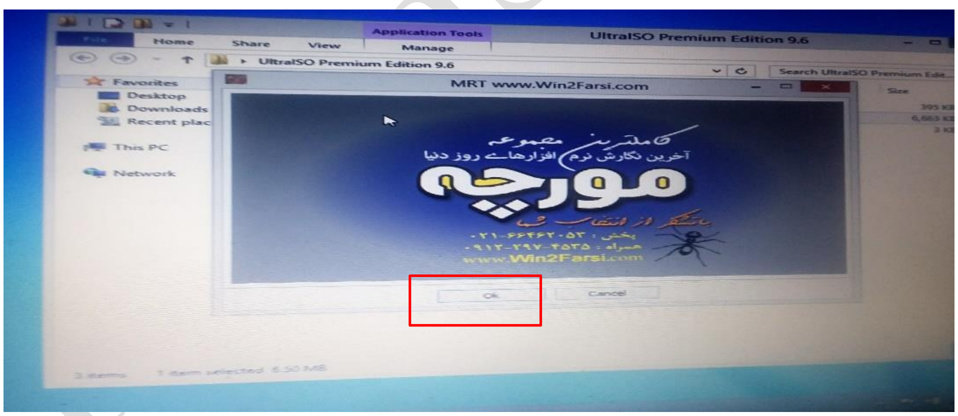

(4)

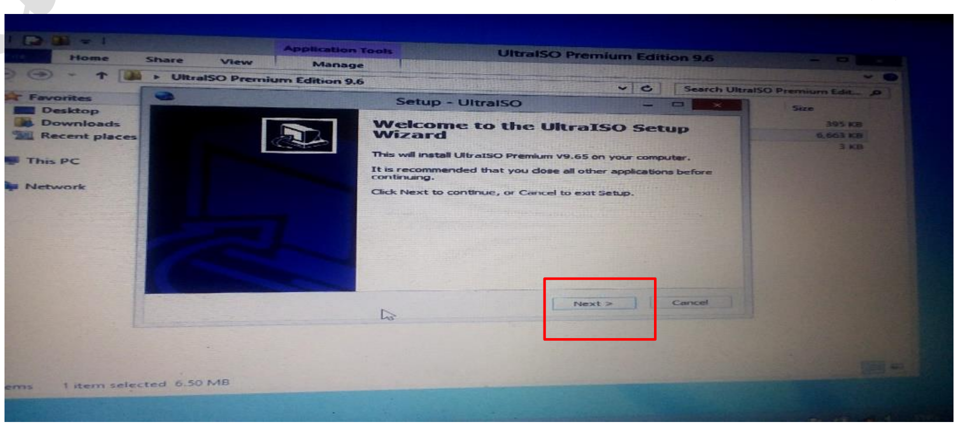

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5)

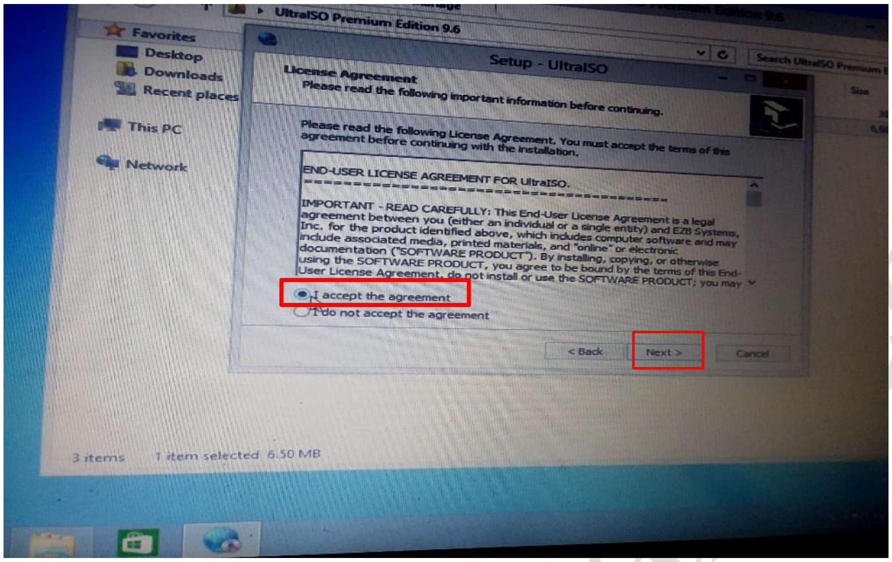

(6)

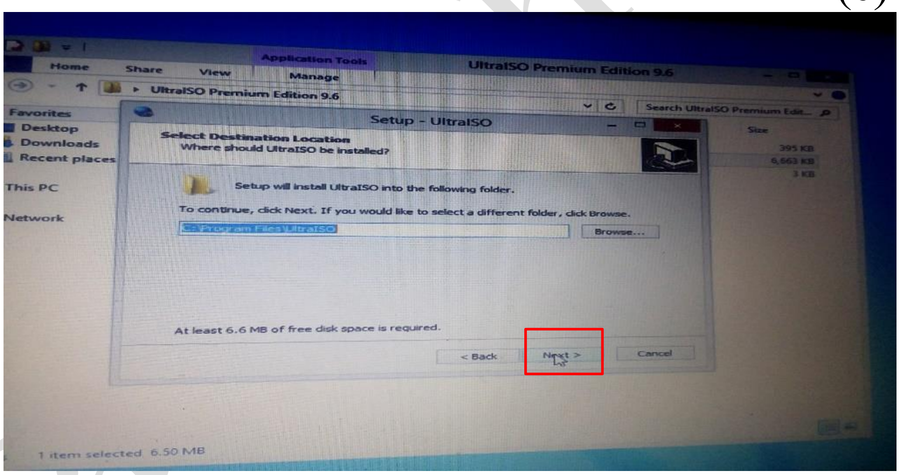

(7)

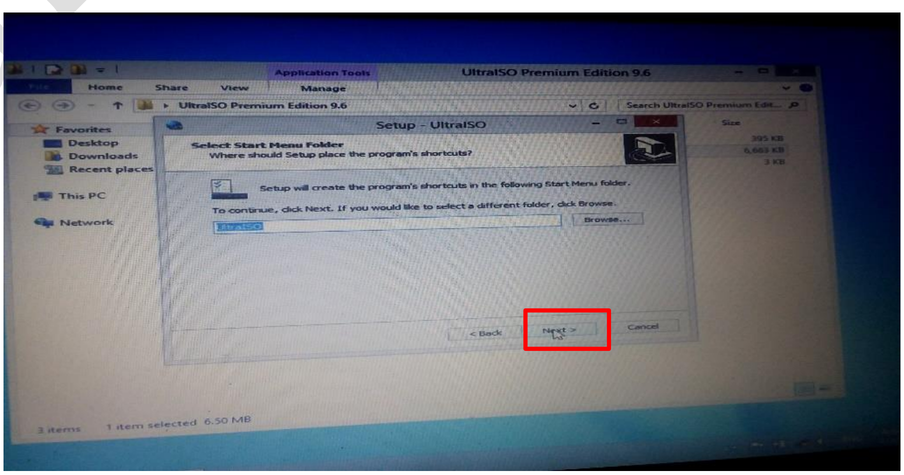

(c) ketabton.com: The Digital Library

(8)

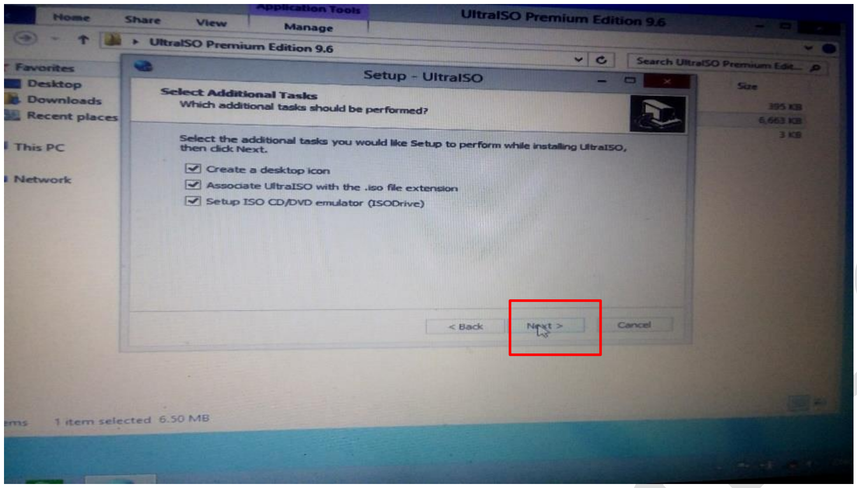

(9)

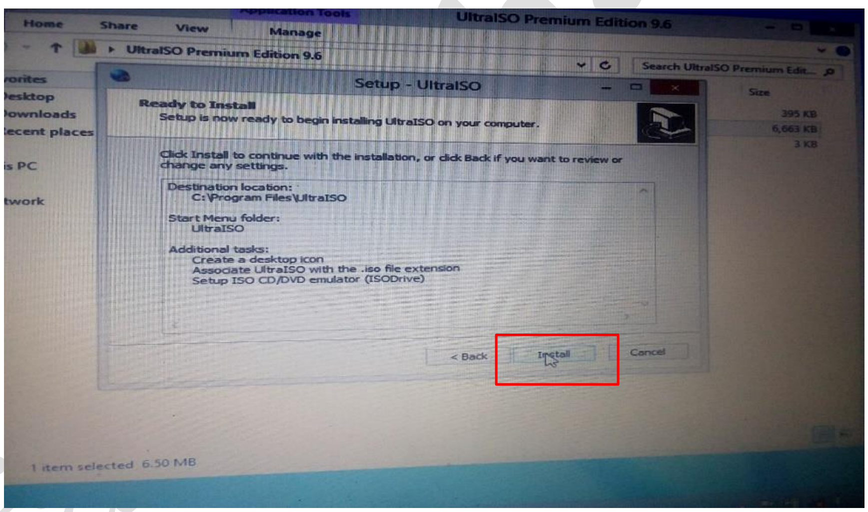

(10) Finish باندي کلیک وکړی

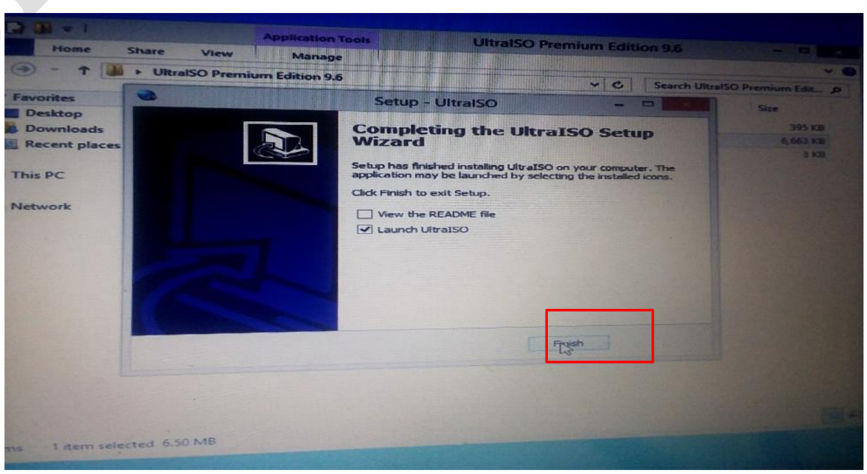

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپه اخره کي په لاندي ميسج کي په OK باندي کليک وکړ

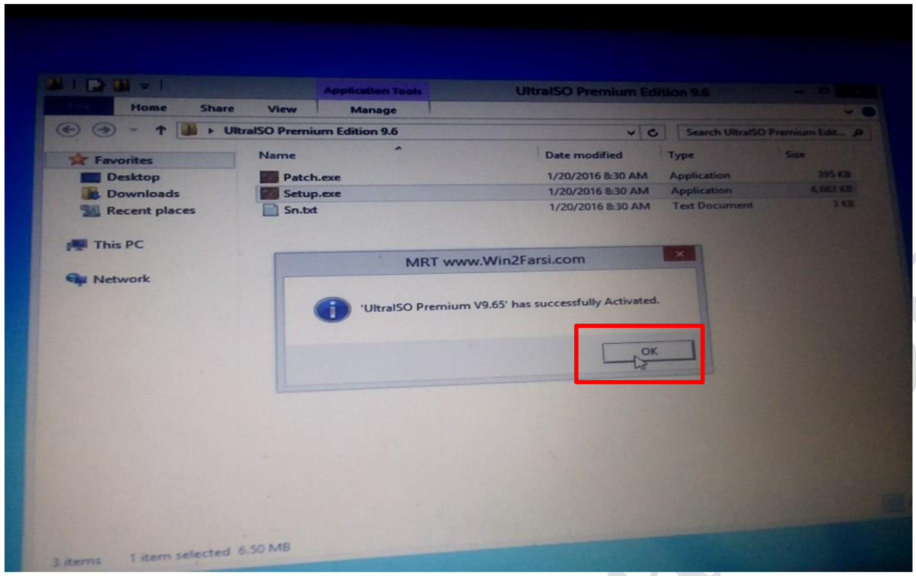

چي د Ok په کليک کولو سره به ستاسو په کمپيوټر کي Ultra Iso سافټوير انستال شي او لاندي پرده به خلاصه شي . ځرنګه چي د Windows ISO پايل د جوړولو لپاره د Ultra iso سافټوير او Windows CD ته ضرورت دی او ځرنګه چي Ultra iso سافټوير مو خلاص کړو نو اوس چي تاسو هره Windows CD لری خپل کمپيوټر ته يي په صحيح ډول داخل کړی او د Ultra iso سافټوير په لاندنی پرده کي په نښه شوي شکل باندي کليک وکړی.چي د CD شکل لري

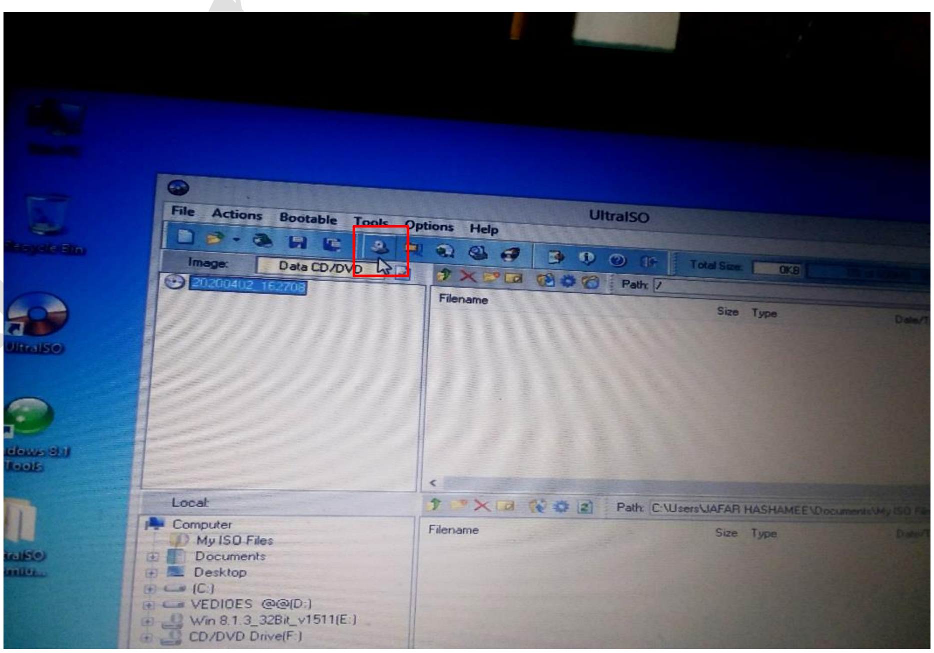

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاندي پرده کي په Make باندي کلیک وکړی او 20 دقیقي او یا له دي څخه زیات او یا کم انتظار وکړی.

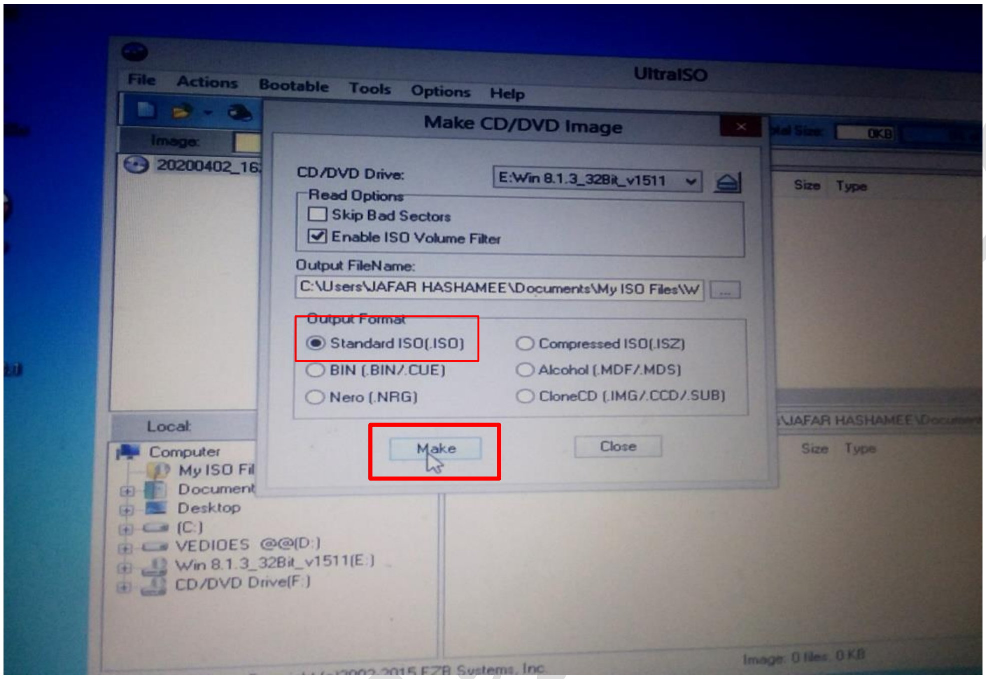

د پورته کار په تر سره کولو سره به لاندي کړښه روانه شي او کله چي دغه کړښه پوره شو تاسو ته به یو میسج درکړل شي او په دغه میسج کي به په NO باندي کلیک وکړی او CD به له کمپیوټر څخه اوباسی.

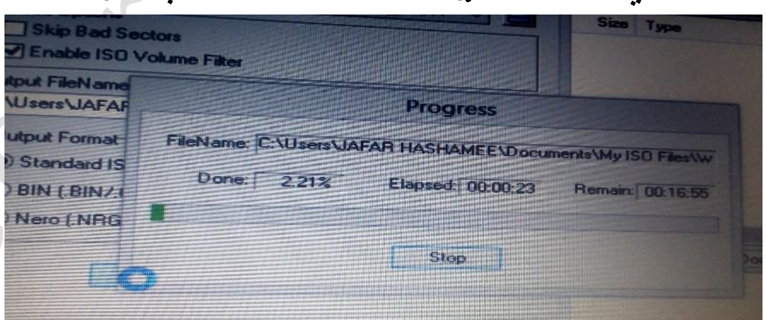

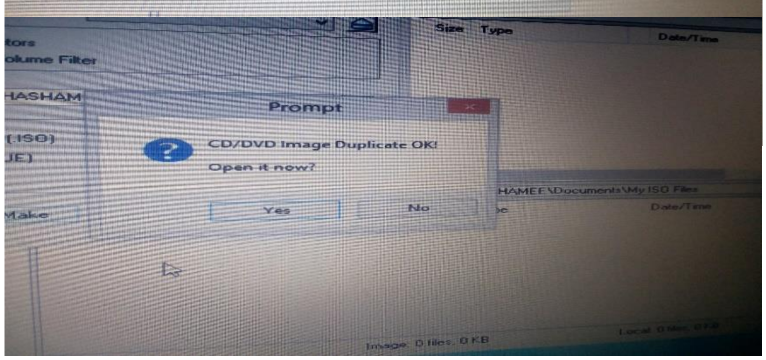

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله مو چي پورته ټول کارونه یا مرحلي په کامیابۍ سره ترسره کړي نو ستاسو Windows iso file به جوړ شي چي په لاندي طریقه یي پیدا کولی شی. په لاندي برخه کي دبل کلیک په This pc باندي وکړئ

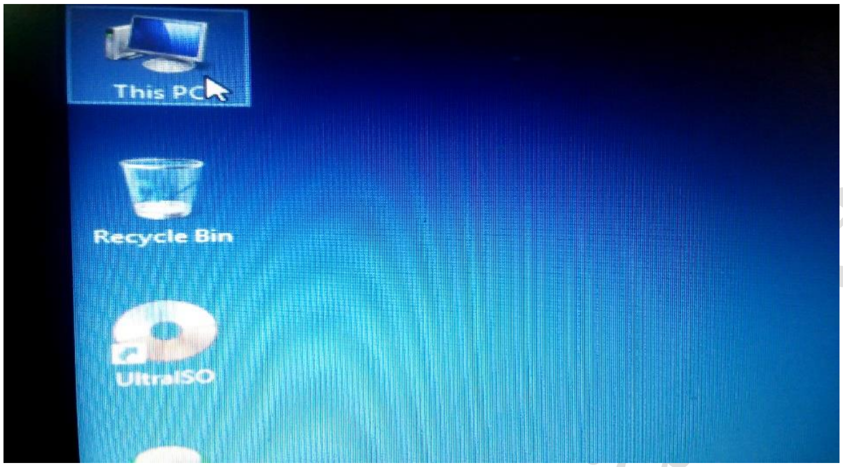

(2)

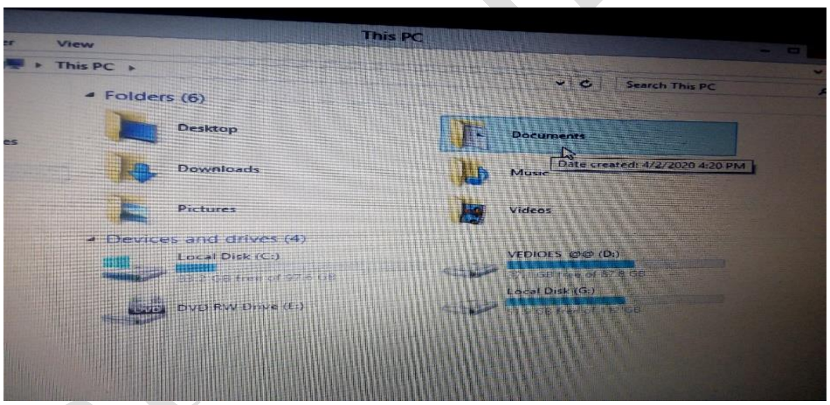

(3)

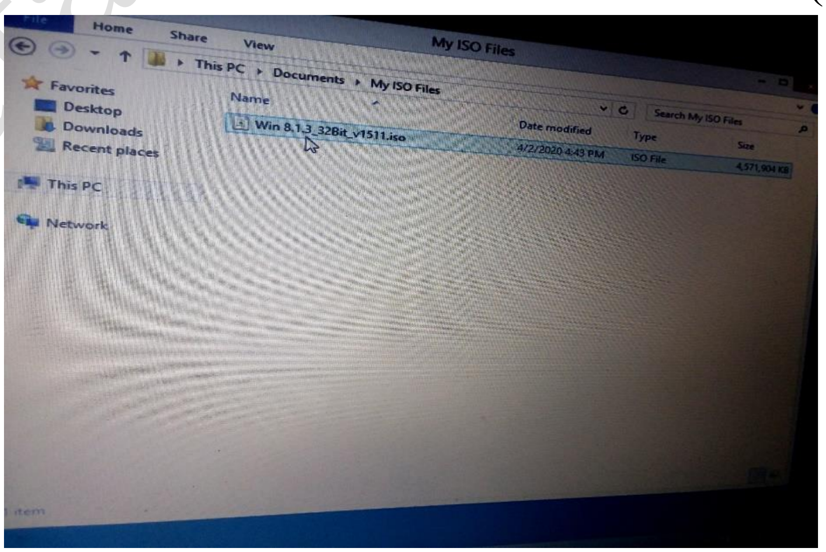

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته پرده کي ستاسو جوړ شوی ISO پایل ښکاریږي چي تاسو کولی شئ دا پایل هر ځای ته کاپي کړئ. او همدارنګه په دي طريقو سره تاسو کولی شئ له هري Windows CD څخه دهغه وينډوز لپاره ISO پایل جوړ کړئ او د USB په جوړولو کي يي استعمال کړئ.

Making Bootable USB for Windows 10-8.1-7

د USB د جوړولو لپاره تر څو د وينډوز کولو لپاره جوړه يا چمتو شي نو ددي کار د ترسره کولو لپاره 3 شيانو ته ضرورت دی چي په لاندي ډول ذکر شوي دي.

- USB 8GB
- Windows ISO file
- ISO2Disk سافټوير

څرنګه چي پورته ذکر شوي شيانو څخه مونږ دوه شيان چي USB او Windows ISO file چي مخکي مو له Windows CD څخه جوړ کړو .

اوس ددي لپاره چي د Windows ISO file يوزبي يا USB ته لوډ کړو نو ددي کار د ترسره کولو لپا يو سافټوير چي ISO2Disk

نوميږي له انټرنيټ څخه ډاونلوډ کوو چي انستاليشن او استعمال يي په لاندي ډول دی.

Jafar Hashamee

(1)ډبل کليک په لاندي Setup باندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

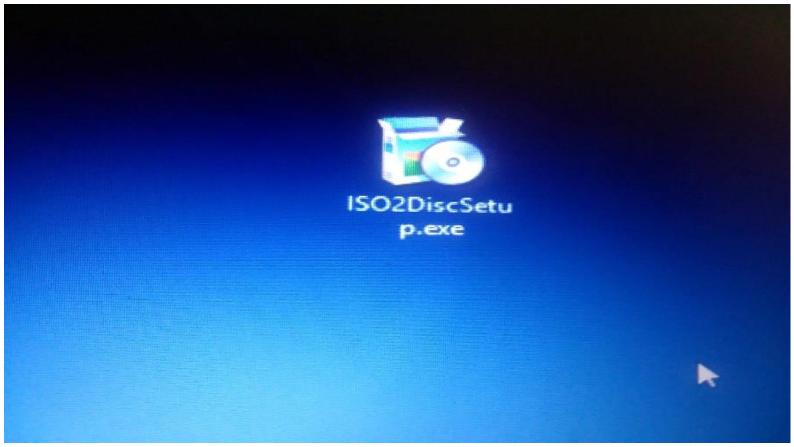

(2)

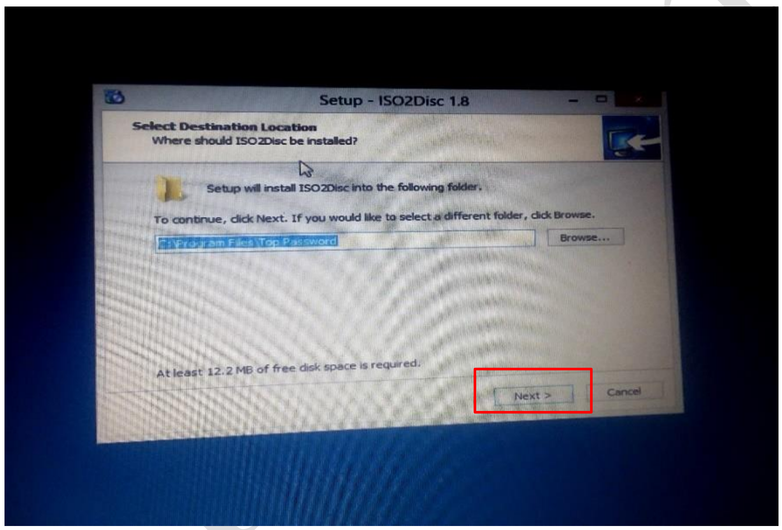

(4)

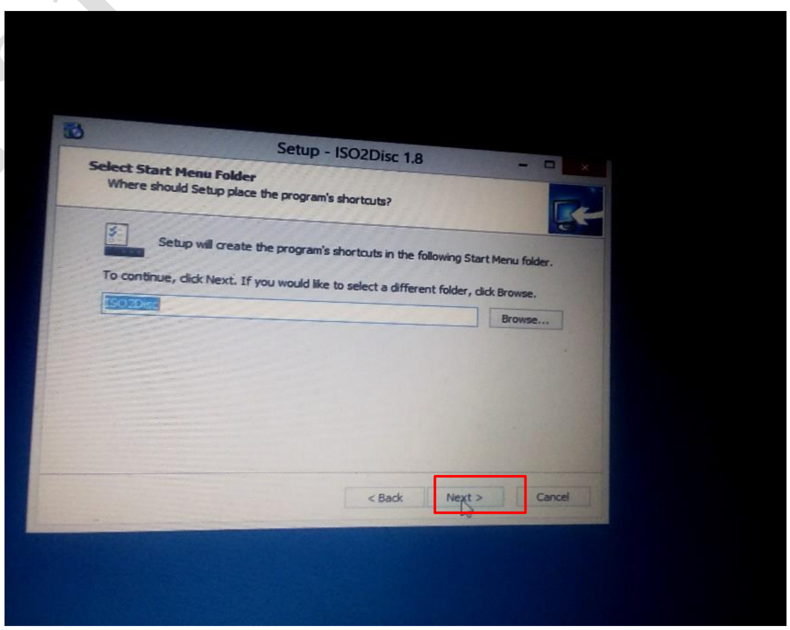

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5)

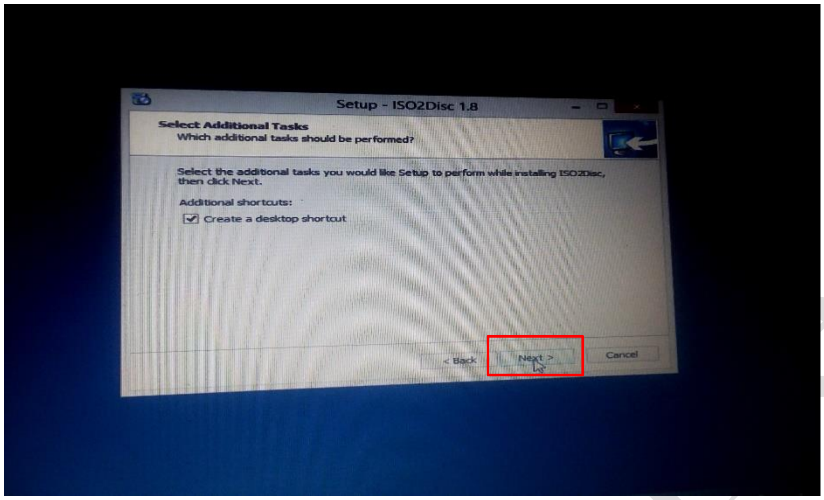

Install (6)

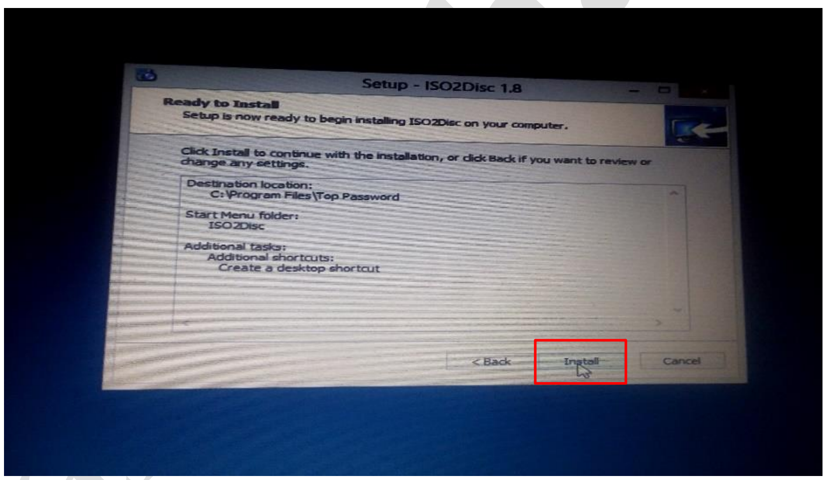

Finish (7)

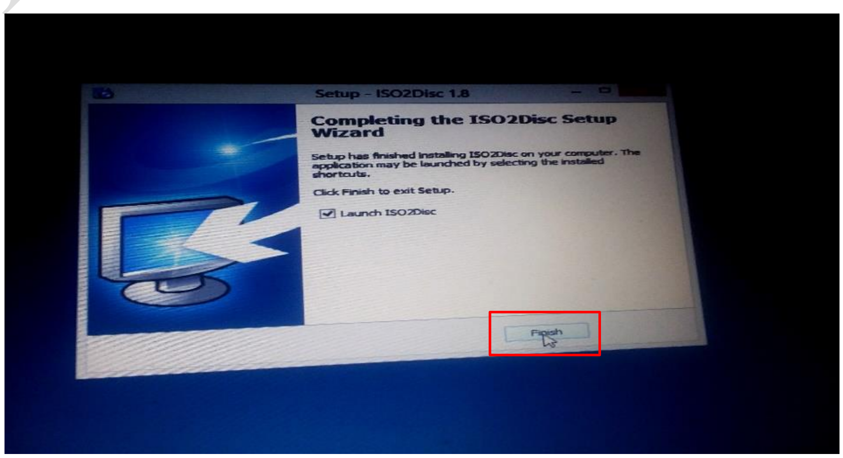

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي مو پورته مرحلي په کامیابۍ سره ترسره کړي او په پورته پرده کي مو په Finish باندي کلیک وکړو نو ستاسو سافټویر به انسټال شي او لاندي پرده به خلاصه شي په لاندي پرده کي :ISO Image بکس ته د Windows ISO File هغه پایل چي تاسو یي لرئ د هغه د راوستلو لپاره په Browse باندي کلیک وکړئ .

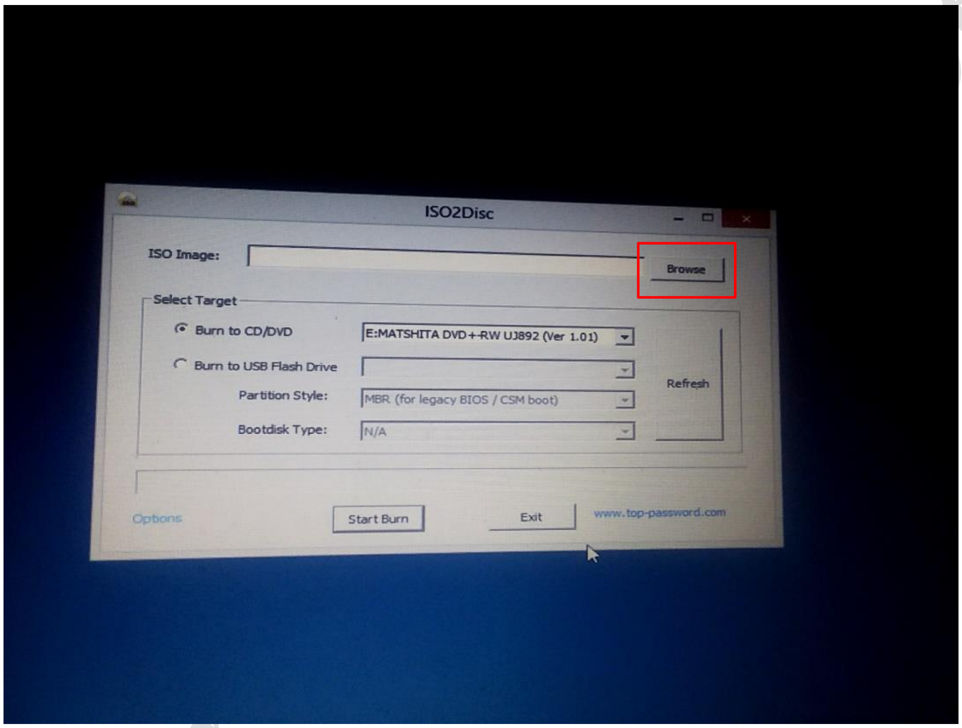

کله مو چي په پورته بکس کي په Browse باندي کلیک وکړو له هغه څخه وروسته لاړ شئ هغه پولډر ته په کوم کي چي ستاسو سره د Windows ISO file موجود وي هغه پایل انتخاب کړئ او وروسته بیا په Open باندي کلیک وکړئ تر څو ستاسو انتخاب شوی پایل د ISO Image بکس ته راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

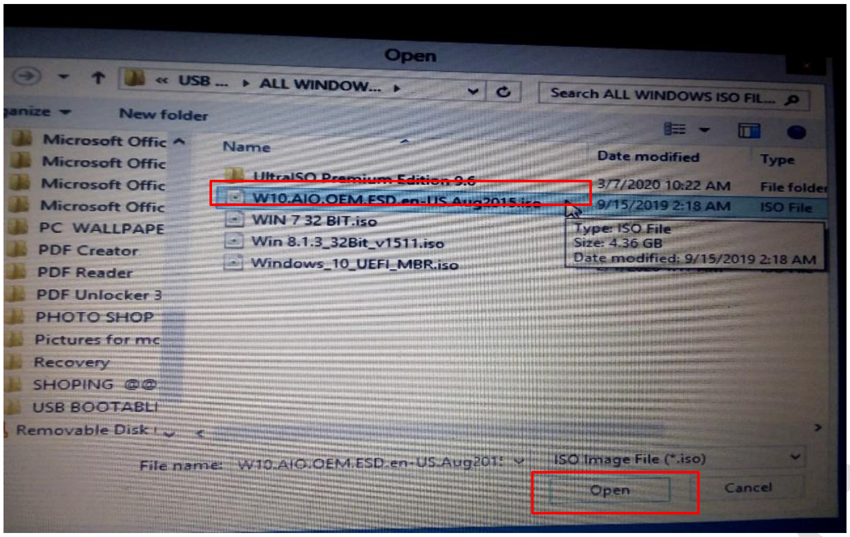

کله مو چي پورته کار ترسره کړو نو په دي سره به ستاسو انتخاب شوی Windows ISO File به ISO Image بکس ته راشي چي په لاندي ډول يي ليدلی شی.

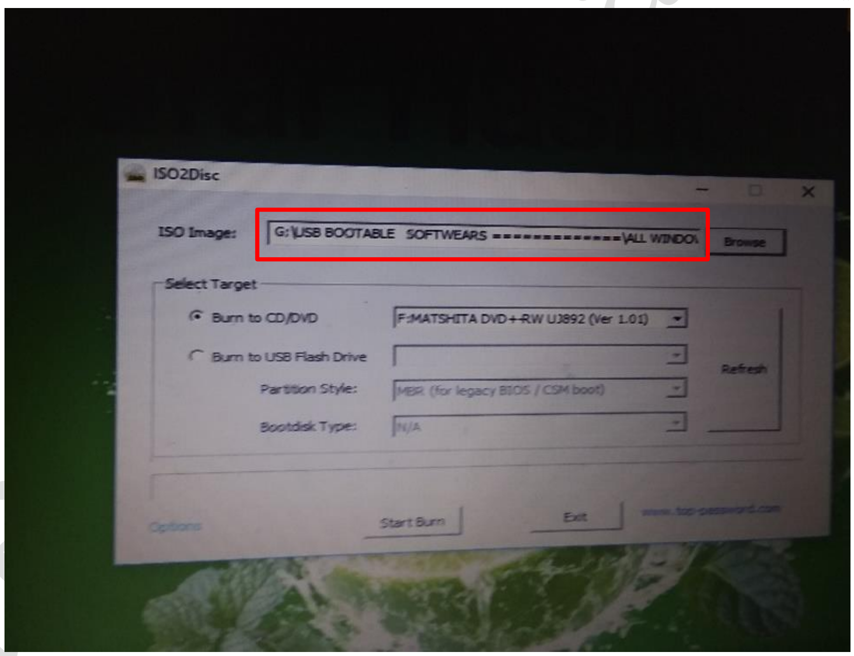

کله چي پورته مرحله ترسره شوه بيا خپل کمپيوټر ته USB په صحيح ډول داخل کړی او په لاندي پرده کي په Refresh بټن باندي کليک وکړی تر څو ستاسو داخل شوي USB سايز په لاندي بکس کي ښکاره شي تر څو دا معلومه شي چي ستاسو USB په صحيح ډول داخل شوي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

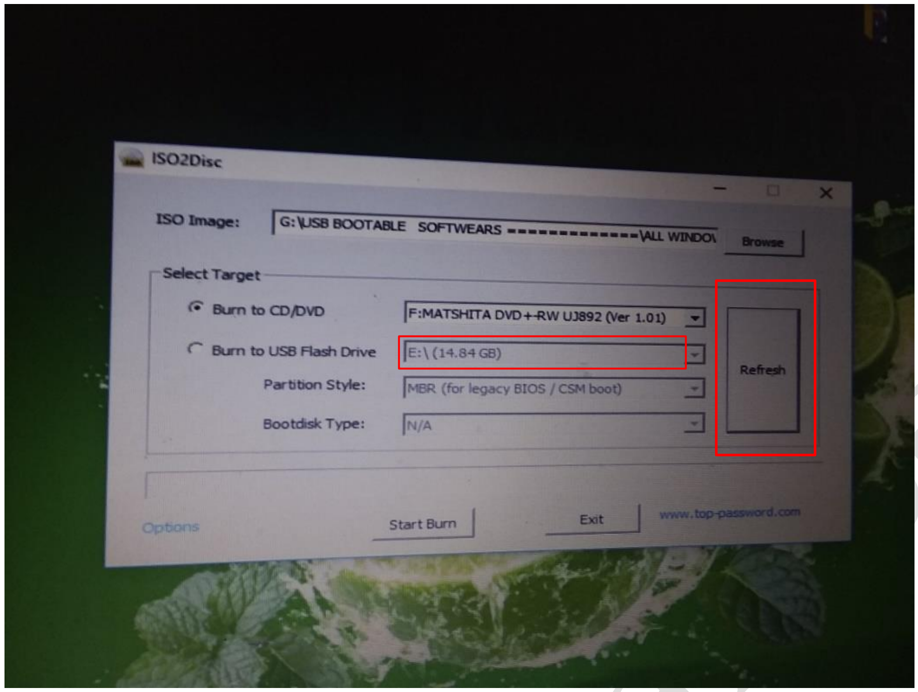

کله مو چي پورته کار ترسره کړو بیا وروسته په لاندي پرده کي Burn to USB flash Drive ته ټکی On یا ولګوی او وروسته په Start Burn باندي کلیک وکړی.

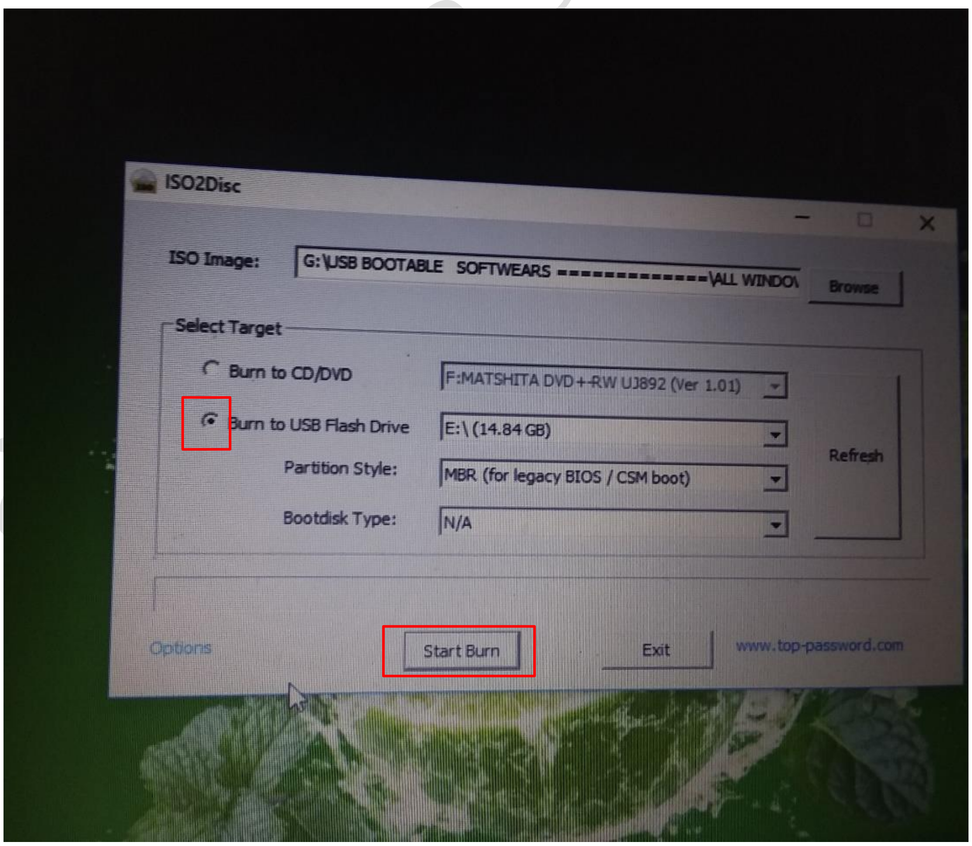

(c) ketabton.com: The Digital Library

او وروسته په Yes باندي کلیک وکړئ

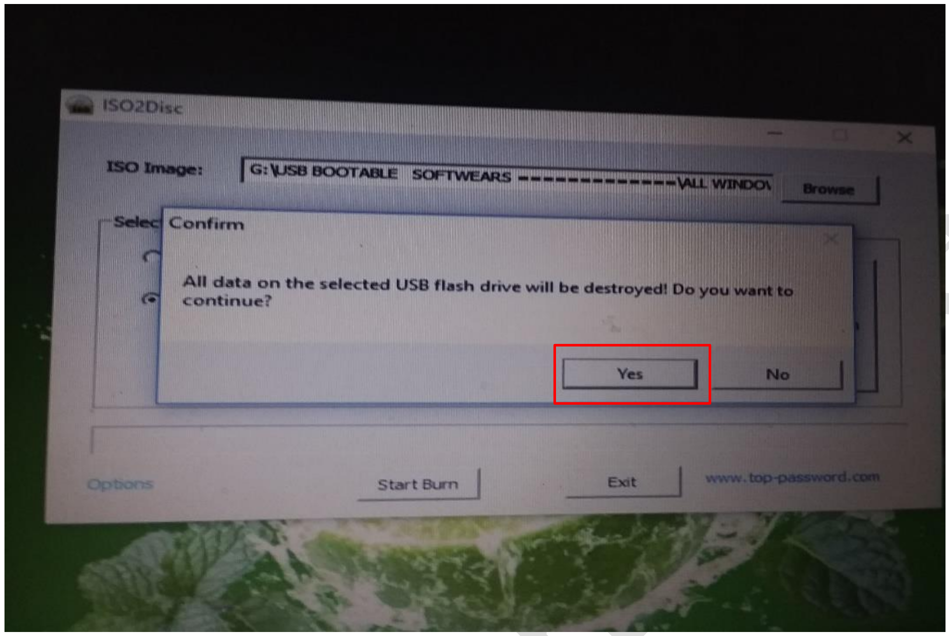

کله مو چي په پورته پرده کي په Yes باندي کلیک وکړ لاندي کرښه به روانه شي او بیا 20 او یا 30 دقیقي انتظار وکړئ تر څو دا کرښه ور سیړي او ستاسو USB د وینډوز کولو لپاره تیاره شي.

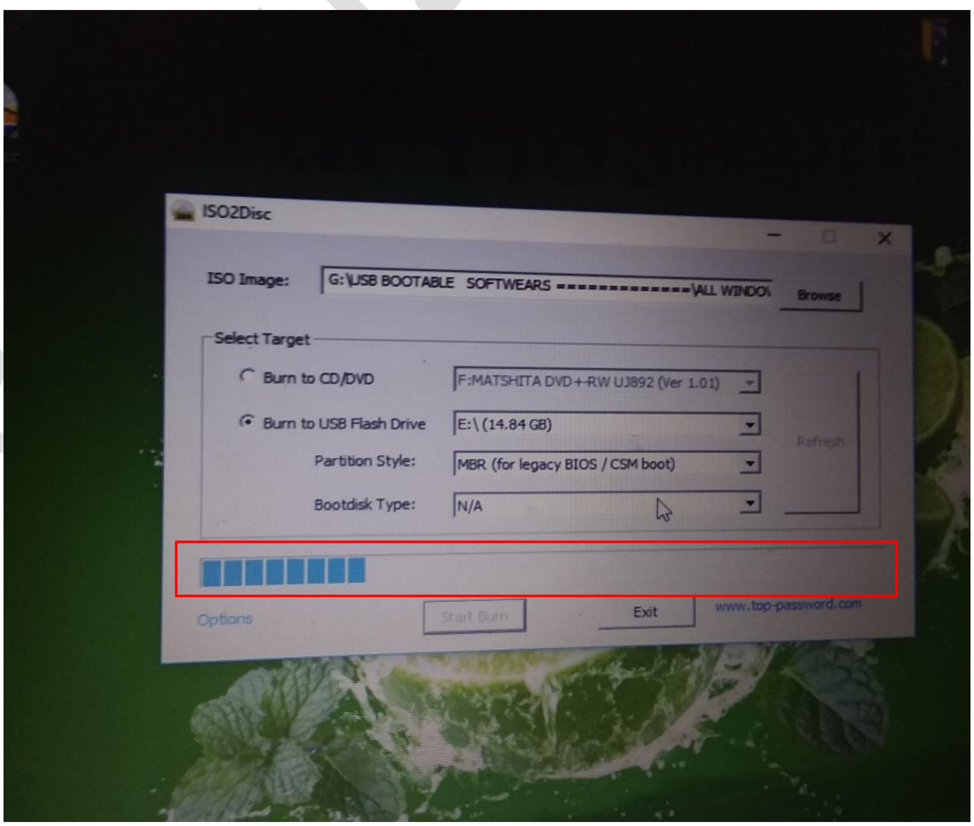

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي پاس کربنه پوره شوه په لاندي پرده کي په OK باندي کلیک وکړی او خپله USB له کمپیوټر څخه اوباسی .

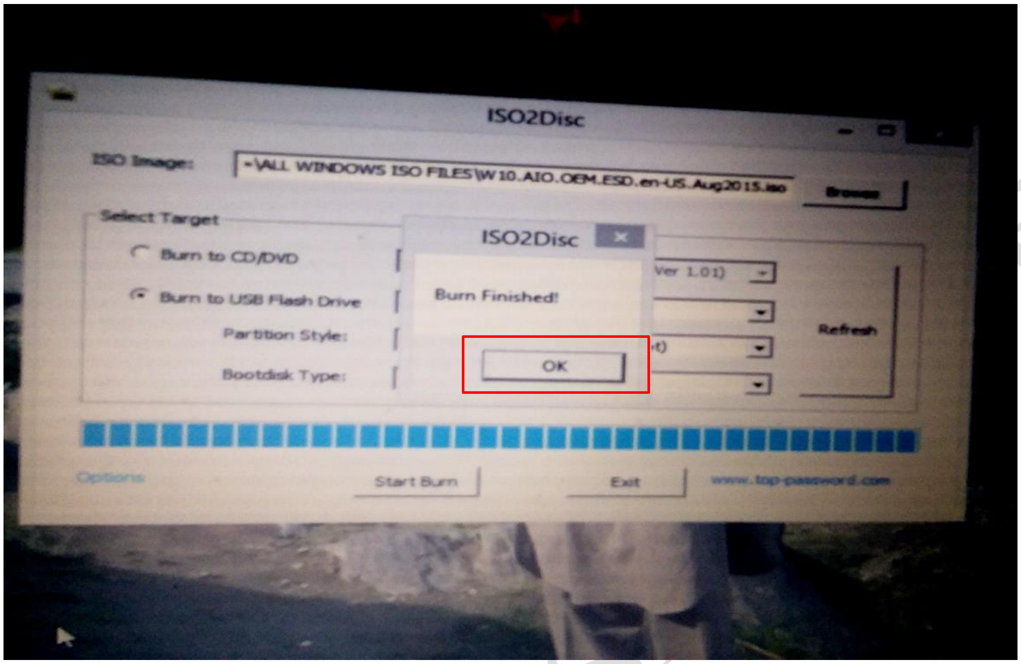

یادوونه : همدارنګ اوس تاسو کولی شی چي ددي USB له لاري هر ځای ،هرکله،او هر کمپیوټر ته ویندوز وکړی . څرنګه چي مونږ دلته د Windows 10 لپاره USB جوړه کړه خو په هر حال د پورته طریقو په عملي کولو سره تاسو کولی شی د هري ویندوز لپاره ځان ته USB جوړه کړی د خپلي خوښي Windows لپاره د هغه Windows ISO file راواخلی او پورته عملیي ورباندي ترسره کړی ترڅو ستاسو د USB ویندوز لپاره جوړه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Windows 10 Installition from USB

ددي کار د ترسره کولو لپاره Bootable USB د وینډوز 10 لپاره په کار ده چې مونږ په پورته ډول جوړه کړه چې اوس مهال مونږ سره موجوده ده

د USB له لارې د وینډوز د انسټالولو طريقي په لاندې ډول دي .

خپله د Windows لپاره جوړه شوي USB راواخلئ او هغه کمپیوټر ته يي په صحيح ډول داخل کړئ کوم ته چې وینډوز کوئ یا انسټالوئ کله مو چې USB کمپیوټر ته داخله کړه خپل کمپیوټر Restart کړئ اوپه دغه وخت کې زر تر زره د Dell کمپیوټرونو لپاره F12 او د hp کمپیوټرونو لپاره F9 بټن په پرلپسي ډول څو واري ووهئ تر څو لاندې پرده ښکاره شي کله چې لاندې پرده ښکاره شوه USB Storage Device انتخاب کړئ او وروسته بیا د Enter بټن ووهئ او بیا انتظار وکړئ.

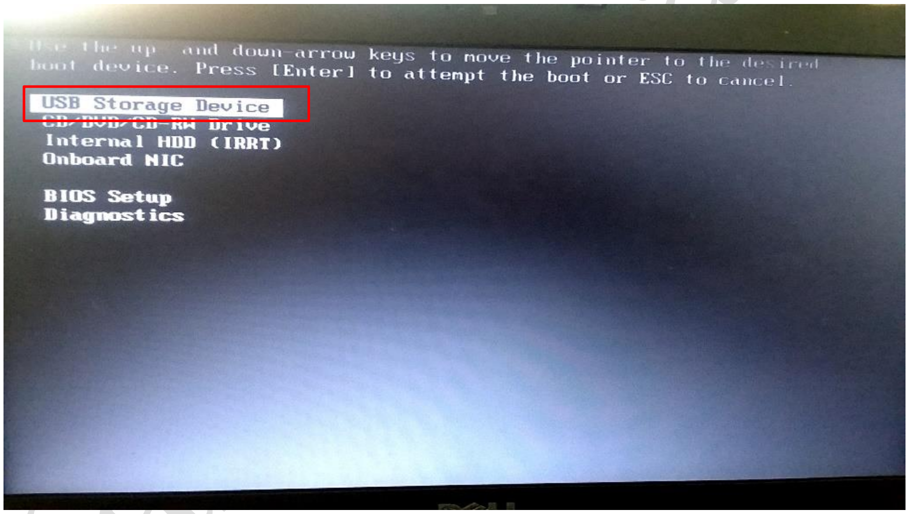

Next (2)

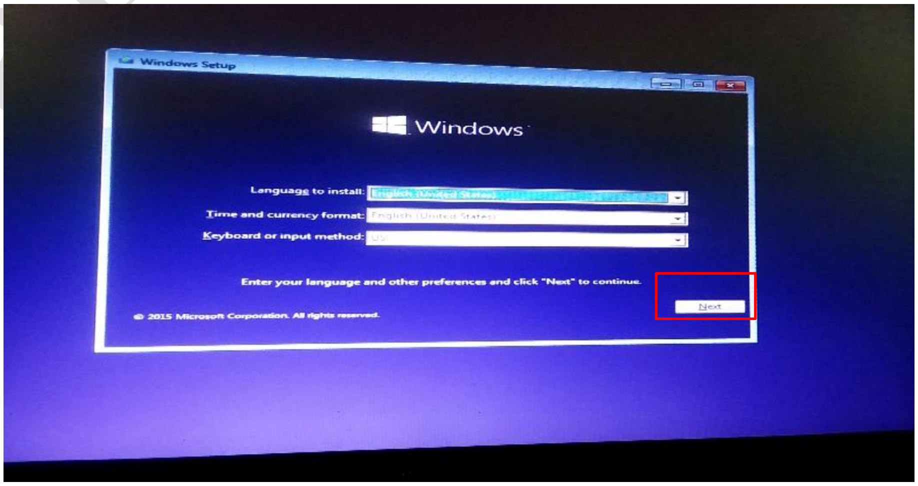

(c) ketabton.com: The Digital Library

Install now (3)

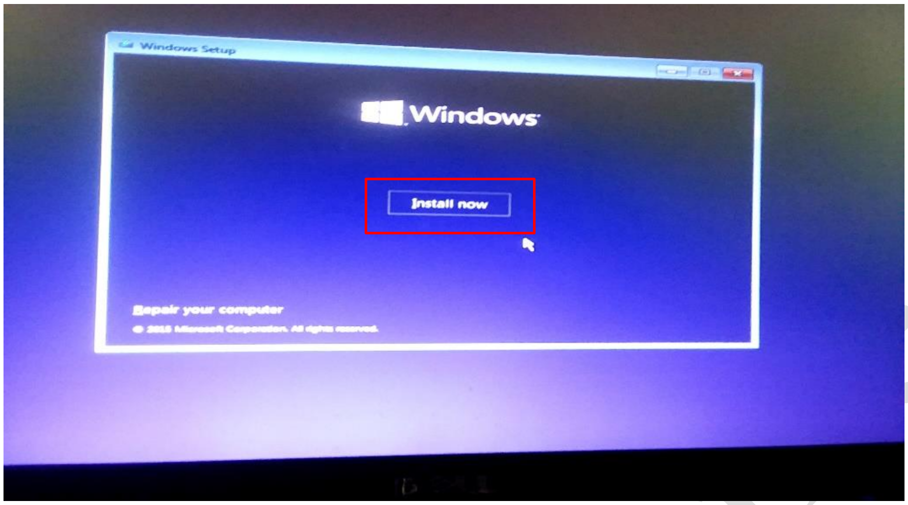

(4) په لاندي پرده کي که چیري ستاسو د کمپیوټر RAM څلور 4GB او یا له دي څخه پورته وي X64 انتخاب کړئ او که چیري ستاسو د کمپیوټر RAM له 4GB څخه کم وي X86 انتخاب کړئ او وروسته بیا په Next باندي کلیک وکړئ.

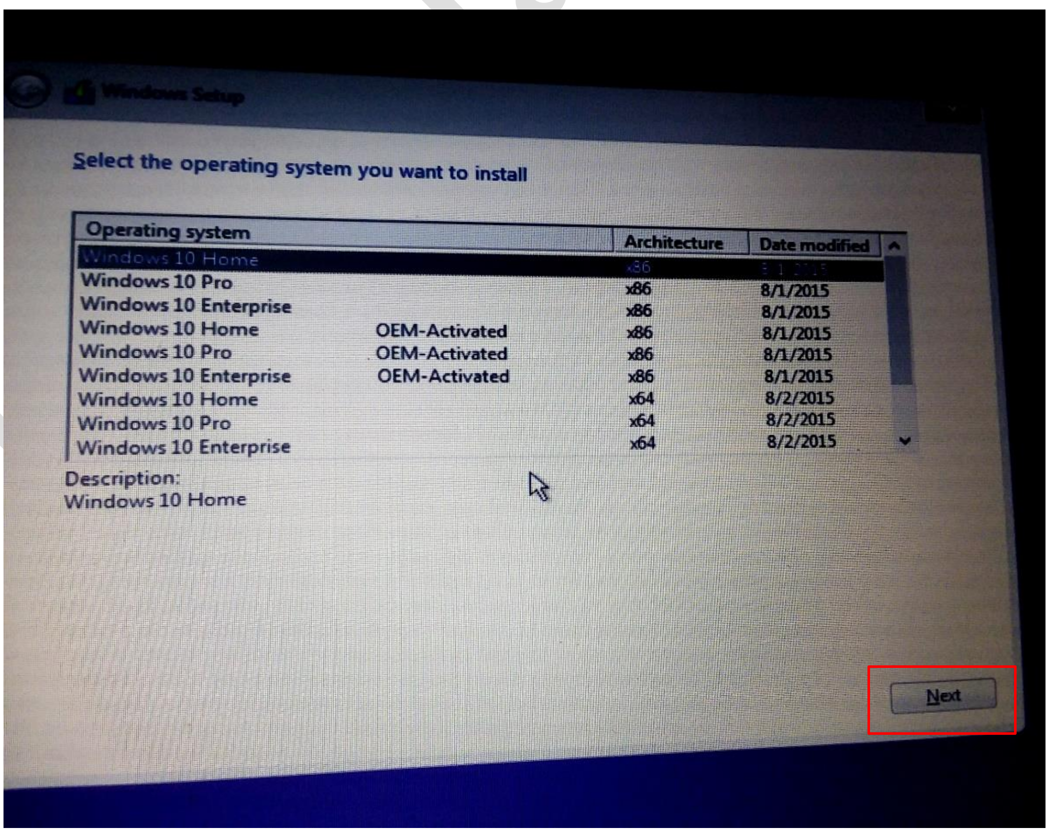

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5) I accept the licence term ته تیک مارک ولګوی او بیا Next

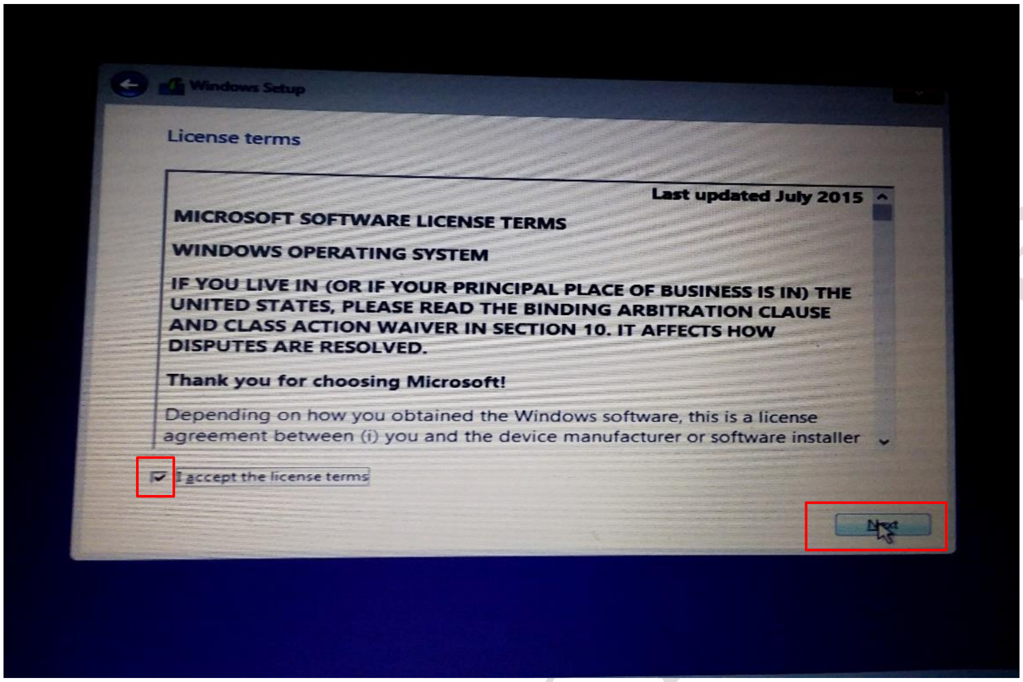

(6) لاندي په Custom : Install باندي کليک وکړی

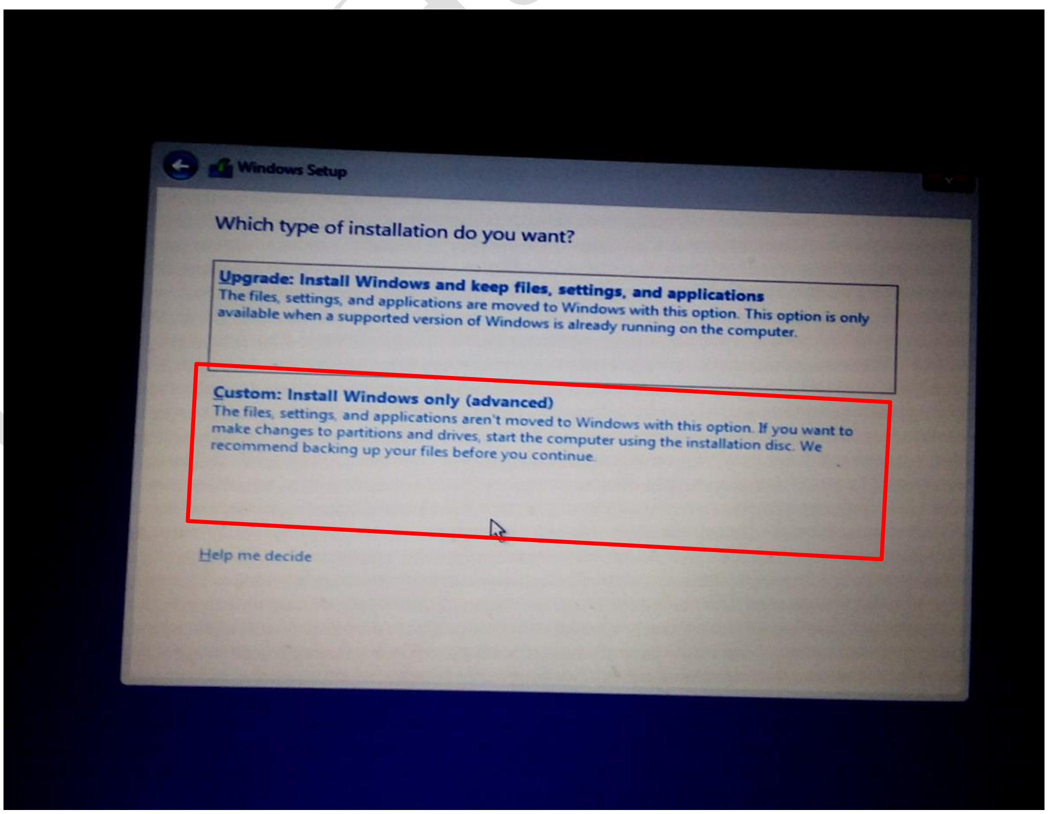

(c) ketabton.com: The Digital Library

(7) د زړي وینډوز د ختمولو لپاره هغه Drive انتخاب کړی په کوم کي چي زړه وینډوز انستال وي او وروسته بیا په Formate باندي کلیک وکړی او ورسره په OK کلیک وکړی چي زړه وینډوز ختمه شي.

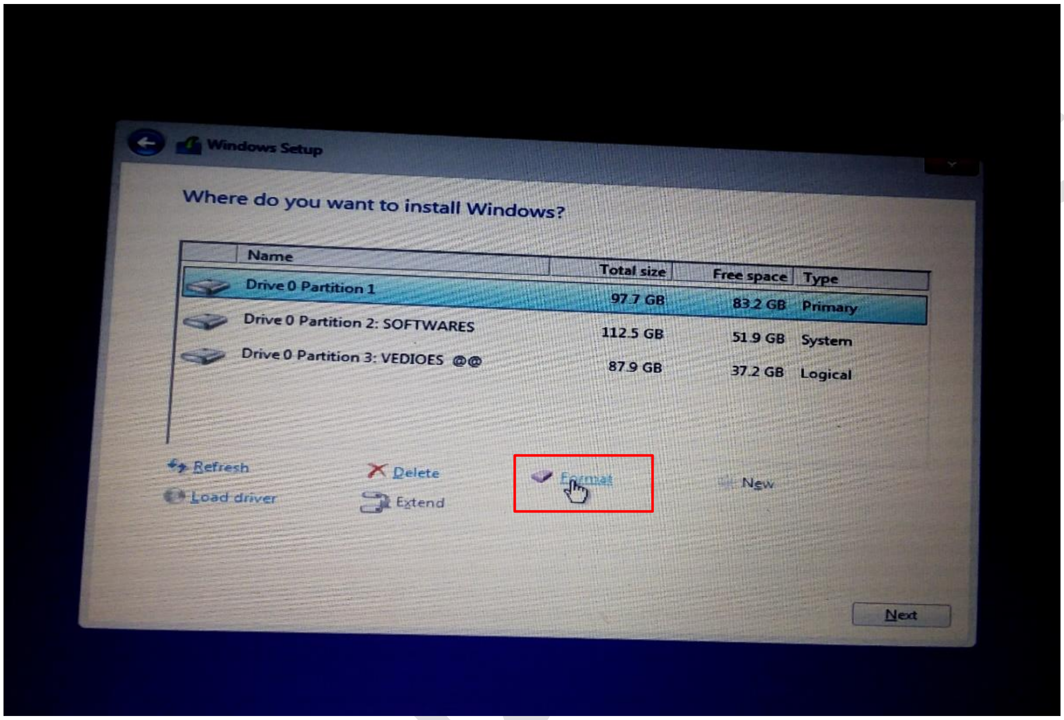

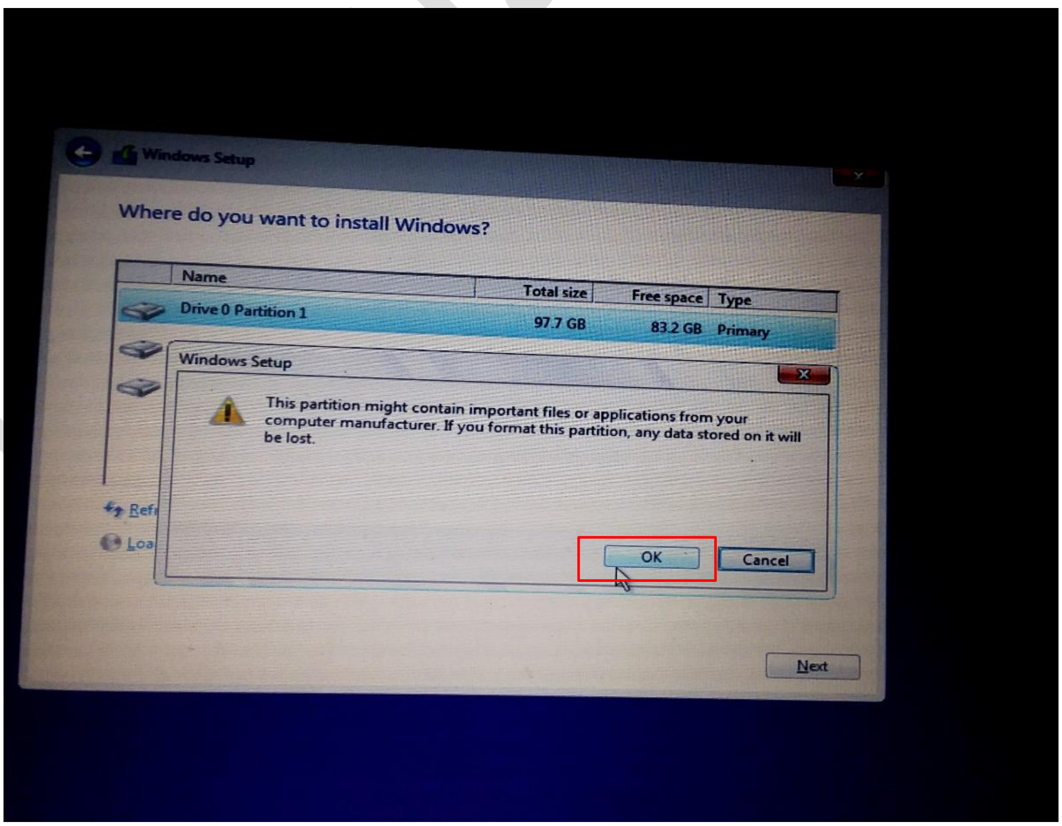

(c) ketabton.com: The Digital Library

(8) په لاندي پرده کي د نوي وينډوز لپاره د خپلي خوښ Drive انتخاب کړی او وروسته په Next باندي کليک وکړی.

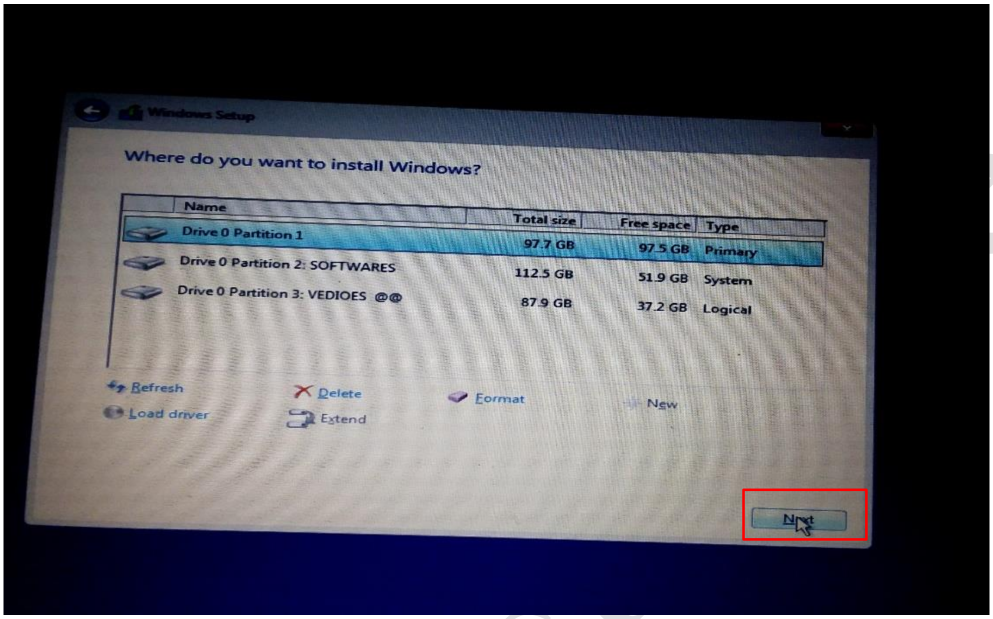

او له دي څخه وروسته د لاندي مرحلو د ترسره کولو لپاره کمپيوټر خپل سر ته پرېږدی او تاسو لاسوهنه مه کوی . په دي مرحله کي به ستاسو کمپيوټر څو واري Restart کيږي خو تاسو بايد هيڅ لاسوهنه ونه کړی.

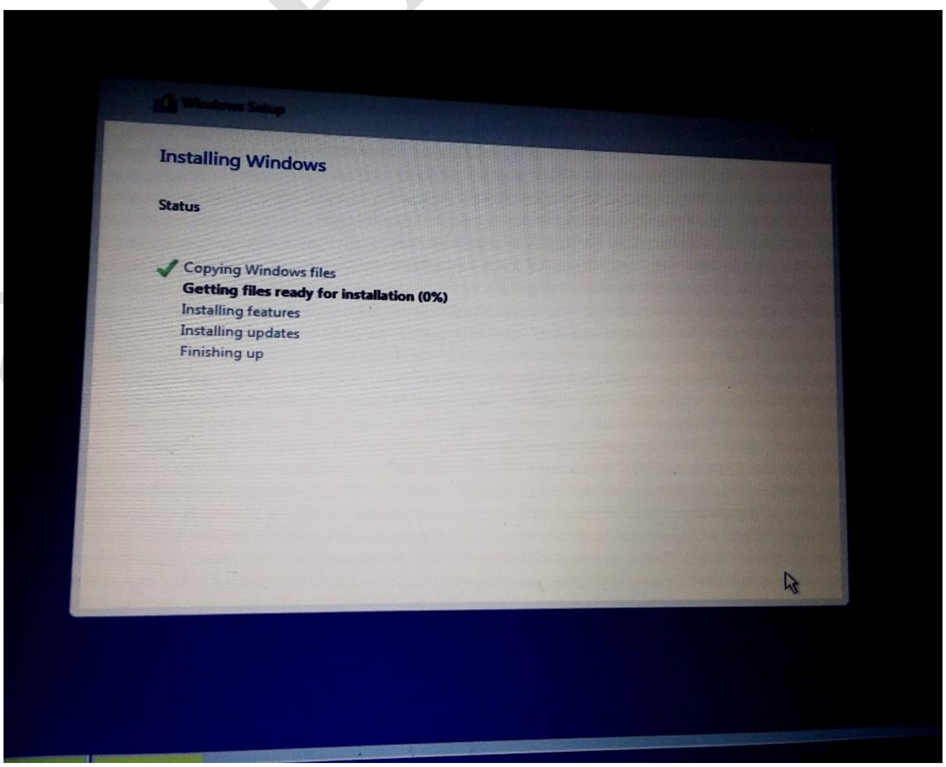

(c) ketabton.com: The Digital Library

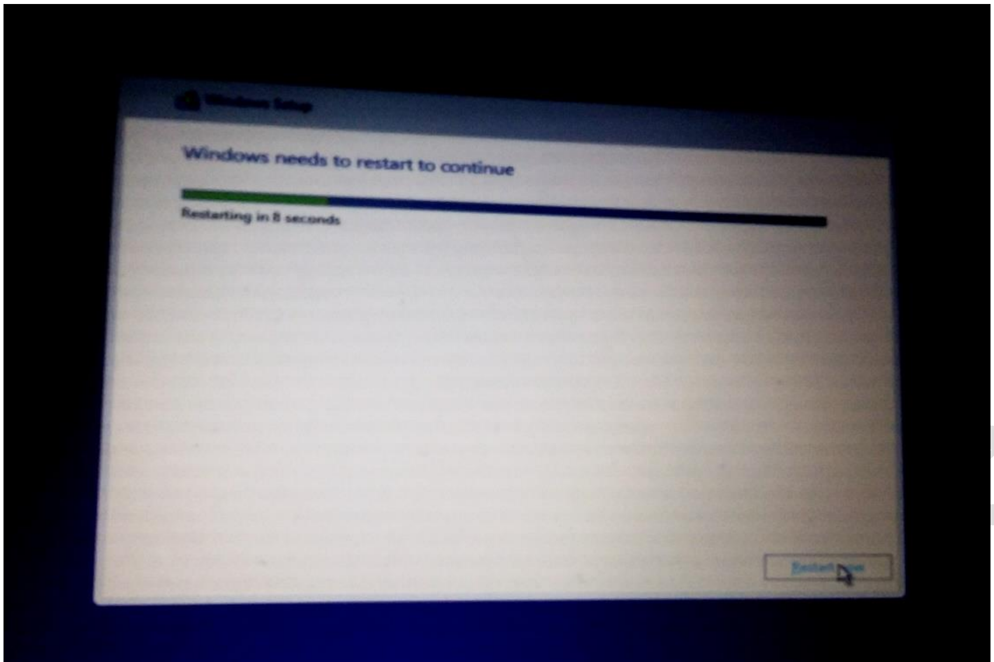

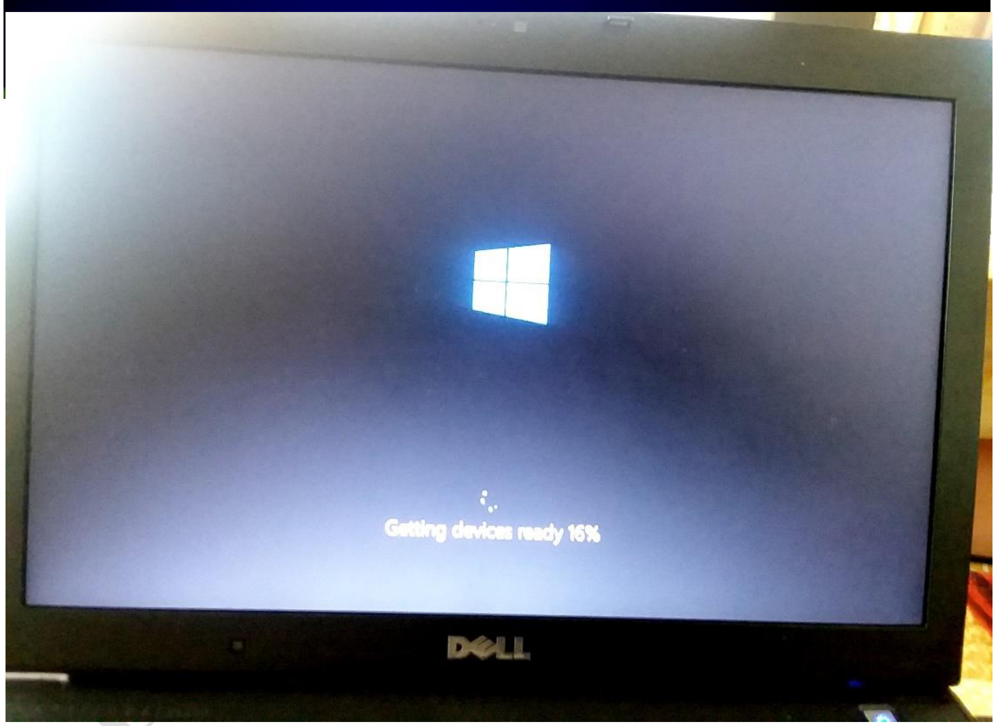

او کله چي کمپیوټر خپلي پورته مرحلي په اتوماد ډول اوپه کامیابۍ سره ترسره کړي نو په Windows 10 کي به بیا تاسو ته لاندي پرده ښکاره شي چي په لاندي پرده کي تاسو اول په Do This later باندي کلیک وکړئ او وروسته بیا په Next باندي کلیک وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

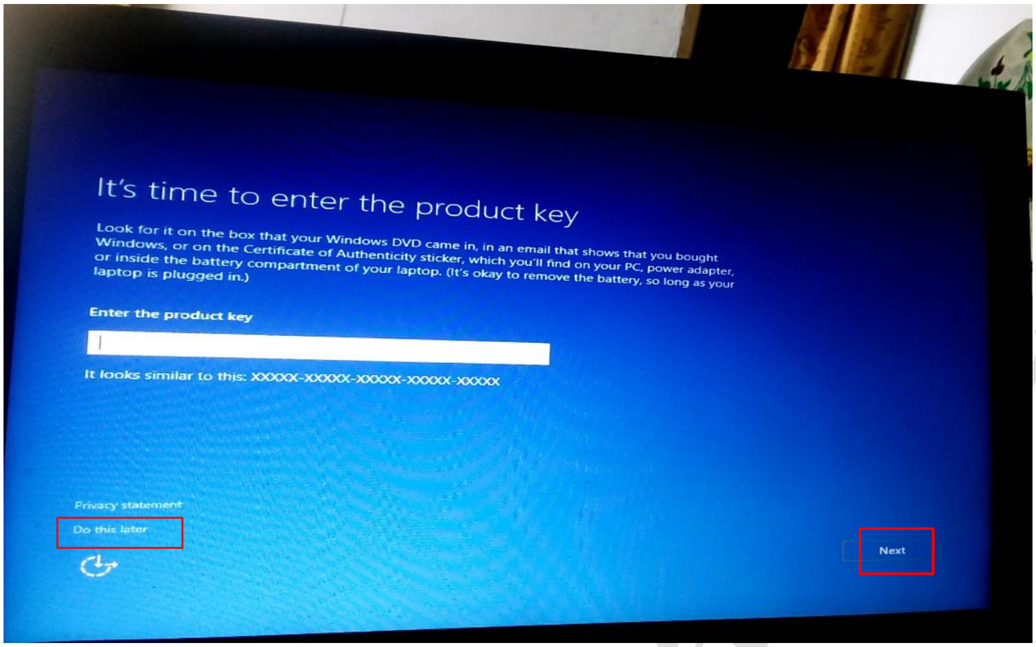

په لاندي پرده کي په Use Express Setting کلیک وکړی

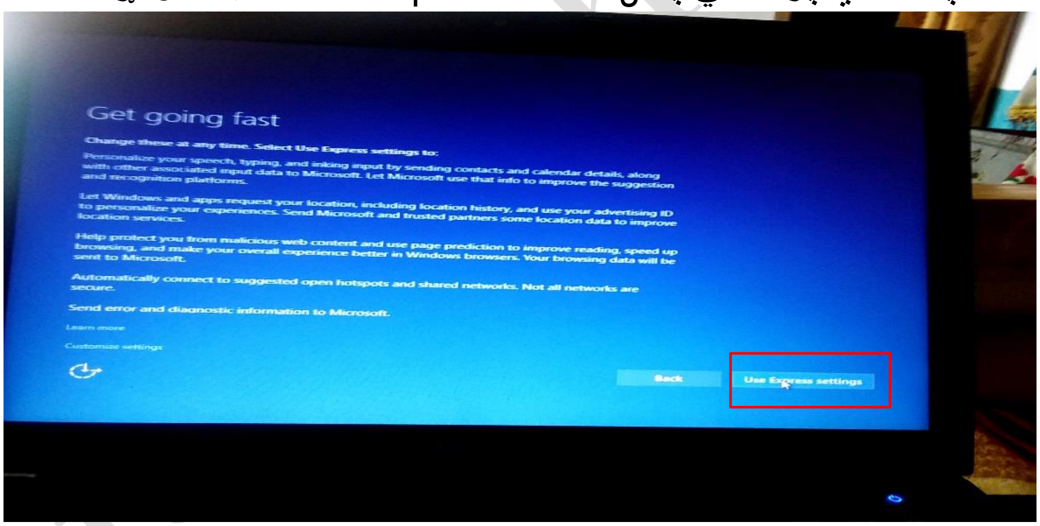

په لاندي پرده کي د کمپیوتر د استعمالوونکي نوم او پاسورډ ورکړی.

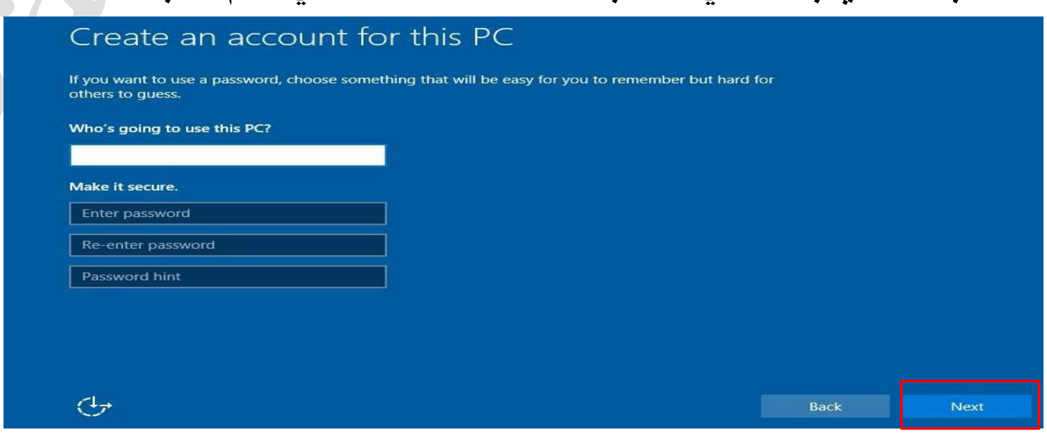

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورته مرحلو څخه وروسته انتظار وکړئ تر څو ستاسو وینډوز مکمل شي.

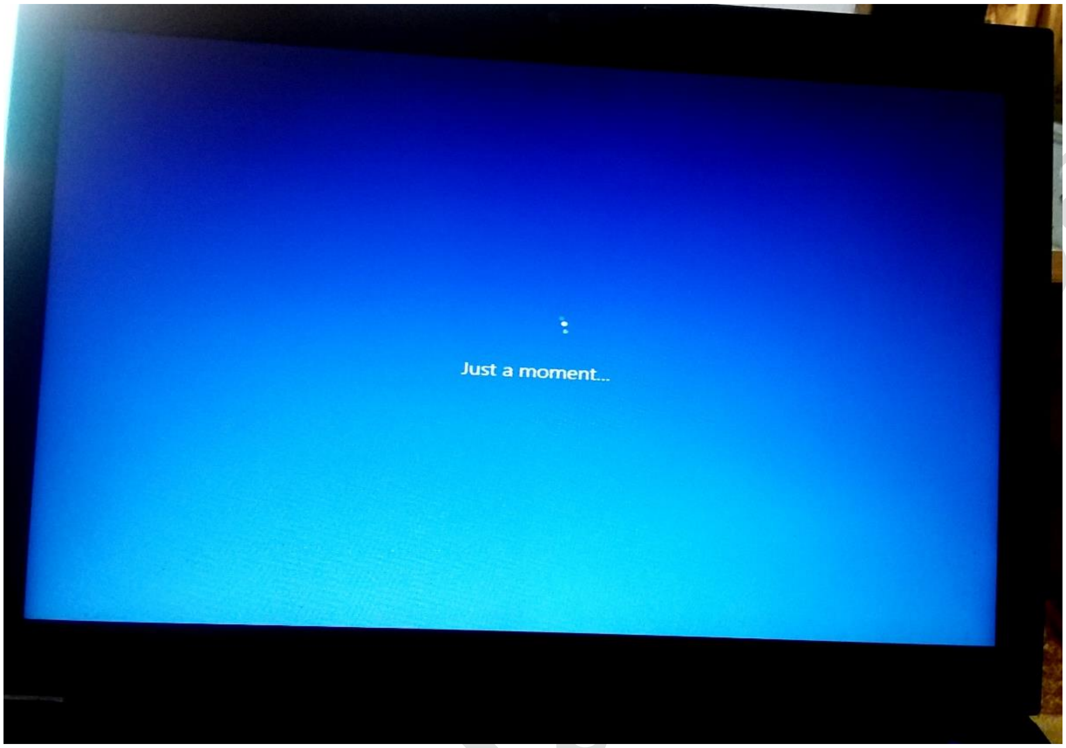

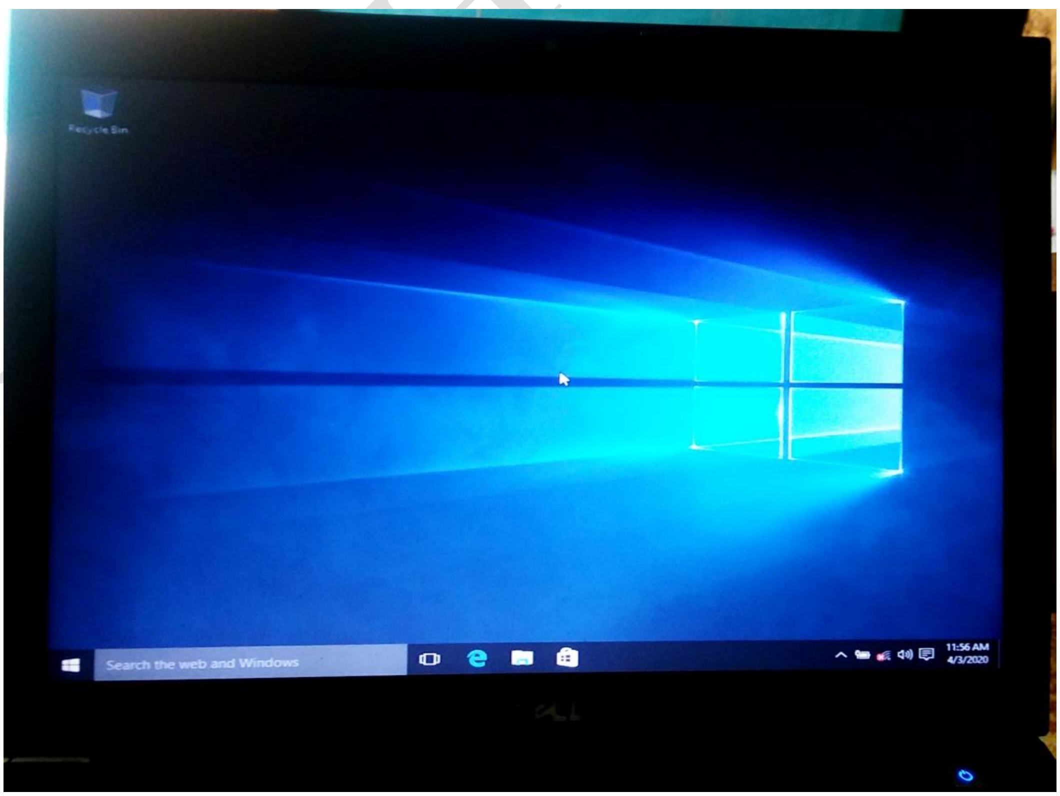

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه چي په پورته ډول ستاسو د وینډوز انستالیشن پوره شو نو اوس سکرین ته د څو مهموشیانو لکه Controlpanel, This PC Icon د راوستلو لپاره لاندي عمل ترسره کړی.
Right click یا د موس ښي طرف بټن ووهی.

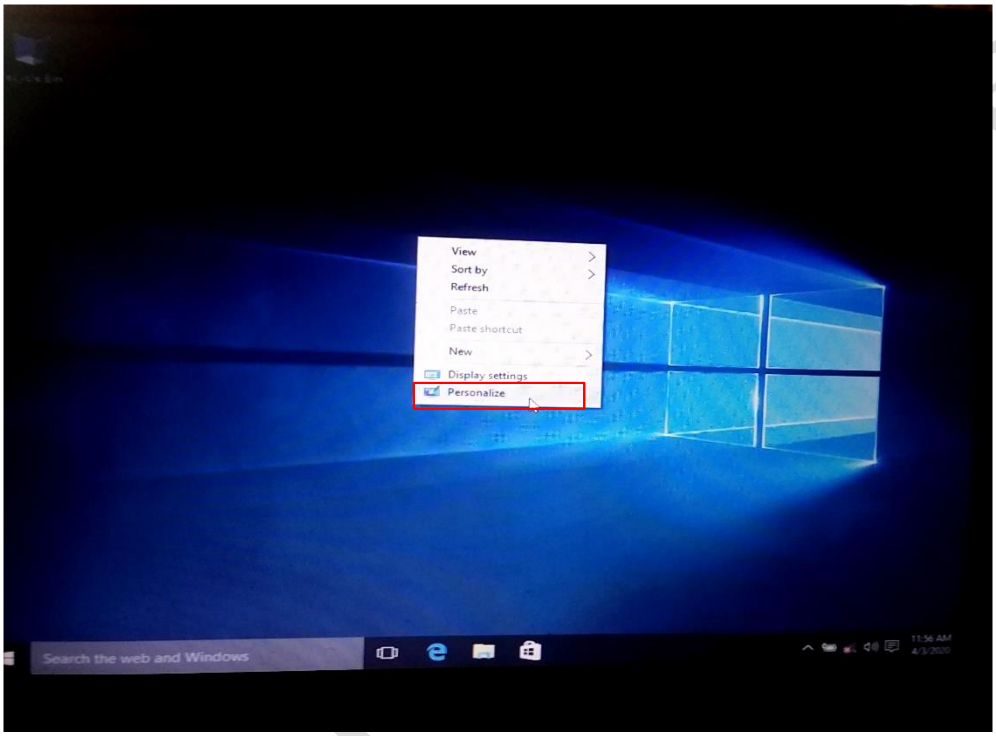

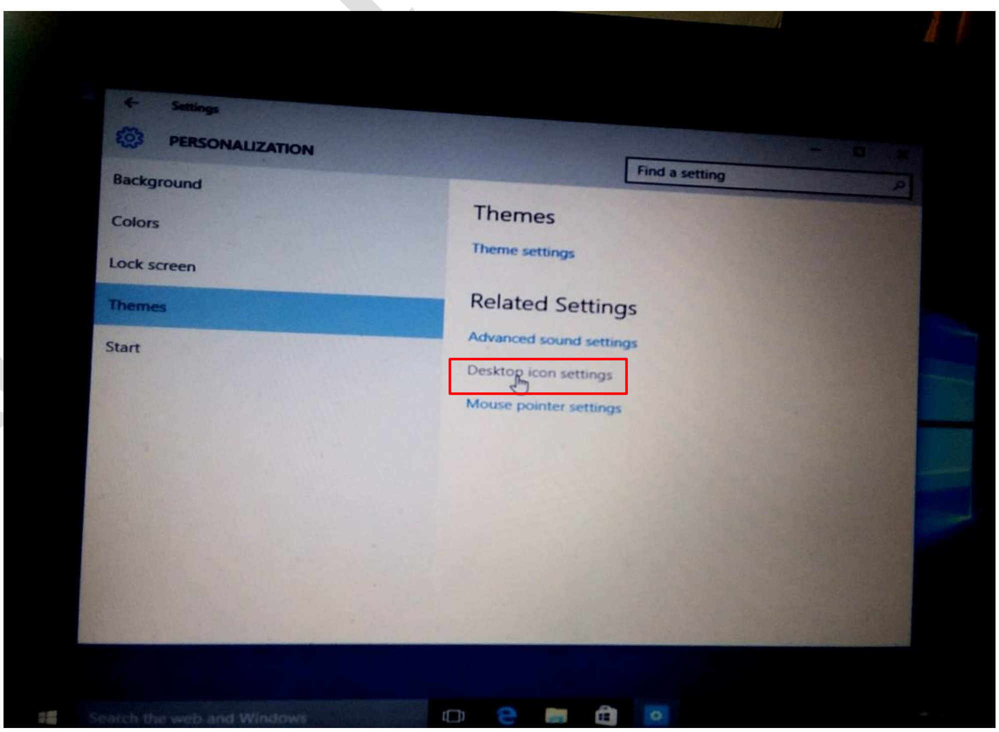

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاندي پرده کي د خپلي خوښي وړ شکلونو یا Icon ته تیک مارک ولګوی او په Apply باندي کلیک وکړی او وروسته یي Ok کړی چي په دي سره به ستاسو انتخاب شوي شکلونه ستاسو سکرین ته راشي.

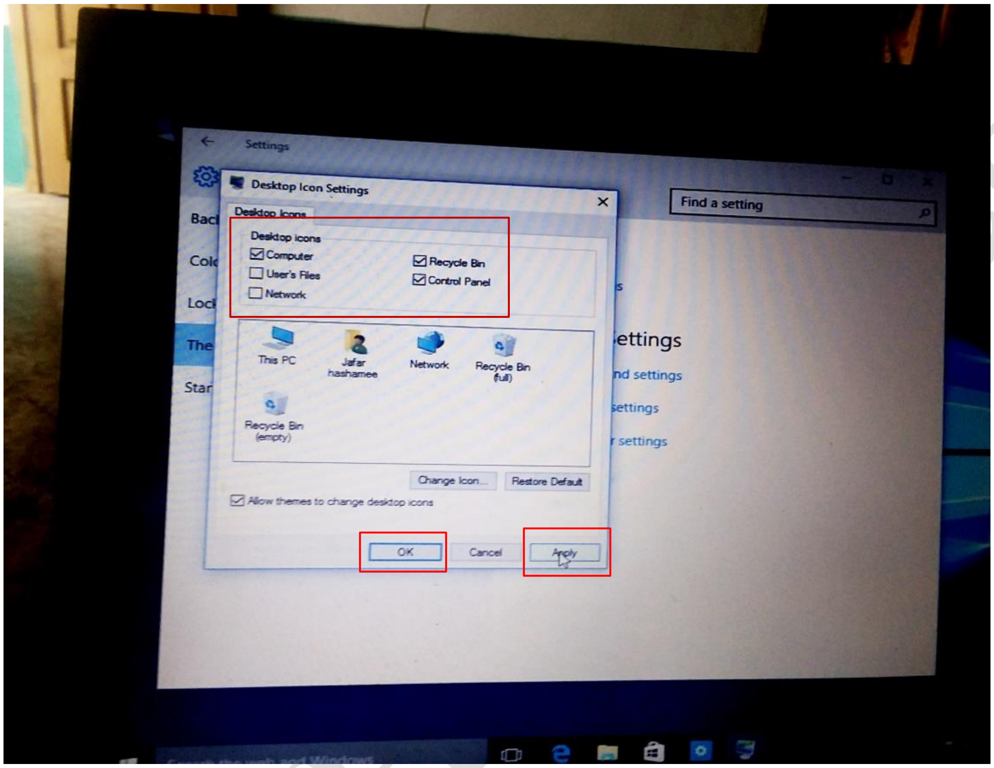

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ماخذونه   Book References

Learn Computer Tutorials 2020 Mobile App (1)
Computer Guide Mobile App (2)
Computer Graphics Mobile App (3)
Computer Basic Mobile App (4)
All about Computer Mobile App (5)

Jafar Hashamee

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library